ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΘΡΑ

Ὑπάρχει ἀκόμη κομμουνιστικὴ ἀπειλὴ στὴν Ἑλλάδα; — Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ 51

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ ΕΔΑ ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς τοῦ 1958 ὡς τὶς ἐκλογὲς τοῦ 1964 57
Οἱ ὑποψήφιοι τῆς ΕΔΑ στὶς ἐκλογὲς τῆς 16ης Φεβρουαρίου (Στοιχεῖα) 62
Ὁ κομμουνισμὸς ἔναντι τοῦ Κέντρου (Ντοκουμέντα) 63

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οἱ ἐπιπτώσεις τῆς σοβιετοκινεζικῆς διαμάχης (Ἰνστιτοῦτον γιὰ τὴν μελέτη τῆς ΕΣΣΔ) . 67

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ γιὰ τὴν ἀγροτικὴ κρίσι — Α. ΜΠΑΜΠΙΤΣ 73
Χρονικὸν τῆς σοβιετικῆς ἀγροτικῆς κρίσεως (Est & Ouest) 75
Ὁ ἰδιωτικὸς τομεὺς στὴν σοβιετικὴ ἀγροτικὴ οἰκονομία — Σ. ΚΑΜΠΥΣ 76

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Μεταβολὲς στὶς ἔνοπλες δυνάμεις τῆς ΕΣΣΔ — Ν. ΓΚΑΛΑΫ 80

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Νέα ἐπίθεσις κατὰ τῆς θρησκείας στὴν ΕΣΣΔ — Β. ΑΛΠΕΡΤ 83
Τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας — Ν. ΤΕΟΝΤΟΡΟΒΙΤΣ 86

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ἡ παιδικὴ ποίησι στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι — Κ. ΝΤΟΜΑΝΕΝΚΩΦ 89

Ἀπάντησις σὲ «ἀστοὺς» 94

TABLE OF CONTENTS

ARTICLES — Page

Did the communist threat exist still in Greece ? — G. GEORGALAS 51

COMMUNISM IN GREECE

EDA from the elections of 1958 to the elections of 1964 57

EDA's candidates in 1964 (statistics) 62

Communist attitude face to Center (Documents) 63

FOREIGN POLICY

The effects of the Sino - Soviet dispute (Institute for the study of the USSR) . . 67

ECONOMY

Khrushchev sees answer to agricultural crisis in fertilizers — A. BABICH 73

Chronicle of the soviet agricultural crisis (Est & Quest) 75

The private sector in the soviet agriculture — S. KABYSH 76

MILITARY AFFAIRS

Changes among the leaders of the Soviet Armed Forces — N. GALAY 80

IDEOLOGICAL PROBLEMS

A new campaign against religion in the USSR — V. ALBERT 83

The Structure of the Moscow Patriarchate — N. TEODOROVICH 86

CULTURE

Children's Poetry in the Soviet Union — K. DOMANENKOV 89

Answer to «bourgeois» 94

SOMMAIRE

La menace communiste existe-elle encore en Grèce ? — G. GEORGALAS 51

EDA depuis les élections de 1958 jusqu' à celles de 1964 57

Les candidats de EDA (statistiques) 62

Le communisme face au Centre (Documents) 63

Les consequences de la divergence sinosovietique (Institut pour l'étudd de l'URSS) 67

Le plenum du C.C. du P.C. d'U.S. sur ls crise agricole — A. BABICH 73

Chronique de la crise agricole soviétique (Est & Quest) 75

Le secteur privé à l' agriculture soviétique — S. KABYSH 76

Changements parmi les chefs de l' armée soviétique — N. GALAY 80

Nouvelle campagne contre la réligion en URSS — V. ALBERT 83

La structure du Moscou — N. TEODOROVICH 86

La poésie pour enfants en Union Soviétique -- K. DOMANENKOV 89

Réponse à des «bourgeois» 94

Σοβιετολογία

Τόμος V Φεβρουάριος 1964 Τεῦχος 2 (50)

ΑΡΘΡΑ

ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΚΟΜΗ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

Ὑπὸ Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ

Τὸ 1958 ὁ ἐγχώριος κομμουνισμὸς εἶχε φθάσει στὸ ἀπόγειο τῆς ἐκλογικῆς του δυνάμεως συγκεντρώνοντας ἕνα ἐντυπωσιακὸ ποσοστὸ ψήφων καὶ βουλευτικῶν ἑδρῶν ποὺ τὸν ἀνάδειξαν σὲ δεύτερο κόμμα τῆς χώρας καὶ τὸν ἐπέβαλαν σὰν ἀξιωματικὴ ἀντιπολίτευσι. Ἀπὸ τότε, σὲ τρεῖς διαδοχικὲς ἐκλογὲς (1961, 1963 καὶ 1964) δὲν ἔπαυσε νὰ χάνη σταθερὰ ἔδαφος. Ἔτσι σήμερα ὑποχωρώντας συνεχῶς, κατρακύλησε στὶς διαστάσεις ἑνὸς μικροῦ κόμματος μὲ περιορισμένη ἐκλογικὴ βάσι καὶ σχεδὸν ἀσήμαντο ἀριθμὸ ἀντιπροσώπων στὴ Βουλή. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ ποὺ ἐπῆλθε μέσα σὲ λιγώτερο ἀπὸ ἕξη χρόνια εἶναι τόσο ἐντυπωσιακὴ ὥστε δικαιολογημένα μπορεῖ πιὰ νὰ τεθῆ τὸ ἐρώτημα: ὑπάρχει ἄραγε ἀκόμη κομμουνιστικὴ ἀπειλὴ στὴν Ἑλλάδα ἢ μήπως ὁ ἐσωτερικὸς κομμουνισμὸς κατέστη ἀκίνδυνος; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ θὰ προσπαθήσουμε νὰ δώσουμε μία ρεαλιστικὴ ἀπάντησι, χωρὶς ὑπερβολὲς αἰσιοδοξίας ἢ ἀπαισιοδοξίας.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο γεγονὸς ὅτι ὁ κομμουνισμὸς εἶχε τρεῖς ἀλλεπάλληλες ἐκλογικὲς ἧττες καὶ ὑπέστη βαρειὲς ἀπώλειες. Ἔχασε ψηφοφόρους, ὀπαδούς, βουλευτικὲς ἕδρες. Ἐκτοπίσθηκε ἀπὸ πολλὲς νόμιμες θέσεις ποὺ κατεῖχε. Τὸ κῦρος του ἔπεσε. Ἡ ἑλκτική του δύναμις καὶ ἡ γοητεία ποὺ ἀσκοῦσε στὶς μᾶζες τραυματίσθηκαν. Ἀπωθήθηκε

ἀπὸ σημαντικὲς περιφέρειες τῆς χώρας ἐνῶ ὁ θλιβερὸς ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος κόσμος τῆς φανερῆς συνοδοιπορίας σήμανε διάλυσι. Ὅλα αὐτὰ εἶναι γεγονότα. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἄποψι πραγματικὰ ὑπάρχει μία μείωσις τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς.

Ἀλλά, εἶναι ἐπίσης γεγονὸς ποὺ ἀποτελεῖ ἀξίωμα γιὰ ὅσους ἔχουν κάποια γνῶσι τοῦ κομμουνισμοῦ, ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει νὰ μετροῦμε τὸ μέγεθος τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς μὲ τὴν ἐκλογικὴ ἰσχὺ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τὰ Κ.Κ. δὲν εἶναι κανονικὰ πολιτικὰ κόμματα ποὺ ἀποβλέπουν στὴν ἄνοδό τους στὴν ἐξουσία ἀπὸ τὸ κοινοβούλιο. Γιὰ νὰ γίνουν κυβέρνησις δὲν ὑπολογίζουν στὴν ψῆφο τοῦ λαοῦ. Δὲν δροῦν ἀνοιχτά, νόμιμα, στὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Γι' αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐφαρμόζουμε σ' αὐτά, τὰ κριτήρια ποὺ ἰσχύουν γιὰ τὰ ἄλλα κόμματα. Τὰ ΚΚ εἶναι περίεργες στρατιωτικοπολιτικὲς ὀργανώσεις μὲ ἕνα δικό τους θεοκρατικὸ ἰδεολογικὸ σύστημα καὶ μιὰ δική τους ἀνατρεπτικὴ μεθοδολογία. Μόνο μιὰ ἀνατομία τῆς ἰδιαίτερης ὑφῆς αὐτῶν τῶν κομμάτων καὶ μία μελέτη τῆς ἀνατρεπτικῆς στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς ποὺ ἐφαρμόζουν μποροῦν νὰ μᾶς παράσχουν τὴν δυνατότητα τῆς ὀρθῆς ἐκτιμήσεως τοῦ ἑκάστοτε μεγέθους τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς.

Ὁ κομμουνισμὸς σήμερα εἶναι ἐκλογικῶς ἀδύνατος στὴν χώρα μας. Τὸ ἴδιο ὅμως ἀδύνατος ἦταν καὶ σὲ ὅλες χωρὶς καμμία ἐξαίρεσι τὶς χῶρες ποὺ ὑποδούλωσε. Ποτέ, πουθενὰ οἱ κομμουνισταὶ δὲν εἶχαν οὔτε τὴν ἀπόλυτη, οὔτε τὴν σχετικὴ κἂν πλειοψηφία. Καὶ ὅμως ἔγιναν ἐξουσία σὲ 14 χῶρες ὅπου ζεῖ τὸ 1)3 τῆς ἀνθρωπότητος. Σέ καμμιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς χῶρες δὲν ξεπέρασαν τὸ 24% τῶν ψήφων. Στὶς περισσότερες εἶχαν περίπου τόση ἐκλογικὴ δύναμι ὅση ἔχει σήμερα σ' ἐμᾶς ἡ ΕΔΑ ἢ καὶ μικρότερη. Καὶ ὅμως αὐτὸ δὲν ἐμπόδισε τὴν ἐπιβολὴ τῆς δικτατορίας των. Αὐτὸ δὲν ἴσχυε μόνο στὴν Ρωσία τοῦ 1917. Ἴσχυε καὶ στὴν Κούβα τοῦ 1961. Ἔχουμε λοιπὸν μπροστά μας, ὁλοζώντανη, τὴν τραγικὴ ἀπόδειξι τοῦ ἀξιώματος: ἡ ἐκλογικὴ δύναμις τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος δὲν καθορίζει τὸ μέγεθος τῆς ἀπειλῆς ποὺ ἀντιπροσωπεύει αὐτὸ τὸ κόμμα. Δὲν πρόκειται γιὰ ποσὰ ἀνάλογα. Ἡ παραγνώρισις αὐτῆς τῆς ἀλήθειας ἔχει συνήθως μοιραῖες συνέπειες γιὰ ὅσους αὐταπατῶνται.

***

Σὲ μία χώρα μπορεῖ τὸ ΚΚ νὰ παίρνη τὸ 30% τῶν ψήφων καὶ ἡ χώρα αὐτὴ νὰ μὴ κινδυνεύει ἀπὸ τὸν κομμουνισμό. Μιὰ ἄλλη χώρα μπορεῖ νὰ δίνη στὸ ΚΚ μόνο 5% τῶν ψήφων, καὶ νὰ κινδυνεύει. Πότε λοιπὸν μιὰ χώρα ἀπειλεῖται ἀπὸ τὸν κομμουνισμό; Μιὰ χώρα κινδυνεύει ὅταν:

—Οἱ κομμουνισταὶ ποὺ δροῦν στὸ ἐσωτερικό της εἶναι καλὰ ὀργανωμένοι, διαθέτουν ἄρτιο μηχανισμό, ἔχουν ἱκανὴ ἡγεσία καὶ διαπνέονται ἀπὸ μαχητικὸ πνεῦμα.

—Οἱ κομμουνιστικὲς ἰδέες ἔχουν μεγάλη ἀκτινοβολία, ἐπηρεάζουν ἀξιόλογες μᾶζες καὶ γοητεύουν τὴν νεολαία καὶ τὴν διανόησι ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ δὲν ἐκφράζεται ἐκλογικῶς.

—Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα διαθέτει ἰσχυρὲς ὀργανώσεις στὶς μεγάλες πόλεις, στὰ ζωτικὰ κέντρα τῆς χώρας (πρωτεύουσα, λιμάνια,

συγκοινωνιακοὺς κόμβους, βιομηχανικὲς περιφέρειες) καὶ ἰδίως στὴν ἐργατικὴ τάξι.

—Οἱ κομμουνισταὶ καὶ οἱ συνοδοιπόροι τους κινοῦνται μὲ ἄνεσι καὶ διεισδύουν στὸν κρατικὸ μηχανισμό.

—Οἱ κομμουνισταὶ ἔχουν διαβρώσει καὶ ὑπονομεύσει ἢ ἀπομονώσει καὶ ἀχρηστεύσει κατὰ κάποιο τρόπο τὶς ἔνοπλες δυνάμεις καὶ τὰ σώματα ἀσφαλείας.

Ἀκόμη, μία χώρα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ποσοστὸ τῶν κομμουνιστικῶν ψήφων κινδυνεύει ἀπὸ τοὺς κομμουνιστάς, ὅταν:

—Τὸ ἀστικὸ κράτος δὲν ἔχει οὔτε ἐπίγνωσι τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς, οὔτε τὴν θέλησι, τὴν ἀπόφασι, τὴν δύναμι καὶ τὰ μέσα γιὰ νὰ τὴν ἀντιμετωπίση ἔγκαιρα καὶ θαρραλέα.

—Ἡ χώρα ἀντιμετωπίζει σοβαρὰ κοινωνικὰ προβλήματα, διέρχεται κρίσιμη φάσι τῆς οἰκονομικῆς της ἀναπτύξεως καὶ παλεύει μέσα στὴν πολιτικὴ ἀστάθεια.

—Ὁ ἀστικὸς πολιτικὸς κόσμος νοσεῖ, σπαράσσεται ἀπὸ ὀξεῖες ἐσωτερικὲς ἀντιθέσεις καὶ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὴν ἐποχή του.

—Δὲν εἶναι πιὰ σὲ θέσι νὰ κυβερνήση ἡ παλαιὰ ἡγέτις τάξις καὶ ἔχουν ἀποτύχει οἱ νέες λύσεις, τὰ ἐνδιάμεσα (μεταξὺ Δεξιᾶς καὶ Κομμουνισμοῦ) κόμματα.

Ὅταν ὑπάρχουν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς παράγοντες ποὺ ἀναφέραμε πιὸ πάνω, τότε ἡ χώρα κινδυνεύει ἀπὸ τὸν κομμουνισμό. Ὅταν ὑπάρχουν ὅλοι, τότε πιὰ εἶναι καταδικασμένη ἔστω καὶ ἂν οἱ κομμουνισταὶ δὲν διαθέτουν οὔτε μία ἕδρα στὴ Βουλή.

Στὴ χώρα μας εὐτυχῶς, δὲν ὑπάρχουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ παράγοντες. Ὑπάρχουν ὅμως δυστυχῶς ἀρκετοί. Γι' αὐτὸ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη πάντοτε ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ ἐκλογικὰ ἀποτελέσματα καὶ ἡ κομμουνιστικὴ ἀπειλή.

***

Εἶναι εὐτύχημα ὅτι ἡ ΕΔΑ δὲν ἔχει ἡγεσία. Ἡ ἀνταρσία ἀποδεκάτισε τὰ ἡγετικὰ στελέχη τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἀνάγκασε ὅσα ἀπόμειναν νὰ ἐκπατρισθοῦν. Οἱ ἀριστερὲς μᾶζες ἔμειναν ἀκέφαλες. Τότε ξεπρόβαλαν οἱ καιροσκόποι «ἀριστεροὶ» ποὺ ἀφοῦ ἀπέφυγαν ἐπιδέξια ὅλες τὶς κακοτοπιὲς θέλησαν νὰ μποῦν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀριστερῶν μαζῶν. Τὸ ΚΚΕ δὲν εἶχε πολλὲς δυνατότητες ἐπιλογῆς καὶ θέλοντας νὰ ἀνασυντάξη τὶς μᾶζες του στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ δημιουργήση ἕνα νόμιμο ὄργανό του, ἀναγκάσθηκε νὰ δεχθῆ καὶ νὰ ὑποστηρίξη αὐτοὺς τοὺς «ἡγέτες» τῶν περιστάσεων. Βέβαια ὁλόκληρη ἡ ἡγεσία τῆς ΕΔΑ δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους. Βασικὰ ὅμως πρόκειται γιὰ μιὰ τυπική, γραφειοκρατικὴ καὶ «ἀστοποιημένη» ἡγεσία ποὺ δὲν ἔχει οὔτε τὴν ἐπιθυμία, οὔτε καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ διεξαγάγη μαζικοὺς μαχητικοὺς ἀγῶνες. Οἱ ἡγέτες τῆς ΕΔΑ εἶναι κοινοβουλευτικοὶ ρήτορες, στελέχη τοῦ γραφείου, ὀργανωταί, συσκέψεων. Δὲν εἶναι ὅμως ἡγέται μαζῶν. Δὲν ξέρουν ἀπὸ πεζοδρόμια καὶ ὁδοφράγματα. Ἀπολαμβάνουν τὴ ζωὴ στὶς βίλλες τοῦ Κοκκιναρᾶ ἢ στὰ διαμερίσματα τῆς Κλαυθμῶνος, στέλνουν τὰ παιδιά τους γιὰ σπουδὲς στὶς Ἑλβετίες, παίρνουν τὸ «ἀπεριτίφ» τους στοῦ «Ζόναρς», κυκλοφοροῦν μὲ τὰ «Βόλγα» καὶ τὰ «Μόσκβιτς» ποὺ ἀπέκτησαν

καὶ παπαγαλίζουν μερικὲς σελίδες ἀπὸ τὰ βασικὰ ἐγχειρίδια τοῦ ἐκλαϊκευμένου μαρξισμοῦ ποὺ ἔχουν ἐπιμελῶς ἀποστηθίσει. Μὲ τέτοιες ἡγεσίες δὲν γίνονται οἱ ἐπαναστάσεις. Γι' αὐτὸ ἡ ΕΔΑ, ἐνῶ εἶχε τὸ 25% τῶν ψήφων καὶ 79 βουλευτὲς δὲν μπόρεσε ἀπὸ τὸ 1958 ὡς τὸ 1961 νὰ δώση οὔτε μία μεγάλη μάχη, νὰ ὀργανώση ἔστω καὶ ἕνα σημαντικὸ ἀγῶνα. Δὲν ὀργάνωσε, δὲν κινητοποίησε καὶ γι' αὐτὸ στὸ τέλος καὶ δὲν κράτησε τὶς μᾶζες ποὺ τὴν ψήφισαν. Τὸ «ἀστικὸ» καθεστὼς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἤθελε καλύτερους «ἐπαναστάτες» ἡγέτες ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ἡγέτες τῆς ΕΔΑ. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ παρηγορητικὴ διαπίστωσις δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὁδηγῇ στὴν ἐπανάπαυσι. Γιατὶ ἤδη μέσα ἀπὸ τὶς τάξεις τῆς ΕΔΑ ξεπροβάλλει μία «νέα φρουρὰ» ἀπὸ καινούρια δυναμικὰ στελέχη. Τὰ στελέχη αὐτά, μετὰ τὸ 2ο συνέδριο τῆς ΕΔΑ (Δεκέμβριος 1962) ἀνεβαίνουν γοργὰ τὴν κλίμακα τῆς κομματικῆς ἱεραρχίας, καταλαμβάνουν ἐπίκαιρες θέσεις καὶ παρὰ τὴν ἀντίδρασι τῶν στρογγυλοκαθισμένων στὰ διάφορα πόστα παλαιῶν, προωθοῦνται πρὸς τὴν ἀνωτάτη ἡγεσία. Ὅταν ἐπικρατήσουν ἐκεῖ, θὰ ἔχουμε μία ποιοτικὴ μεταβολὴ στὴν ΕΔΑ. Θὰ ἀντιμετωπίσουμε ἕνα ἀληθινὰ ἐπαναστατικὸ κόμμα, πραγματικοὺς κομμουνιστάς.

***

Ὀργανωτικῶς ἡ ΕΔΑ βρισκόταν σ' ὅλη τὴν διάρκεια τῆς ὑπάρξεώς της σὲ μεγάλα χάλια. Τώρα ὅμως τὰ πράγματα ἄρχιχαν νὰ ἀλλάζουν. Οἱ ἐννέα μῆνες τῆς οὐσιαστικὰ προεκλογικῆς περιόδου τοῦ 1963-64 τῆς ἐπέτρεψαν νὰ κινηθῇ γιὰ πρώτη φορὰ μὲ πραγματικὴ ἄνεσι, νὰ ἀποκαταστήση ἐπαφὲς μὲ τὶς πλατειὲς μᾶζες, νὰ ἀναπτυχθῇ ὀργανωτικά. Στὴν Θεσσαλονίκη λ.χ. ἡ ὀργάνωσις τῆς ΕΔΑ ἔχει σήμερα διπλάσιο ἀριθμὸ μελῶν ἀπὸ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1963. Ἡ ὀργανωτικὴ αὐτὴ ἀνάπτυξις δὲν ἐκφράσθηκε ἐκλογικῶς ἀλλὰ εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ συνεχισθῇ καὶ κανονικὰ κάποτε θὰ δώση τοὺς καρπούς της.

Γενικά, οἱ κομμουνισταί, ἐπωφελούμενοι ἀπὸ τὸν «ἐκδημοκρατισμὸ» θὰ κινηθοῦν τώρα μὲ μεγαλύτερη ἐλευθερία δράσεως γιὰ νὰ ἐνισχυθοῦν ὀργανωτικῶς καὶ γιὰ νὰ μεγαλώσουν τὴν ἰδεολογική τους ἐπιρροὴ ἀναπτύσσοντας τὴν προπαγάνδα τους ἡ ὁποία αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀνασυγκροτεῖται ἐκ βάθρων.

Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ ξεχνοῦμε ὅτι παρὰ τὴν πτῶσι της, ἡ ΕΔΑ διατηρεῖ ἀξιόλογη ἰσχὺ στὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα τῆς χώρας ὅπου τὴν ἀκολουθοῦν πάντοτε συμπαγεῖς μᾶζες ἐργαζομένων. Σύμφωνα μὲ τὸ στρατηγικὸ σχέδιο ποὺ ἐπεξεργάσθηκε τὸ ΚΚΕ κατὰ τὸ 1963, ὁ «ἄξων τῆς ἐπαναστάσεως» στὴ χώρα μας εἶναι: Πειραιᾶς — Ἀθήνα — Λάρισα — Θεσσαλονίκη — Καβάλα. Καὶ στὸν ἄξονα αὐτὸν παρὰ τὶς ἀπώλειές τους οἱ κομμουνισταὶ κρατοῦν καλά. Ὁ κομμουνισμὸς διατηρεῖ τὰ ὁρμητήριά του. Καὶ ὅταν ἕνας ἐχθρὸς διατηρεῖ τὶς βάσεις ἐξορμήσεώς του, αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ἔχει ὑποστῇ ἀποφασιστικὴ ἧττα καὶ παραμένει πάντοτε ἐπικίνδυνος.

Οἱ ἔνοπλες δυνάμεις καὶ τὰ σώματα ἀσφαλείας ὑπέστησαν δυστυχῶς κάποιο ἀντίκτυπο ἀπὸ τὴν ὀξύτατη διαμάχη τοῦ ἀστικοῦ πολιτικοῦ μας κόσμου ποὺ δὲν ἄφησε τίποτα ἀπρόβλητο, ἀλλὰ πάντως δὲν ἔχουν διαβρωθῇ ἀπὸ τὸν κομμουνισμὸ καὶ ἀποτελοῦν στηρίγματα τοῦ καθεστῶτος. Δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ ποῦμε τὸ ἴδιο πρᾶγμα καὶ

γιὰ τὸν κρατικὸ μηχανισμὸ γιατὶ σὲ πολλοὺς τομεῖς του ὑπάρχει κομμουνιστικὴ διείσδυσις.

Τὸ χειρότερο ὅμως εἶναι ἡ ἐπιρροὴ ποὺ ἀσκοῦν οἱ κομμουνιστικὲς ἰδέες στὴ νεολαία καὶ στὴ διανόησι, στὸν πολιτικῶς ὑπανάπτυκτο (λόγῳ καὶ τοῦ χαμηλοῦ ἐπιπέδου τοῦ πολιτικοῦ μας βίου) ἐπιστημονικό, καλλιτεχνικὸ καὶ πνευματικὸ κόσμο τῆς χώρας ὅπου μέσα ἀπὸ μία ἀπίστευτη σύγχυσι ἰδεῶν ξεπρόβαλε καὶ στὸν τόπο μας (πολὺ καθυστερημένα) ὁ συρμὸς τοῦ «ἀριστερισμοῦ» μὲ τοὺς πολυπληθεῖς γελοίους ἀλλὰ ὄχι ἀκίνδυνους σνόμπ τοῦ κομμουνισμοῦ. Καὶ μὲ τὴν ἐπικράτησι τῆς μόδας αὐτοῦ τοῦ δῆθεν «προοδευτισμοῦ» φθάνουμε σὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς πιὸ «ἀσθενεῖς κρίκους» τοῦ δημοκρατικοῦ μας συστήματος: στὸ φόβο τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ. Γιατὶ εἶναι ἀπίστευτο, εἶναι τερατῶδες, καὶ ὅμως ἀληθινό: Μετὰ ἀπὸ τρεῖς αἱματηρὲς κομμουνιστικὲς ἐπαναστάσεις, μετὰ ἀπὸ τόσες ἐθνοπροδοσίες καὶ τόσα ἐγκλήματα τῶν κομμουνιστῶν, στὸν τόπο αὐτὸν ποὺ εἶναι στὶς παρυφὲς τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ ζόφου καὶ βρίσκεται ὅπως εἶπε ὁ ἀείμνηστος πρόεδρος Κέννεντυ «στὴν πρώτη γαμμὴ τοῦ πυρός», θεωρεῖται κακὸ νὰ εἶσαι... ἀντικομμουνιστής! Αὐτὴ ἡ δυσφήμησις τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ εἶναι μία τεράστια νίκη τῶν κομμουνιστῶν. Εἶναι ἕνα βασικὸ συστατικὸ στοιχεῖο τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς στὴ χώρα μας γιατὶ ὁδηγεῖ στὸν ἰδεολογικὸ καὶ ψυχολογικὸ ἀφοπλισμὸ τοῦ ἔθνους, ὁπότε καὶ ὁ καλύτερος ὑλικὸς ἐξοπλισμός του δὲν προσφέρει καμμία πιθανότητα σωτηρίας. Ποῦ ὁδηγεῖ αὐτὴ ἡ κατάστασις σὲ συνδυασμὸ βέβαια καὶ μὲ τὰ παράλογα καμματικὰ πάθη φάνηκε τελευταῖα μὲ τὴν ἄστοχη καὶ βασισμένην σὲ ἐντελῶς ἀνακριβῆ στοιχεῖα ἐπίθεσι μιᾶς σοβαρῆς ἀστικῆς ἐφημερίδος, τοῦ «Βήματος», ἐναντίον τοῦ μοναδικοῦ ὀργάνου ἑνὸς ὑπερκομματικοῦ καὶ φωτισμένου δημοκρατικοῦ ἀντικομμουνισμοῦ ποὺ διαθέτει ἡ χώρα μας, τῆς «Σοβιετολογίας». Ὁ φόβος τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ τείνει δηλαδὴ νὰ προσλάβη στὴν χώρα μας τὶς διαστάσεις μιᾶς μανίας αὐτοκαταστροφῆς τοῦ «ἀστικοῦ» καθεστῶτος.

Σ' ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν ὕπαρξι σοβαρῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ποὺ βασανίζουν τὸν τόπο μας ὁ ὁποῖος διέρχεται μιὰ κρίσιμη καὶ δυσχερῆ μεταβατικὴ περίοδο στὴν οἰκονομική του ἀνάπτυξι. Καὶ ἀκόμη, πρέπει νὰ προσθέσουμε δυστυχῶς καὶ τὴν βαθειὰ ἀντίθεσι ποὺ διχάζει τὸν ἐθνικόφρονα πολιτικό μας κόσμος ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποδοθῆ σὲ ἕνα ἀγῶνα ἀλληλοεξοντώσεως.

⁂

Ὑπάρχουν λοιπὸν ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς προϋποθέσεις ποὺ δημιουργοῦν τὴν κομμουνιστικὴ ἀπειλή. Ποιὰ εἶναι ἡ προοπτική μας σχετικὰ μ' αὐτὴν τὴν ἀπειλή;

Σήμερα στὴ χώρα μας δὲν κυβερνᾶ ἡ Δεξιά. Ἡ διάθεσις ὅμως γιὰ ἀλλαγὴ δὲν διοχετεύθηκε πρὸς τὸν κομμουνισμό. Τὴν ἀπορρόφησε τὸ Κέντρο. Ἔτσι ἀνέβηκε στὴν ἐξουσία ἡ ΕΚ ἡ ὁποία ἐκφράζει δυνάμεις ποὺ δὲν ἔχουν φθαρῆ καὶ ποὺ προσφέρουν ἐλπίδες καὶ προοπτικὲς γιὰ τὴν ἐπίλυσι τῶν πολυποικίλων προβλημάτων μας — πρὸ πάντων τῶν κοινωνικῶν. Τὸ ἀστικὸ καθεστὼς λοιπὸν πῆρε «ἀναστολή». Ἀλλὰ θὰ πετύχη ἄραγε τὸ Κέντρο; Ὁ κομμουνισμὸς καιροφυλακτεῖ νὰ ἐπωφεληθῆ ἀπὸ μία ἀποτυχία του. Καὶ δὲν θὰ τὴν περιμένη παθητικά. Κάθε

ἄλλο. Θὰ ἐργασθῆ ἐπίμονα, ὕπουλα καὶ συστηματικὰ γιὰ νὰ τὴν προκαλέση.

Ὁ κομμουνισμὸς ἤθελε τὴν ἀνατροπὴ τῆς Δεξιᾶς. Αὐτὸ ἔγινε. Τώρα θέλει τὴν χρεωκοπία τοῦ Κέντρου γιὰ νὰ εἰσπράξη αὐτὸς τὰ κέρδη ἀπὸ αὐτὴν ἐμφανιζόμενος σὰν ἡ μοναδικὴ πιὰ λύσις, σὰν ἡ μόνη διέξοδος, τουλάχιστον στὶς μᾶζες ἐκεῖνες ποὺ κυμαίνονται μεταξὺ Ἀριστερᾶς καὶ Κέντρου. Θὰ ἐργασθῆ λοιπόν, μὲ τὴν ἐλευθερία κινήσεως ποὺ τοῦ προσφέρει ἡ νέα κατάστασις, ὄχι μόνο γιὰ τὴν ὀργανωτική του ἀνάπτυξι καὶ τὴν ἰδεολογική του ἐπέκτασι ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀποτυχία τοῦ Κέντρου. Γι' αὐτὸ θὰ ὑποκινήση τὴν προβολὴ ἀπειραρίθμων αἰτημάτων, θὰ δημιουργήση μία πλημμυρίδα διεκδικήσεων, θὰ ζητῆ διαρκῶς κι' ἄλλα καὶ θὰ ἐξωθῆ τοὺς πάντες νὰ ζητοῦν τὰ πάντα. Καὶ καθὼς εἶναι φυσικὰ ἀδύνατο νὰ λυθοῦν ἀμέσως ὅλα τὰ προβλήματα καὶ νὰ ἱκανοποιηθοῦν ὅλα τὰ αἰτήματα, θὰ ἔχῃ τὴν βάσι γιὰ νὰ ἐξαπολύση ἕνα κῦμα μαζικῶν ἀγώνων. Ὁ κομμουνισμὸς χαράσσει τώρα μία γραμμὴ ἐπικίνδυνη γιὰ τὸν τόπο: ἀπεργίες, συγκεντρώσεις, πορεῖες, συλλαλλυτήρια, διαβήματα, διαδηλώσεις. Σχεδιάζει ἕνα τεράστιο μαζικὸ κίνημα ποὺ θὰ τὸ θέση βαθμιαῖα καὶ ἔντεχνα κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό του. Ἕνα κίνημα ποὺ θὰ συγκλονίση τὴν χώρα καὶ ἐμποδίζοντας τὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνική της πρόοδο θὰ τὴν φέρη τελικῶς σὲ ἀδιέξοδο. Τότε, ἐλπίζει ὁ κομμουνισμὸς ὅτι καθὼς θὰ εἶναι πιὰ ἰσχυρὸς ὀργανωτικὰ καὶ ἰδεολογικὰ θὰ ἐπωφεληθῆ ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικότητα τῶν μαζῶν. Θὰ σημάνη ἡ δική του ὥρα. Αὐτὸ δὲν θὰ γίνη αὔριο. Θὰ γίνη σιγὰ — σιγά, στὸ βαθμὸ ποὺ θὰ προχωρῆ ἡ ὀργανωτικὴ ἀνασυγκρότησις τῶν κομμουνιστικῶν φαλαγγῶν. Ἀλλὰ οἱ κομμουνισταὶ πιστεύουν ὅτι θὰ γίνη. Ἡ χρεωκοπία λοιπὸν τοῦ Κέντρου εἶναι τώρα ὁ πραγματικός τους σκοπός. Γιατὶ πιστεύουν ὅτι αὐτὴ τὴ χρεωκοπία, ἂν πραγματοποιηθῆ, θὰ μπορέσουν νὰ τὴν παρουσιάσουν σὰν χρεωκοπία ὄχι ἑνὸς κόμματος ἢ μιᾶς παρατάξεως ἀλλὰ σὰν χρεωκοπία ἑνὸς καθεστῶτος. Τοῦ καθεστῶτος καὶ τῆς Δεξιᾶς καὶ τοῦ Κέντρου. Τοῦ καθεστῶτος ὅλων τῶν ἑλλήνων. Τοῦ δικοῦ μας καθεστῶτος.

Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι οἱ προοπτικὲς τῶν κομμουνιστῶν θὰ διαψευσθοῦν. Ὅτι δὲν θὰ φθάσουμε ἐκεῖ ὅπου αὐτοὶ θέλουν νὰ μᾶς ὁδηγήσουν. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ φθάσουμε, πρέπει νὰ παλαίψουμε. Καὶ γιὰ νὰ παλαίψουμε, πρέπει νὰ ξέρουμε τὴν ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια: ὅτι ἡ κομμουνιστικὴ ἀπειλὴ ὑφίσταται πάντοτε στὴ χώρα μας.

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ΕΔΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ 1958 ΩΣ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ 1964

Οἱ ἐκλογὲς τοῦ 1958

Ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς τοῦ 1958 ὁ κομμουνισμὸς ἀναδείχθηκε στὴν χώρα μας σὰν ἀξιωματικὴ ἀντιπολίτευσις. Συγκέντρωσε 940.000 ψήφους ἢ 24,4% τοῦ συνόλου τῶν ψήφων. Ἀνάδειξε συνολικῶς 79 βουλευτὰς σὲ 31 περιφέρειες τῆς χώρας καὶ ἀποτέλεσε τὴν σχετικὴ πλειοψηφία σὲ ὅλα τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα τῆς χώρας καὶ τὴν ἀπόλυτη πλειοψηφία στὴν Β΄ περιφέρεια Πειραιῶς. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἔφερναν τὴν χώρα μας δεύτερη σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο σὲ ἐκλογικὴ δύναμι τῶν κομμουνιστῶν. Συγκεκριμένα σύμφωνα μὲ τὸν πίνακα ποὺ ἀναφέρθηκε στὴν «διεθνῆ διάσκεψι τῶν Παρισίων γιὰ τὸν πολιτικὸ πόλεμο τῶν Σοβιέτ» (1960) οἱ χῶρες στὶς ὁποῖες οἱ κομμουνισταὶ εἶχαν 5% τῶν ψήφων καὶ ἄνω ἦσαν οἱ ἑξῆς:

Λάος 30%.
Ἑλλὰς 24,4%.
Φινλανδία 24%.
Ἰταλία 23%.
Οὐρουγουάη 22%.
Γαλλία 20%.
Ἰσλανδία 20%.

Χιλή 16%.
Βραζιλία 15%.
'Ινδονησία 12%.
Λουξεμβοῦργο 10%.
'Ινδία 9%.
Βενεζουέλα 6%.
Βιρμανία 6%.
Κεϋλάνη 5%.
'Ολλανδία 5%.

«Ἐπιβίωσις ἢ θάνατος τοῦ ἐλευθέρου κόσμου» ἔκδ. Παρισίων 1961).

Ἐπὶ πλέον ὁ κομμουνισμὸς στὴν χώρα μας διέθετε μία ἰσχυρὴ συνοδοιπορία καὶ ἀσκοῦσε μία μεγάλη ἕλξι ἐπάνω στὶς μᾶζες.

Οἱ ἐκλογές τοῦ 1961

Στὶς ἐκλογὲς τοῦ 1961 οἱ κομμουνισταὶ ἔχασαν μέγα τμῆμα τῆς ἐκλογικῆς των βάσεως. Ἔχασαν 273.000 ψήφους ἢ τὸ 29% τῶν ψηφοφόρων τους τοῦ 1958 καὶ τὸ ποσοστό τους ἔπεσε ἀπὸ 24,4% σὲ 14,9%. Οἱ βουλευτικές των ἕδρες μειώθηκαν ἀπὸ 79 σὲ 24. Σημαντικὸ γεγονὸς ὑπῆρξε καὶ ἡ οὐσιαστικὴ ἐξαφάνισις τῆς συνοδοιπορίας. Τὸ ἑνοποιημένο Κέντρο ἀποτελοῦσε πιὰ τὸν νέο πόλο ἕλξεως καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπῆρχε ἔδαφος γιὰ συνοδοιπορία. Ἡ πτῶσις τῆς ἰσχύος τῶν κομμουνιστῶν ὠφείλετο βέβαια κατὰ ἕνα μέρος καὶ σὲ ἐξωτερικοὺς ἢ συμπτωματικοὺς παράγοντες ἀλλὰ ἡ μείωσις τῶν ψήφων τους στὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα ἔδειξε ὅτι ὁ κομμουνισμὸς ἔχανε πραγματικὰ ἔδαφος πρὸς ὄφελος τοῦ Κέντρου. Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι οἱ κομμουνισταὶ ἐπεδίωξαν ὄχι μόνον νὰ κρατήσουν τὶς δυνάμεις ποὺ εἶχαν ἀποσπάσει τὸ 1958 ἀλλά, καὶ νὰ τὶς αὐξήσουν. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο συγκρότησαν τὸ ΠΑΜΕ προσπαθῶντας νὰ ἐμφανισθοῦν σὰν ἕνα «πλατὺ δημοκρατικὸ μέτωπο» καὶ ἔστρεψαν σὲ σημαντικὸ βαθμὸ τὰ πυρά τους ἐναντίον τοῦ Κέντρου. Ὁ ραδιοσταθμὸς τοῦ ΚΚΕ, ἡ ἡγεσία τῆς ΕΔΑ, τὸ δημοσιογραφικό της ὄργανο, χαρακτήριζαν τὴν ἑνοποίησι τοῦ Κέντρου σὰν «συγκόλληση τῆς τελευταίας στιγμῆς ποὺ ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τοὺς ἀμερικανοὺς καὶ διασπῶντας τὶς δημοκρατικὲς δυνάμεις ἐξυπηρετεῖ τὴν Δεξιὰ» (ἀπόφασις τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, «Αὐγὴ» 29)9)61 καὶ εἰσήγησις τοῦ κ. Γ. Αὐγερόπουλου στὸ ΕΣ τῆς ΕΔΑ, «Αὐγὴ» 26)9)61).

Τὸ βασικὸ σύνθημα τῶν κομμουνιστῶν κατὰ τὴν προεκλογικὴ ἐκστρατεία τοῦ 1961 ἦταν «τὸ ΠΑΜΕ πρῶτο κόμμα». Ὁ ραδιοσταθμὸς τοῦ ΚΚΕ (5'Οκτωβρίου 1961) καὶ ἡ «Αὐγὴ» (10, 18, 19 'Οκτωβρίου 1961) διακήρυξαν ὅτι «μόνο μὲ μία συμπαγῆ ἐπιβλητικὴ δύναμι τοῦ ΠΑΜΕ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ἀλλαγή».

Ἐκτιμῶντας λίγο ἀργότερα τὸ ἐκλογικὸ ἀποτέλεσμα, ἡ ΕΕ τῆς ΕΔΑ σὲ ἀπάφασί της (25.11.61) κατηγοροῦσε τοὺς ἡγέτες τοῦ Κέντρου γιατὶ «ἄνοιξαν μέτωπο κατὰ τῆς 'Αριστερᾶς» καὶ ἰσχυρίσθηκε ὅτι «μόνο τὸ ΠΑΜΕ ἀντιπάλαιψε τὴν ἐπίθεσι τῆς Δεξιᾶς». Ἡ δλομέλεια τοῦ ΚΚΕ σὲ ἀπόφασί της («Αὐγὴ» 30.11.61) θριαμβολογοῦσε γιατὶ «τὸ Κέντρο παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὴ τὴν φορὰ παρουσιάσθηκε ἑνωμένο μόλις μπόρεσε νὰ κρατήση τὸ ποσοστὸ τῶν ψήφων τοῦ 1958». Στὴν ἴδια ἀπόφασι διακηρύχθηκε ὅτι «τὸ Κέντρο δὲν ἔχει δυνατότητα ἐπιβιώσεως ἂν συνεχίση τὴν τακτικὴ τοῦ διμέτωπου ἀγῶνος».

Ἀπὸ τὸ 1961 ὡς τὸ 1963

Στὴν περίοδο ἀπὸ τὸν 'Οτώβριο τοῦ 1961 ὡς τὸν Νοέμβριο τοῦ 1963, ἡ ΕΚ διεξήγαγε τὸν «ἀνένδοτο ἀγῶνα» γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1961. Ταὐτόχρονα ὅμως παρὰ τὶς ἐπίμονες προτάσεις καὶ προσπάθειες τῆς ΕΔΑ, ἀρνήθηκε κάθε συνεργασία μὲ τοὺς κομμουνιστὰς χαρακτηρίζοντας τὸν ἀγῶνα της σὰν «διμέτωπο». Τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Κέντρο διεξήγαγε μαχητικὸ ἀγῶνα ἐναντίον τῆς Δεξιᾶς, ὅτι σταθεροποίησε τὴν ἑνότητά του καὶ ὕψωσε τὴν σημαία μιᾶς προοδευτικῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, προσήλκυσε πρὸς τὸ μέρος του μεγάλες

μάζες ἐκλογέων οἱ ὁποῖοι τὸ 1958 εἶχαν στραφῆ πρὸς τὴν ΕΔΑ χωρὶς νὰ εἶναι συνειδητοὶ κομμουνισταὶ ἀλλὰ ἀπὸ ἀντίδρασι πρὸς τὰ κακῶς κείμενα τοῦ καθεστῶτος. Ἐπὶ πλέον τὸ Κέντρο σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὸν κομμουνισμὸ διεκδικοῦσε σοβαρὰ τὴν ἐξουσία καὶ ὑποσχόταν τὴν ἐφαρμογὴ μιᾶς νέας κοινωνικῆς πολιτικῆς ἀλλὰ μέσα στὰ πλαίσια τῆς Δημοκρατίας, τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ δυτικοῦ κόσμου.

Ἡ ΕΔΑ ἀνησυχῶντας ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐξέλιξι προσπάθησε νὰ ἀντιδράση. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ ἡγεσία της συνῆλθε στὰ τέλη Μαρτίου 1962 καὶ ἀποφάσισε νὰ ὀργανώση ἕνα δικό της «ἀνένδοτο ἀγώνα» ἀνεξάρτητο ἀπὸ ἐκεῖνον τοῦ Κέντρου. Πρώτη ἐκδήλωσις αὐτῆς τῆς προσπάθειας, ἡ ὁποία ἀπέτυχε παταγωδῶς καὶ ἐγκαταλείφθηκε γρήγορα, ἦταν ἡ συγκέντρωσις ποὺ ἔκανε ἡ ΕΔΑ στὴν Ἀθήνα στὶς 2 Ἀπριλίου 1962. Ἡ ἐπίθεσις αὐτὴ τῆς ΕΔΑ διεξήγετο ἐν ὀνόματι τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς Δεξιᾶς στὴν πρᾶξι ὅμως ἐστρέφετο καὶ κατὰ τοῦ Κέντρου προσπαθῶντας νὰ τοῦ ἀποσπάση καὶ νὰ ἀνακτήση τοὺς ψηφοφόρους της ποὺ εἶχαν πάει σ' αὐτὸ καὶ νὰ ἐκτοπίση τοὺς ἡγέτας του. Ἡ 2η ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ (Νοέμβριος τοῦ 1961),τὸ ΠΓ τοῦ ΚΚΕ (ἀπόφασις 7ης Φεβρουαρίου 1962) καὶ ἡ ΔΕ τῆς ΕΔΑ (σύνοδος Μαρτίου 1962) υἱοθέτησαν αὐτὴν τὴν «σκληρὴ γραμμὴ» ἔναντι τοῦ Κέντρου.

Τὴν γραμμὴ αὐτὴ ἐστήριξαν θεωρητικὰ ὁ «Νέος Κόσμος», ἐπίσημο ὄργανο τοῦ ΚΚΕ (τεῦχος Ἰανουαρίου 1962), ὁ Μ. Παρτσαλίδης («Αὐγὴ» 1,2,)3)62), ὁ Π. Ροῦσος («Αὐγὴ» 18)3)62), ὁ Κ. Κολιγιάννης (δηλώσεις 5)3)62) κλπ. Ὅλα αὐτὰ τὰ κείμενα ὑπογράμμιζαν ὅτι ἡ Ἀριστερὰ δὲν πρέπει σὲ καμμία περίπτωσι νὰ προβῆ σὲ ὁποιαδήποτε ὑποχώρησι ποὺ θὰ ἀπέβαινε πρὸς ὄφελος τοῦ Κέντρου. Ταὐτόχρονα διεκήρυσσαν ὅτι ἡ ἀλλαγὴ θὰ πρέπει νὰ εἶναι «ἀντιιμπεριαλιστικὴ ἐπανάσταση» διευκρινίζοντας ὅτι «ἐπανάσταση εἶναι τὸ βίαιο σπάσιμο τοῦ παλημένου πολιτικοῦ οἰκοδομήματος» («Αὐγὴ» 18)362).

Κατὰ τὴν ἴδια περίοδο οἱ κομμουνισταὶ ἐπεξεργάσθηκαν καὶ θεωρητικὰ τὶς ἀντιλήψεις των γιὰ τὸ Κέντρο (ἄρθρο Λ. Στρίγγου στὸν «Νέο Κόσμο» τοῦ Ἀπριλίου 1962, ἀπόφασις 3ης ὁλομελείας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ τὸν Μάϊο τοῦ 1962, ἄρθρο τοῦ Π. Ρούσου στὴν «Αὐγὴ» 27)6)62 κλπ.). Σύμφωνα μὲ αὐτὲς τὶς ἀντιλήψεις τὸ Κέντρο εἶναι ἀστικὸ κόμμα ποὺ συνδέεται μὲ τὸν ἰμπεριαλισμὸ καὶ τὴν ὀλιγαρχία, «ταλαντεύεται» καὶ «συμβιβάζεται» καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ Ἀριστερὰ οὔτε νὰ θυσιασθῆ πρὸς ὄφελός του οὔτε καὶ νὰ τὸ ὑποστηρίξη πραγματικά. Ἀντίθετα οἱ κομμουνισταὶ πρέπει νὰ ἀγωνισθοῦν ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέψουν στὸ Κέντρο νὰ ἔχη τὴν ἡγεσία τοῦ ἀγώνα κατὰ τῆς Δεξιᾶς. Ἐπιστέγασμα ὅλης αὐτῆς τῆς προσπάθειας ἦταν ἡ ἀπόφασις τῆς 8ης συνόδου τῆς ΔΕ τῆς ΕΔΑ (Αὔγουστος 1962) κατὰ τὴν ὁποία τὸ Κέντρο «δὲν μπορεῖ νὰ κάνη συνεπῆ καὶ νικηφόρο ἀγώνα» καὶ γι' αὐτὸ ἡ ΕΔΑ πρέπει νὰ ἀγωνισθῆ γιὰ νὰ ἀποσπάση ἀπὸ τὸ Κέντρο τὴν ἡγεσία στὴν πάλη ἐναντίον τῆς Δεξιᾶς.

Αὐτὴ ἡ γραμμὴ υἱοθετήθηκε καὶ ἀπὸ τὸ 6' συνέδριο τῆς ΕΔΑ (Δεκέμβριος 1962) καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν Γ' σύνοδο τῆς ΔΕ τῆς ΕΔΑ ἡ ὁποία συνῆλθε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1963 καὶ χάραξε τὴν ἐκλογικὴ γραμμὴ τοῦ κόμματος. Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἀπέρριψε κάθε ἰδέα νὰ ἀποσυρθοῦν οἱ κομμουνισταὶ ἀπὸ τὸ πολιτικὸ προσκήνιο χάριν τοῦ Κέντρου καὶ διακήρυξε ὅτι «εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχη μία δυνατὴ καὶ ἀνεξάρτητη Ἀριστερά». Πρῶτος στόχος βέβαια ὁρίσθηκε ἡ ΕΡΕ, ἀλλὰ ἐτέθη καὶ δεύτερος στόχος, δηλαδὴ ἡ ὕπαρξις μιᾶς ὅσο τὸ δυνατὸν ἰσχυρότερης Ἀριστερᾶς. Στὴν εἰσήγησι πρὸς τὴν σύνοδο ἀναφέρεται ὅτι «τὸ γεγονὸς ὅτι πρῶτος στόχος εἶναι ἡ ΕΡΕ δὲν θὰ πρέπει νὰ μᾶς ὁδηγήση νὰ ταυτίσουμε τὴν Ἀριστερὰ μὲ τὸ Κέντρο». Στὴν ἀπόφασι διευκρινίσθηκε ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ παραχωρηθῆ στὸ Κέντρο οὔτε μία ψη-

φος τῆς 'Αριστερᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ ἀποφασίσθηκε ἡ ἀνεξάρτητη κάθοδος τῆς ΕΔΑ σὲ ὅλες χωρὶς ἐξαίρεσι τὶς περιφέρειες τῆς χώρας.

Σκοπὸς τῆς ΕΔΑ ἦταν νὰ πέση ἡ ΕΡΕ ἀλλὰ νὰ μὴ μπορεῖ καὶ τὸ Κέντρο νὰ σχηματίση αὐτοδύναμη κυβέρνησι μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔτσι ἡ ΕΔΑ θὰ γινόταν ρυθμιστὴς τῆς καταστάσεως. Αὐτὴ ἦταν ἡ γραμμὴ τῶν κομμουνιστῶν στὶς ἐκλογὲς τῆς 3ης Νοεμβρίου 1963.

Μέσα στὴν ΕΔΑ ὑπῆρξαν καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι διαφώνησαν πρὸς αὐτὴν τὴν τακτικὴ ἀλλὰ οἱ ἀντίπαλοί τους ἐπεβλήθησαν χάρις καὶ στὴν ὑποστήριξι ποὺ τοὺς ἔδωσε ἡ 5η ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ποὺ συνῆλθε τὸν 'Οκτώβριο τοῦ 1963. Ἡ ὁλομέλεια αὐτὴ καταδίκασε τὰ στελέχη τῆς 'Αριστερᾶς καὶ τοῦ κόμματος ποὺ πρότειναν ὑποστήριξι τοῦ Κέντρου κατὰ τῆς Δεξιᾶς, διακήρυξε ὅτι ἡ σωστὴ γραμμὴ σημαίνει «ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στὶς ταλαντεύσεις καὶ παραχωρήσεις τῆς ἡγεσίας τῆς ΕΚ», πρόβαλε ἕνα πρόγραμμα ποὺ πρόβλεπε οὐδετερότητα τῆς Ἑλλάδος κλπ. καὶ κάλεσε τοὺς κομμουνιστὰς νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ΕΔΑ καὶ μόνον αὐτή.

Οἱ ἐκλογὲς τοῦ 1963

'Ανακοινώνοντας τοὺς συνδυασμούς της στὶς 12 'Οκτωβρίου 1963 ἡ ΕΔΑ προσπάθησε νὰ τοὺς ἐμφανίση σὰν συνδυασμοὺς «δημοκρατικῆς συνεργασίας καὶ ἑνότητος» ἐνῶ εἶχαν ἕξη μόνον συνεργαζομένους. Ταὐτόχρονα ἐξαπέλυσε καὶ ἐπίθεσι ἐναντίον τοῦ Κέντρου διακηρύσσοντας ὅτι «μάταια περιμένουν οἱ κεντρῷοι νὰ τοὺς παραχωρήση ἡ 'Αριστερὰ τὶς δυνάμεις της. Γιὰ τοὺς συνεπεῖς δημοκράτες ἕνας μόνο εἶναι ὁ δρόμος: νὰ μαυρίσουν τὴν ΕΡΕ καὶ νὰ ὑπερψηφίσουν τὴν ΕΔΑ» («Αὐγὴ» 12 10)63).

Σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς προεκλογικῆς περιόδου ἡ ΕΔΑ δὲν ἔπαψε νὰ βάλλη ταὐτοχρόνως ἐναντίον τῆς ΕΡΕ καὶ τῆς ΕΚ διεκδικῶντας ἀπὸ τὴν τελευταία κάθε ἀντικαραμανλικὴ ψῆφο. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ δὲν ἀπέδωσε καὶ ἐνῶ ἡ ΕΔΑ ἤθελε νὰ ἀποσπάση ψηφοφόρους τοῦ Κέντρου συνέβη ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Πολλοὶ μὴ κομμουνισταὶ ἐκλογεῖς ποὺ εἶχαν ψηφίση ἄλλοτε τὴν ΕΔΑ ἀπεσκίρτησαν ἀπὸ αὐτὴν προσχωρῶντας στὸ ἑνοποιημένο, μαχητικό, ἀναδιοργανωμένο καὶ ἀναγεννημένο Κέντρο ποὺ σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὴν 'Αριστερὰ διεκδικοῦσε σοβαρὰ τὴν ἐξουσία. Τὴν ΕΚ ἐψήφισαν ἐπίσης καὶ ἀριστεροὶ ποὺ διαφώνησαν πρὸς τὴν «σκληρὴ γραμμὴ» τῆς ΕΔΑ καὶ προσελκύσθηκαν ἀπὸ τὸν «ἀνένδοτο ἀγῶνα» τοῦ Κέντρου.

Ἔτσι ἡ ΕΔΑ εἶδε τὶς δυνάμεις της νὰ μειώνονται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ χάνοντας ἀκόμη καὶ ψηφοφόρους της τοῦ 1961. Πράγματι ἔχασε ἄλλους 11.000 ψήφους καὶ ἔπεσε στὸ 14,6% παρ' ὅλο ποὺ τὸ ἐκλογικὸ σύστημα τῆς ἐπέτρεψε νὰ αὐξήση τὶς ἕδρες της σὲ 28. Οἱ ἀπώλειές της σημειώθηκαν κυρίως στὰ ἀστικὰ κέντρα ὅπου καὶ κατὰ τὸ 1961 εἶχε ἐκφρασθῆ ἡ πραγματική της δύναμι ἐνῶ ἀντίθετα στὶς ἐπαρχίες σημείωσε συνολικὰ μία ἐλαφρὰ ἄνοδο. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ πτῶσις τῆς ΕΔΑ στὶς πέντε μεγάλες ἀστικὲς ἐκλογικὲς περιφέρειες τῆς χώρας:

Περιφέρεια	1958	1963	Μείωσις (ἐπὶ συνόλου)	'Απώλεια (ἐκλ. δυνάμ.)
Α' 'Αθηνῶν	33,61%	18%	15%	45%
Β' 'Αθηνῶν	46,14%	27%	19%	41%
Α' Πειραιῶς	34, 4%	18%	16%	47%
Β' Πειραιῶς	60, 8%	37%	23%	38%
Α' Θεσ)νίκης	43, 3%	27%	16%	47%

Μὲ τὶς ἀπώλειες αὐτὲς ἄλλαξε ριζικὰ ἡ πολιτικὴ εἰκόνα αὐτῶν τῶν περιφερειῶν. Ὁ παρακάτω πίνακας δείχνει τὴν τεράστια μεταβολὴ ποὺ ἐπῆλθε σχετικὰ μὲ τὴν ἐκλογικὴ δύναμι τῶν κομμουνιστῶν στὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα.

Περιφέρεια	Μείωσις	Νέα μείωσις
Α΄ Ἀθηνῶν	9,8%	5,1%
Β΄ Ἀθηνῶν	12,9%	5,%
Α΄ Πειραιῶς	10,5%	5%
Β΄ Πειραιῶς	15,8%	7,5%
Α΄ Θεσ)νίκης	13,2%	1%

Συνολικὰ στὶς τρεῖς μεγάλες πόλεις τῆς χώρας ἡ ΕΔΑ εἶχε πάρει τὸ 1958 τὸ 38% τῶν ψήφων ἐνῶ τὸ 1963 ἔπεσε στὸ 24% καὶ τώρα (1964) στὸ 22%. Ἔχει δηλαδὴ μία καθαρὴ ἀπώλεια 16% τοῦ συνόλου τῶν ψήφων καὶ κοντὰ στὸ 40% τῆς ἐκλογικῆς της δυνάμεως. Σὲ ἀπόλυτους ἀριθμοὺς ἔχασε πάνω ἀπὸ 100.000 ψήφους ἀπὸ τοὺς ὁποίους τοὺς μισοὺς στὶς ἐκλογὲς τοῦ 1963 καὶ 1964. Οἱ κομμουνισταὶ δὲν εἶναι πιὰ πουθενὰ ὄχι ἡ ἀπόλυτη ἀλλὰ οὔτε καὶ ἡ σχετικὴ πλειοψηφία.

Οἱ ἐκλογὲς τοῦ 1964

Στὶς ἐκλογὲς τὶς 16ης Φεβρουαρίου 1964 οἱ κομμουνισταὶ ἐσημείωσαν καὶ νέα πτῶσι. Ἐὰν ἀφαιρέσουμε τὶς 24 περιφέρειες στὶς ὁποῖες δὲν ἐξέθεσαν αὐτὴ τὴν φορὰ ὑποψηφίους, οἱ κομμουνισταὶ εἶχαν πάρει περίπου τὸ 13% (12,96% τῶν ψήφων). Τώρα ἐπῆραν 11,8% πρᾶγμα ποὺ σημαίνει μία καθαρὴ ἀπώλεια 1,2% ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ψήφων ἢ τοῦ 8% τῆς ἐκλογικῆς των δυνάμεως. Στὴν Α΄. περ. Ἀθηνῶν τὸ ποσοστὸ τῆς ΕΔΑ ἔπεσε ἀπὸ 18% σὲ 17%. Στὴν Β΄ περιφέρεια ἀπὸ 27% σὲ 25%. Στὴν Α΄ περιφέρεια Πειραιῶς ἀπὸ 18% σὲ 16,5% καὶ στὴν Α΄ Θεσ)νίκης ἀπὸ 27% σὲ 24%. Μόνο στὴν Β΄ Πειραιῶς ἡ ΕΔΑ διετήρησε τὶς δυνάμεις της. Ταὐτόχρονα οἱ ἕδρες της μειώθηκαν ἀπὸ 28 σὲ 22.

Ἡ γραμμὴ τῆς ΕΔΑ γι' αὐτὲς τὶς ἐκλογὲς ὅπως χαράχθηκε ἀπὸ τὴν Ε΄ σύνοδο τῆς ΔΕ (Ἰανουάριος 2964) ἀπέβλεπε ὅπως καὶ προηγούμενα στὸ νὰ πέση ἡ Δεξιὰ ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ μπορῆ νὰ κυβερνήση τὸ Κέντρο. Μάλιστα αὐτὴ τὴν φορὰ δυνάμωσε σημαντικὰ ἡ πολεμικὴ ἐναντίον τοῦ Κέντρου. Διακηρύχθηκε σὲ ὅλους τοὺς τόνους ὅτι ἡ ΕΔΑ εἶναι τὸ μόνο συνεπὲς κόμμα ἐνῶ ἡ ΕΚ «ταλαντεύεται» «συμβιβάζεται» καὶ «συνθηκολογεῖ». Ἡ σύνοδος μάλιστα διαπίστωσε ὅτι κακῶς ὑπῆρξε μία ὕφεσις τῶν μαζικῶν ἀγώνων στὴν διάρκεια τῶν 50 ἡμερῶν τῆς πρώτης κυβερνήσεως Παπανδρέου. Τὸ σύνθημα τῆς αὐτοδυναμίας τοῦ Κέντρου, εἶπε ἡ ΕΔΑ, στρέφεται κατὰ τῆς Ἀριστερᾶς. «Τὴν κοινοβουλευτὴ αὐτοδυναμία ἡ ΕΚ τὴν ἐπιδιώκει γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ κυρίως ἀπὸ ἐξάρτησι πρὸς τὰ ἀριστερά». (Ἀπόφασις Ε΄ συνόδου τῆς ΔΕ, Ἰανουάριος 1964).

Ταὐτόχρονα ἡ ΕΔΑ πραγματοποίησε αὐτὸ ποὺ ἐχαρακτήρισε σὰν «ἐκλογικὸ ἑλιγμό». Δηλαδὴ δὲν ἐξέθεσε ὑποψηφίους σὲ 24 περιφέρειες ὅπου εἶχε πάρει συνολικὰ 76.000 ψήφους καὶ ὅπου δὲν ὑπῆρχε ἡ παραμικρὴ πιθανότης νὰ ἐκλέξη ἔστω καὶ ἕνα βουλευτή. Ὁ ἑλιγμὸς αὐτὸς ἔγινε:

α) Γιὰ νὰ καλύψη τὴν παραπέρα μείωσι τῆς ἐκλογικῆς δυνάμεως τῆς ΕΔΑ ἡ ὁποία εἰδικὰ σ' αὐτὲς τὶς 24 περιφέρειες ἦταν φανερὸ ὅτι ἦταν σύγουρη καὶ μεγάλη.

β) Νὰ διευκολύνη τοὺς κομμουνιστὰς νὰ δημιουργίσουν δεσμοὺς μὲ τὶς μᾶζες τοῦ Κέντρου καὶ νὰ εἰσχωρήσουν σ' αὐτὲς προωθῶντας τὸ «ἑνιαῖο μέτω-

πο» ἀπὸ τὰ κάτω γιὰ νὰ πιέσουν τὴν ἡγεσία του.

γ) Νὰ ὀξύνη ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀντίθεσι μεταξὺ ΕΡΕ καὶ ΕΚ καὶ τὴν διαμάχη μεταξὺ τῶν ἐθνικοφρόνων.

ε) Νὰ δημιουργήση τὴν ἐντύπωσι σὲ ὀπαδοὺς καὶ στελέχη τῆς ΕΚ ὅτι «δὲν ὑπάρχει ἐχθρὸς πρὸς τὰ ἀριστερὰ» καὶ συνεπῶς δὲν χρειάζεται ὁ διμέτωπος.

στ) Νὰ ἀναγεννήση τὴν συνοδοιπορία δημιουργῶντας κλῖμα συμπαθείας πρὸς τὴν δῆθεν «ἀνιδιοτελῆ» Ἀριστερά.

ζ) Νὰ δημιουργήση μία ἔστω καὶ μικρὴ 5η φάλαγγα μέσα στὴν κοινοβουλευτικὴ ὁμάδα τῆς ΕΚ ὑποστηρίζοντας σ' αὐτὲς τὶς περιφέρειες τοὺς πιὸ «προοδευτικοὺς» ὑποψηφίους της.

η) Κύριος σκοπὸς ὅμως τῆς ΕΔΑ μὲ αὐτὸν τὸν ἑλιγμὸ ἦταν προσφέροντας στὴν ΕΚ λιγώτερους ἀσφαλῶς ἀπὸ 76.000 ψήφους (λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ μειώσεως τῆς ΕΔΑ) καὶ ἴσως 2 -5 ἕδρες σὲ βάρος τῆς Δεξιᾶς, νὰ τῆς ἀποσπάση στὶς ἄλλες περιφέρειες γύρω στὶς 200.000 πρώην ψηφοφόρους τῆς ΕΔΑ ποὺ στὶς 3.11.63 ψήφισαν Κέντρο διαφωνῶντας πρὸς τὴν «σκληρὴ» γραμμὴ τῆς ΕΔΑ. Ἐπεδίωκε ἔτσι μὲ τὸν ἑλιγμὸ ἕνα καθαρὸ κέρδος 100.000 ψηφοφόρων καὶ 5 - 10 ἑδρῶν σὲ βάρος τῆς ΕΚ.

Ὁ ἑλιγμὸς αὐτὸς τῆς ΕΔΑ δὲν ἐπέτυχε γιατὶ ἦταν ἐγκεφαλικὸ κατασκεύασμα ἀκατανόητο γιὰ τὶς μᾶζες ποὺ δὲν πείσθηκαν ἀπὸ τὴν ἐπιχειρηματολογία τῆς ΕΔΑ καὶ ἔπαθαν σύγχυσι. Ἔτσι στὶς ἐκλογὲς τῆς 16ης Φεβρουαρίου 1964 ἡ ΕΚ ἀπέσπασε καὶ ἄλλο ἕνα 2,8% τοῦ συνόλου τῶν ψήφων ἀπὸ τὴν ΕΔΑ. Ἡ ΕΚ ἀπέσπασε συνολικὰ ἀπὸ τὸν κομμουνισμὸ 400.000 περίπου ψηφοφόρους οἱ ὁποῖοι τὸ 1958 εἶχαν ψηφίσει τὴν ΕΔΑ.

Ἔτσι, ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τὴν 2η θέσι ποὺ εἶχε στὸν διεθνῆ πίνακα τῆς ἰσχύος τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων ἔπεσε στὴν 9η θέσι. Σύμφωνα μὲ μία πρόσφατη στατιστικὴ τῆς Γαλλικῆς Ἑταιρίας Διεθνῶν Πολιτικῶν Μελετῶν (1963) οἱ χῶρες ποὺ ἔχουν ποσοστὸ κομμουνιστῶν ἐκλογέων ἄνω τοῦ 5% εἶναι οἱ ἑξῆς:

Γουαδελούπη	27%
Ἅγιος Μαρῖνος	26%
Ἰταλία	25,3%
Φινλανδία	22,2%
Γαλλία	18,9%
Μαρτινίκη	18,8%
Ἰσλανδία	16,7%
Ἰνδονησία	26%
Ἑλλὰς	12%
Χιλὴ	22%
Ἰνδία	10,6%
Νεπὰλ	7,5%
Βενεζουέλα	6,6%

Ἡ Ἑλλὰς ἐρχόταν τὸ 1958 πρώτη σὲ ποσοστὸ κομμουνιστικῶν ψήφων σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη. Τώρα ἔρχεται ἕκτη. Ἀναμφισβήτητα λοιπὸν ὑπάρχει μία μεγάλη ὑποχώρησις τοῦ κομμουνισμοῦ τοὐλάχιστον στὸν τομέα τῆς ἐκλογικῆς του δυνάμεως. Τὸ ζήτημα εἶναι αὐτὴ ἡ ἀπώθησις τοῦ κομμουνισμοῦ νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ στοὺς ἄλλους τομεῖς (ἰδεολογικό, ὀργανωτικὸ κλπ.), νὰ γενικευθῇ καὶ κυρίως νὰ σταθεροποιηθῇ. Αὐτοῦ βρίσκεται καὶ ἡ μεγαλύτερη δυσκολία.

ΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΤΗΣ ΕΔΑ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ 16ΗΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1964

(ΣΤΟΙΧΕΙΑ)

Α΄ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΙΣ

	Ἀριθμὸς	Π)στὸ
Μέλη τοῦ ΚΚΕ—ΕΔΑ— — ΕΑΚ	209	97%

Συνοδοιπόροι	6	3%
Β' ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ		
Μετασχόντες στὶς ἐκλογὲς τοῦ 1958	64	30%
Μετασχόντες στὶς ἐκλογὲς τοῦ 1961	74	34%
Μετασχόντες στὶς ἐκλογὲς τοῦ 1963	145	67%
Μετέχοντες γιὰ πρώτη φορὰ	47	22%
Γ' ΦΥΛΟΝ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ		
Ἄνδρες	200	93%
Γυναῖκες	15	7%
Δ' ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΘΕΣΙΣ		
Μέλη ἡγεσίας (ΔΕ, ΕΕ, Ἐποπτικὴ Ἐπ.)	52	24%
Ἀνώτερα στελέχη (μέλη Νομαρχ. Ἐπ. ἢ Ἐπ. Πόλεων)	87	40%
Κατώτερα στελέχη	11	5%
Μέλη παρακομμουνιστικῶν ὀργανώσεων	23	11%
Ε' ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ		
Πρώην ἐκτοπισμένοι	147	68%
Πρώην φυλακισμένοι	81	38%
Δηλωσίαι	46	21%
Δράσαντες ἐπὶ Κατοχῆς	190	88%
ΣΤ' ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΙΣ		
Ἐργάτες — συνδικαλισταὶ	29	13%
Ἀγρότες	24	11%
Ἐπαγγελματίες	25	12%
Δικηγόροι	47	22%
Ἰατροὶ	17	8%
Ἐπιστήμονες	15	7%
Δημοσιογράφοι	10	5%
Ἀξιωματικοὶ ΕΔ ἢ ΣΑ	21	10%
Ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι	13	6%
Δημόσιοι ὑπάλληλοι	5	2%
Ἐκπαιδευτικοὶ	16	7%
Τραπεζιτικοὶ κλπ.	10	5%
Στελέχη τῆς αὐτοδιοικήσεως	8	4%

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

(ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ)

«Τὸ Κέντρο ἐκφράζει κυρίως τὴν ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη ποὺ ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ μεσαίους βιομήχανους καὶ ἐμπόρους καὶ γενικὰ ἀπὸ τὴν μερίδα ἐκείνη τῆς ἀστικῆς τάξης ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν περιφρούρηση τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἀπὸ τὰ ξένα μονοπώλια. Αὐτὸ τὸ τμῆμα τῆς ἐθνικῆς τάξης σὰν σύνολο συνδέεται μὲ σοβαρὴ μερίδα ἀπὸ τὰ μεσαῖα στρώματα καὶ τὰ ἐπηρεάζει. Ἡ ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη ταλαντεύεται ἀνάμεσα στὴν ὀλιγαρχία καὶ τὸ λαό. Τὸ προλεταριάτο παλεύοντας ἐνάντια στοὺς δισταγμούς, τὶς ταλαντεύσεις καὶ τὶς ὑπαναχωρήσεις τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης, ἐπιμέ-

νοντας στὴν δική του γραμμή, ἐπιδιώκει νὰ χρησιμοποιήση τὶς δυνατότητες γιὰ ἀντιιμπεριαλιστικὴ πάλη ποὺ περικλείνει καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη».

(Μ. Παρτσαλίδης, εἰσήγησις γιὰ τὸ πρόγραμμα
τοῦ κόμματος στὸ 8ο συνέδριο τοῦ Κ.Κ.Ε.
Αὔγουστος 1961).

«Ἡ συγκόλληση ὁρισμένων δυνάμεων τοῦ Κέντρου ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ κ. Παπανδρέου, ποὺ ἔγινε κάτω ἀπὸ τὶς εὐλογίες καὶ τῶν ἀμερικανῶν, τοῦ παλατιοῦ καὶ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ οἱ διακηρύξεις γιὰ ξεχωριστὴ κάθοδό τους στὶς ἐκλογὲς βοηθοῦν οὐσιαστικὰ τὴν Δεξιά... Ἡ γαμμὴ τοῦ κ. Παπανδρέου καὶ ὁρισμένων ἄλλων παραγόντων τοῦ Κέντρου γιὰ «διμέτωπο ἀγῶνα» καὶ ἀποκλεισμὸ κάθε συνεργασίας μὲ τὶς συνεπεῖς δημοκρατικὲς δυνάμεις συγκρούεται μὲ τὰ συμφέροντα καὶ τὶς διαθέσεις τοῦ λαοῦ... Οἱ διακηρύξεις γιὰ αὐτοδύναμη νίκη τοῦ Κέντρου εἶναι ἀνεδαφικές... Κατατρόπωση τῆς Δεξιᾶς μόνο ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ Κέντρου, χωρὶς συνεργασία μὲ τὴν Ἀριστερὰ εἶναι ἀδύνατη... Χρειάζεται πραγματικὴ ἀλλαγὴ καὶ ὄχι ἁπλῶς ἀλλαγὴ προσώπων ποὺ θὰ συνεχίσουν τὴν ἴδια πολιτικὴ μὲ ἄλλο μανδύα».

(Ἀπόφασις τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ — «Αὐγή» 29 Σεπτ. 1961).

«Τώρα τὰ κόμματα τοῦ Κέντρου πραγματοποίησαν μιὰ τεχνητὴ συγκόλληση. Ἐμεῖς θεωροῦμε ὅτι ἡ πραγματοποιηθεῖσα συγκόλληση τῶν κομμάτων αὐτῶν.... διασπᾶ τὴν παράταξη τῆς δημοκρατίας καὶ ἐξυπηρετεῖ ἀντικειμενικὰ τὴν Δεξιά».

(Αὐγερόπουλος, εἰσήγησις στὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο τῆς ΕΔΑ — «Αὐγὴ» 26 Σεπτ. 1961)

«Ἡ συνένωση τοῦ Κέντρου ἐπεβλήθη μετὰ ἀπὸ ἔντονα διαβήματα τῶν ἀμερικανῶν καὶ τῆς Αὐλῆς... Ἡ ἀναγγελία τῆς συγκολλήσεως τοῦ Κέντρου δὲν ἱκανοποιεῖ ὅσο συνοδεύεται ἀπὸ ἄρνηση τῆς πιὸ πλατειᾶς δημοκρατικῆς συνεργασίας».

(Ραδιοσταθμὸς ΚΚΕ — 21 Σεπτ. 1961)

«Τὰ κόμματα τοῦ Κέντρου ἔχουν δισταγμοὺς ταλαντεύσεις καὶ ὑπαναχωρήσεις ποὺ δὲν εἶναι ἄσχετες ἀπὸ τὶς ταξικὲς κοινωνικὲς δυνάμεις ποὺ ἀντιπροσωπεύουν. Ἡ Ἀριστερὰ θὰ πρόδινε τὴν ἀποστολή της ἂν ὑποχωροῦσε στὴν ἀξίωση νὰ ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνὴ ὑπὲρ τοῦ Κέντρου ἢ νὰ περιορισθῆ σὲ μιὰ συμβολικὴ ἐκπροσώπησή της στὴν Βουλή... Ἡ παρουσία τῆς Ἀριστερᾶς σὰν ἀνεξάρτητης δύναμης στὴν πολιτικὴ ζωὴ εἶναι ἀνυπέρθετος ὅρος γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβαση τοῦ λαϊκοῦ ἀγώνα».

(Ὁμιλία Μ. Παρτσαλίδη στὴν 2η Ὁλομέλεια τῆς
Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Ε. — Νοέμβριος1961).

«Τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καταδικάζει τὶς ἀπόψεις τῶν ἀναθεωρητῶν ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Ἀριστερὰ πρέπει νὰ ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνὴ ἢ προβάλλουν τὸ Κέντρο σὰν ἡγετικὴ δύναμη τοῦ δημοκρατικοῦ ἀγώνα καὶ πᾶνε νὰ μετατρέψουν τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ τὸ κόμμα της σὲ οὐρὰ τῆς ἀστικῆς τάξης».

(Ἀπόφασις 7ης Φεβρουαρίου 1962)

«Ἡ ΕΚ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ παίζη ἕνα κάπως ἀνεξάρτητο πολιτικὸ ρόλο. Γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ τῆς ἀναγνωρισθῆ ἡγετικὸς ρόλος... Πρέπει μόνο νὰ τραβηχτεῖ στὴν πάλη μὲ τὸν ἕνα ἢ μὲ τὸν ἄλλο

τρόπο καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη καὶ κατὰ πρῶτο λόγο ἡ μερίδα τῆς ἀγροτιᾶς καὶ τῶν μεσαίων στρωμάτων ποὺ αὐτὴ ἐπηρεάζει... Τὴν ἡγετικὴ δύναμη τῆς ἐθνικῆς δημοκρατικῆς ἀλλαγῆς τὴν ἀποτελεῖ ἡ ἐργατικὴ τάξη καὶ τὸ κόμμα της ἐνῶ ἡ ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη καὶ τὸ κόμμα της κρατάει στάση ταλαντευόμενη, μολυσμένη ἀπὸ τὸ δηλητήριο τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ... Γι' αὐτὸ μεταπολεμικὰ χρησιμοποίησε καὶ τὴν ἀνοικτὴ βία κατὰ τοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος... Ἡ Ἕνωση Κέντρου ποὺ ἐκποσωπεῖ βασικὰ τὰ συμφέροντα τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης, δὲν ἀποτελεῖ κάτι τὸ ὁμοιογενὲς καὶ κλείνει στὶς γραμμές της προοδευτικὰ στρώματα καὶ δημοκρατικὰ στοιχεῖα ποὺ σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ἀριστερὰ πρέπει νὰ ἐμποδίσουν τὴν ΕΚ νὰ παίξη τὸ ρόλο τῆς πολιτικῆς ἐφεδρείας τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος... Ἡ ΕΚ δὲν κράτησε σωστὴ στάση σὲ ζητήματα ὅπως τὸ ΝΑΤΟ, τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς κλπ... Γι' αὐτὸ βασικὸς κίνδυνος γιὰ τὴν Ἀριστερὰ εἶναι ὁ ἀναθεωρητισμὸς ποὺ ἐπιδιώκει νὰ τὴν μετατρέψη σὲ οὐραγὸ τῆς ἀστικῆς τάξης... Οἱ κομμουνισταὶ δὲν πρόκειται σὲ καμμιὰ περίπτωσι νὰ ὑποστηρίξουν χωρὶς ὅρους τὸ Κέντρο γιατὶ αὐτὸ θὰ ἦταν πολιτικὴ συνθηκολόγηση ποὺ θὰ σήμαινε τὴν πολιτικὴ ἐκμηδένιση τῆς Ἀριστερᾶς καὶ θὰ ἐπέτρεπε στὸ Κέντρο τὴν συνέχιση τῆς ἴδιας πολιτικῆς καὶ μάλιστα μὲ τὴν ἀνοχὴ καὶ ὑποστήριξη τῆς Ἀριστερᾶς».

(Ἄρθρο τοῦ Λ. Στρίγγου. «Ἡ στάση τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπέναντι στὴν Ἕνωση Κέντρου» — «Νέος Κόσμος» Ἀπριλίου 1962).

«Τὸ Κέντρο ἐκπροσωπεῖ βασικὰ τὴν ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη ἀλλὰ ταλαντεύεται ἀνάμεσα στὸν ἰμπεριαλισμὸ καὶ τὴν ὀλιγαρχία ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ στὸ ἀντιιμπεριαλιστικὸ κίνημα ἀπὸ τὴν ἄλλη... Ἡ ἡγεσία τοῦ Κέντρου δὲν ἔπαψε νὰ διατηρῆ δεσμοὺς τόσο μὲ ὁρισμένους κύκλους τῆς ὀλιγαρχίας ὅσο καὶ μὲ ξένους... Ἐγκατάλειψη τῆς κριτικῆς τοῦ Κέντρου καὶ ἐξαφάνιση τῆς Ἀριστερᾶς ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ὑπομόνευση τοῦ δημοκρατικοῦ ἀγώνα μὲ τὴν ἐξαφάνιση τῆς μοναδικῆς ἐγγύησης γιὰ τὴν νίκη τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ... Ὁ λαὸς ἔχει πικρὴ πεῖρα ἀπὸ τὶς ταλαντεύσεις τοῦ Κέντρου... Σταθερὴ καθοδήγηση τοῦ δημοκρατικοῦ ἀγώνα μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίση μόνο ἡ πιὸ συνεπὴς ἐπαναστατικὴ τάξη, ἡ ἐργατική, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ κόμμα της».

(Μ. Παρτσαλίδη. «Ἡ εὐθύνη γιὰ τὴν διάσπαση τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων» — Αὐγὴ 1 καὶ 2)3)1962).

«Ἡ ἡγεσία τοῦ Κέντρου εἶναι ὁ μοναδικὸς ὑπεύθυνος γιὰ τὴν μὴ ἑνιαία ἐμφάνιση τῶν ἀντικυβερνητικῶν δυνάμεων... Προτίμησε τὴν εὔνοια τῶν ξένων ἀπὸ τὴν συνεργασία μὲ τὴν ΕΔΑ... Τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ Κέντρο εὐθυγραμμίζεται σχεδὸν μὲ τὴν ὑποτέλεια, ἀρνεῖται τὴν συνεργασία καὶ καταπολεμᾶ τὴν Ἀριστερά, ἡ ἀποδοχὴ τῶν πόψεων ἐκείνων ποὺ ὑποστηρίζουν τὴν «πάση θυσία» συνεργασία μὲ τὸ Κέντρο θὰ ἀποτελοῦσε ὄχι ἐνίσχυση τοῦ ἀγώνα γιὰ τὴν ἀλλαγή, ἀλλὰ ἐπιβράβευση τῆς τακτικῆς τῆς διασπάσεως, ἐνίσχυση τῶν ἐφεδρειῶν τῆς ὑποτέλειας καὶ καταπρόδοση τοῦ ἀγώνα γιὰ τὴν ἀλλαγή... Εἶναι ἀπαράδεκτες οἱ ἀπόψεις νὰ ἐγκαταλείψη ἡ ΕΔΑ τὸν ἀγώνα στὰ χέρια τῆς ἡγεσίας τοῦ Κέντρου ποὺ δὲν ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιὰ συνεπῆ ἀγώνα».

(Ἀπόφασις τῆς 7ης συνόδου τῆς Δ.Ε. τῆς ΕΔΑ — «Αὐγὴ» 6, 7, καὶ 11)3)1962).

«Ἡ δημοκρατικὴ ἀλλαγὴ εἶναι μιὰ ἀντιιμπεριαλιστικὴ ἐπανάσταση... Χρειά-

εται ἀληθινὴ ἐπανάσταση... Μόνο ἡ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση μπορεῖ νὰ ἱδρύση τὴν νέα δημοκρατία, τὴν δημοκρατία τοῦ λαοῦ... Ἀπὸ δῶ συνάγεται πῶς ἡ ἀλλαγὴ ποὺ μέλλει νὰ λύσει αὐτὰ τὰ ζητήματα εἶναι βαθύτατα ἐπαναστατική... Κάθε ἄλλη ἀντίληψη γιὰ τὴν λύση τῶν θεμελιακῶν προβλημάτων τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς θὰ ἦταν ἀσυγχώρητος ρεφορισμὸς ποὺ βοηθᾶ στὴν διαιώνιση τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος... Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τὴν ἐπανάσταση βίαιο σπάσιμο τοῦ παλιωμένου πολιτικοῦ οἰκοδομήματος. Ὅταν λοιπὸν τὸ ΚΚΕ προπαγανδίζει τὴν ἐθνικὴ δημοκρατικὴ ἀλλαγὴ ἐννοεῖ τὴν ἐπανάσταση ποὺ θὰ ἀφαιρέση τὴν ἐξουσία ἀπὸ τὴν ὀλιγαρχία. Μόνο ἡ ἐργατικὴ τάξη, ἡ πιὸ συνεπὴς δημοκρατικὴ δύναμη, μπορεῖ νὰ ἡγηθῆ σὲ ἕνα τέτοιο ἔργο καὶ νὰ τὸ φέρη σὲ πέρας».

(Π. Ρούσου «Ἡ δημοκρατικὴ ἀλλαγή, ἐπαναστατικὴ ἀλλαγὴ» — «Αὐγὴ» 18 Μαρτίου 1962)

«Ἡ ΕΚ ὄξυνε τὸν ἀγώνα της κατὰ τῆς Δεξιᾶς καὶ στράφηκε πρὸς τὶς μᾶζες. Αὐτὸ ὅμως δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὁδηγήση στὸ λαθεμένο συμπέρασμα ὅτι ἡ ΕΚ ἔχει μπῆ στὸ δρόμο τῆς συνεποῦς πάλης. Στοὺς κόλπους της ὑπάρχουν συντηρητικὲς καὶ ἀντιδραστικὲς δυνάμεις».

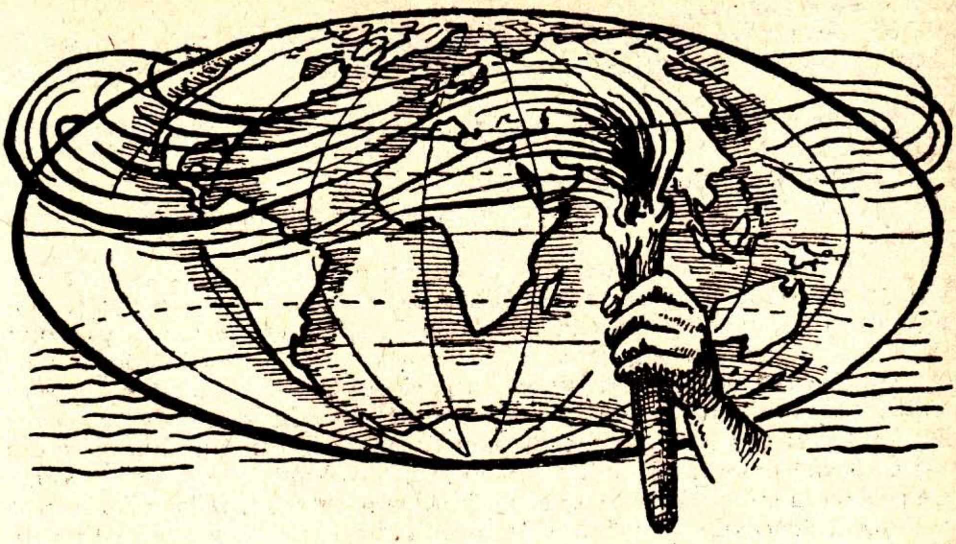
(Εἰσήγησις Κ. Κολιγιάννη στὴν 3η ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ — «Νέος Κόσμος» Ἰουνίου 1962).

«Ὅσοι ζητοῦν νὰ ὑποτάξουν τὴν Ἀριστερὰ στὸ Κέντρο καὶ ἀρνοῦνται τὸν ἡγετικὸ ρόλο τῶν κομμουνιστῶν ξεχνοῦν τὸν λόγο τοῦ Λένιν ὅτι ἡ ἡγεμονία τῶν φιλελευθέρων στὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα σημαίνει τὴν ἧττα».

(Ἄρθρο τοῦ Π. Ρούσου στὴν «Αὐγὴ» 27ης Ἰουλίου 1962).

«Τὸ Κέντρο ἐκφράζει τὴν ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξη ποὺ ἔχει δεσμοὺς μὲ τοὺς μικροαστοὺς τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου ἐνῶ οἱ ἡγετικοὶ κύκλου του συνδέονται μὲ τὴν ὀλιγαρχία καὶ ξένους μονοπωλιακοὺς κύκλους... Τὸ Κέντρο υἱοθέτησε ὡρισμένα δημοκρατικὰ συνθήματα, μετέσχε ἔστω καὶ μὲ πολλὰ κενὰ στὴν μαζικὴ δράση καὶ δημιούργησε μεγαλύτερους δεσμοὺς μὲ τὶς μᾶζες. Τώρα δὲν εἶναι τόσο ἁπλὸ καὶ εὔκολο νὰ ἀπαγγιστρωθῆ οὔτε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ αὐτή, οὔτε ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς μὲ τὶς μᾶζες ποὺ πιέζουν πρὸς τὴν ἐφαρμογή της, οὔτε καὶ νὰ γεφυρώση τὴν ἀντίθεση μὲ τὴ Δεξιά... Ἡ ΕΚ ταλαντεύεται, ἀναζητεῖ σημεῖα συμβιβασμοῦ καὶ ἐπιζητεῖ νὰ ἀποκτήση μιὰ αὐτοδύναμη πλειοψηφία γιὰ νὰ ἀσκήση τὴν ἀμφιρρέπουσα πολιτική της. Ταυτόχρονα ὅμως ἔχει διαφοροποιηθῆ στὸ διάστημα τῆς τελευταίας διετίας καὶ ἀποκλείνη περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε πρὸς τὴν δημοκρατικὴ στροφή. Ἡ ἡγεσία της ὅμως ἀκολουθεῖ σταθερὰ τὴν γραμμή: ἡ ΕΔΑ εἰς τὴν γωνίαν... Ἡ ΕΚ θὰ ἤθελε τελικὰ τὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς δικομματικοῦ συστήματος γιὰ νὰ ἐναλλάσσεται στὴν ἐξουσία μὲ μιὰ ἀνανεωμένη Δεξιά... Ἡ ΕΔΑ πρέπει νὰ συγκεντρώση τὰ πυρά της ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ Κέντρου... Δὲν πρέπει νὰ τρέφουμε αὐταπάτες ἀπέναντι στὴν ΕΚ... Ἡ ΕΔΑ νομίζει ὅτι στὶς συγκεκριμένες συνθῆκες, ἡ ὑποστήριξη πρὸς τὴν κυβέρνηση τῆς ΕΚ εἶναι ἀπαραίτητη. Ταυτόχρονα ὅμως ἔχουμε χρέος νὰ διαπαιδαγωγοῦμε τὶς μᾶζες ἀναλύοντας τὴν θέση μας, τὴν πρακτικὴ τῆς ΕΚ κριτικάροντας τὶς ἀρνητικὲς πλευρὲς καὶ τὰ λάθη της, διαγράφοντας τὰ ὅρια μέσα στὰ ὁποῖα ἐξαντλοῦνται οἱ δυνατότητές της... Ἡ ΕΚ σὰν ἀντιπολίτευση χρησιμοποίησε συνθήματα ποὺ ἀντανακλοῦσαν τὴν ἐπαναστατικότητα τῶν μαζῶν. Σὰν Κυβέρνησις ὅμως θὰ ἀναζητήση τὸ δρόμο τῶν συμβιβασμῶν».

(Ν. Καρρᾶς, εἰσήγησις στὴν Δ΄ σύνοδο τῆς ΔΕ τῆς ΕΔΑ — Νοέμβριος 1963).

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΟΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΔΙΑΜΑΧΗΣ

(ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΣΣΔ)

Τὸ Ἰνστιτοῦτο γιὰ τὴ μελέτη τῆς ΕΣΣΔ ποὺ ἑδρεύει στὸ Μόναχο ὠργάνωσε τὸν περασμένο Νοέμβριο μία συζήτησι, μὲ θέμα «τὰ κύρια σημεῖα καὶ οἱ ἐπιπτώσεις τῆς σοβιετοκινεζικῆς διενέξεως». Στὴν συζήτησι πῆραν μέρος ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς παράγοντας τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ πολλοὶ ἄλλοι γνωστοὶ σοβιετολόγοι ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἡ συζήτησις ἄνοιξε μὲ μία εἰσήγησι τοῦ κ. Ν. Γκάλαϊ, ἐκ τῶν βασικῶν συνεργατῶν τοῦ Ἰνστιτούτου.

Στὴν εἰσήγησί του ὁ κ. Γκάλαϊ θεώρησε σὰν δεδομένη πλέον τὴν ὕπαρξι τῆς σοβιετοκινεζικῆς διενέξεως καὶ πρότεινε νὰ συζητηθοῦν σχετικὰ μὲ αὐτὴν τὴν διένεξι τὰ ἑξῆς σημεῖα :

1. Κομμουνιστικὸς κόσμος:

α) Εἶναι ὁ κομμουνιστικὸς συνασπισμὸς πάντοτε μονολιθικός;

β) Ἐὰν ὄχι, ἡ διάσπασις εἶναι ὁριστικὴ ἢ προσωρινή;

γ) Εἶναι δυνατὴ μία κοινὴ δρᾶσις Κίνας καὶ ΕΣΣΔ στὸ ἐξωτερικό;

δ) Εἶναι δυνατὸς ἕνας πόλεμος μεταξὺ Κίνας καὶ ΕΣΣΔ;

2. Ἐλεύθερος κόσμος:

α) Ἀπὸ τὴν σοβιετοκινεζικὴ διένεξι πρέπει νὰ περιμένουμε ὄξυνσι ἢ ὕφεσι στὶς σχέσεις τοῦ κομμουνισμοῦ μὲ τὸν ἐλεύθερο κόσμο;

β) Ποιὸς εἶναι ὁ ἀντίκτυπος τῆς διενέξεως στὸ θέμα τῆς συνυπάρξεως;

γ) Μπορεῖ ἡ Δύσις νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὴν διένεξι;

δ) Καὶ ἐὰν ναί, ποιὰ μέτρα πρέπει νὰ ληφθοῦν πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι;

Πρὶν ἀπαντήση σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα ὁ εἰσηγητὴς θέλησε νὰ καθορίση τὴν φύσι τῆς σοβιετοκινεζικῆς διενέξεως. Χωρὶς νὰ παραγνωρίζη τὴν ὕπαρξι ἐθνικῶν καὶ κρατικῶν ἀντιθέσεων, τὸν ἀνταγωνισμὸ γιὰ τὴν ἡγεσία τῶν κομμουνιστικῶν συνασπισμῶν, τὴν διαφορὰ κοινωνικῆς διαρθρώσεως ἀνάμεσα στὴν βιομηχανικὴ ΕΣΣΔ καὶ στὴν καθυστερημένη Κίνα, χωρὶς νὰ ὑποτιμᾶ ἄλλους παράγοντες, ὅπως τὴν ἐπιθυμία τῆς Κίνας νὰ ἀποκτήση ἀτομικὰ ὅπλα, τὴν δυσαρέσκειά της ἀπὸ τὴν ἀνεπαρκῆ σοβιετικὴ οἰκονομικὴ βοήθεια καὶ τὴν προσωπικὴ ἀδυναμία τοῦ Χρουστσὼφ νὰ ἐπιβληθῆ στοὺς κινέζους ἡγέτες, ὁ κ. Γκάλαϊ ἐξέφρασε τὴν ἄποψι ὅτι ἡ διένεξις εἶναι κυρίως ἰδεολογική. Τὰ σημεῖα τῆς διενέξεως εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ θεωρία καὶ ἡ πρακτικὴ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ κομμουνισμοῦ (ἐσωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ κομμουνιστικοῦ στρατοπέδου).

β) Ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ κομμουνιστικοῦ στρατοπέδου καὶ τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν (ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ κομμουνιστικοῦ στρατοπέδου ἡ ὁποία εἶναι προέκτασις τῆς ἐσωτερικῆς του πολιτικῆς), καὶ

γ) Ἡ σχέσις ἀνάμεσα στὰ κράτη τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου.

Ὅλα αὐτά, κατὰ τὸν κ. Γκάλαϊ, εἶναι προβλήματα ἰδεολογίας, ἐφ' ὅσον βέβαια μὲ τὸν ὅρο αὐτὸ δὲν ἐννοοῦμε τὴν καθαρὴ θεωρία ἀλλὰ ἐπίσης τὴν στρατηγικὴ καὶ τὴν τακτικὴ ποὺ ἐφαρμόζεται στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπικράτησι τοῦ κομμουνισμοῦ. Φυσικὰ ὑπάρχουν καὶ οἱ γεωπολιτικοὶ παράγοντες, ὅπως εἶναι οἱ ἐκδηλώσεις ἐθνικοῦ κομμουνισμοῦ, ἀλλὰ αὐτοὶ εἶναι δευτερεύοντες καὶ ἐν πάση περιπτώσει ἐντάσσονται στὸ γ' σημεῖο.

Στὸν ἰδεολογικὸ τομέα συνέχισε ὁ εἰσηγητὴς ὑπάρχουν ἰσχυροὶ συνενωτικοὶ παράγοντες ὅπως ἡ κοινὴ φιλοσοφία, ὁ κοινὸς ἀγῶνας γιὰ τὸν κομμουνισμὸ καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ καπιταλισμοῦ ὡς κοινοῦ ἐχθροῦ. Ταυτόχρονα ὑπάρχουν καὶ κεντρόφυγοι παράγοντες παρόμοιοι μὲ ἐκείνους ποὺ ὑπῆρχαν ἄλλοτε στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ καὶ ποὺ προκάλεσαν τὴν ρῆξι μὲ τὸν Τίτο. Ἕνα παρόμοιο φαινόμενο παρατηρεῖται καὶ στὶς διάφορες θρησκεῖες οἱ ὁποῖες ἄρχισαν σὰν ἑνιαῖα ἰδεολογικὰ κινήματα ἀλλὰ ἀργότερα ὅταν ἅπλωσαν τὴν ἐπιρροή τους παρουσίασαν διάφορα σχίσματα καὶ δοκιμάσθηκαν ἀπὸ ἐσωτερικοὺς ἀγῶνες μεταξὺ τῶν διαφόρων τάσεων.

Πάντως, παρ' ὅλο ποὺ σήμερα ὑπερισχύει ὁ ἰδεολογικὸς παράγων, ὁ εἰσηγητὴς τόνισε ὅτι δὲν ἀποκλείεται οἱ γεωπολιτικοὶ παράγοντες νὰ γίνουν σημαντικώτεροι στὸ μέλλον.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν γενικὴ τοποθέτησι ὁ κ. Γκαλάϊ ἀπάντησε στὰ ἐρωτήματα ποὺ εἶχε θέσει :

1. Κομμουνιστικὸς κόσμος:

α) Ὁ κομμουνιστικὸς κόσμος ἔπαυσε νὰ εἶναι μονολιθικός. Αὐτὸ δὲν σημαίνει τὸ τέλος τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ συνασπισμὸς παραμένει ἕνας ἰδιαίτερος κόσμος διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν δυτικὸ κόσμο.

β) Ἡ μονολιθικὴ ἑνότης ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ γιὰ πάντα. Ἡ συμφιλίωσις ἀνάμεσα στὴν ΕΣΣΔ καὶ στὴν Κίνα εἶναι ἀδύνατη ἔστω καὶ ἂν ἀποσυρθοῦν ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνὴ οἱ ὁμάδες τοῦ Χρουστσὼφ καὶ τοῦ Μάο.

γ) Μία κοινὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς ΕΣΣΔ καὶ τῆς Κίνας εἶναι ἀδύνατη. Αὐτὸ φάνηκε καὶ μὲ τὶς διαμετρικὰ ἀντίθετες στάσεις των κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κουβανικῆς κρίσεως. Στὴν ἐξωτερική της πολιτικὴ κάθε μία ἀπὸ τὶς δύο χῶρες εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὀρθότητα τῶν ἰδεῶν της μπροστὰ σὲ ὅλα τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα γιὰ νὰ κερδίσῃ τὴν ὑποστήριξί τους.

δ) Ἡ δυνατότης ἑνὸς πολέμου μεταξὺ ΕΣΣΔ καὶ Κίνας πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ γιὰ τὸ μέλλον ποὺ εἶναι δυνατὸν νὰ προβλεφθῇ καὶ αὐτὸ γιατὶ ὑπάρχει ὁ ἀνασχετικὸς παράγων τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν θὰ κυμαίνονται μεταξὺ εἰρήνης καὶ πολέμου χωρὶς νὰ φθάνουν τελικὰ σὲ καμμία ἀπὸ αὐτὲς τὶς δύο καταστάσεις.

2. Ἐλεύθερος κόσμος:

α) Ἡ σοβιετοκινεζικὴ διένεξις δὲν σημαίνει ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξουν ὀξύτητες καὶ κρίσεις στὶς διεθνεῖς σχέσεις. Ἀντίθετα, ὅπως ἀναφέρθηκε, καὶ ἡ ΕΣΣΔ καὶ ἡ Κίνα θὰ προσπαθήσουν νὰ ἐφαρμόσουν μιὰ πιὸ δραστήρια ἐξωτερικὴ πολιτική.

β) Ὅπως συνάγεται καὶ ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα, ἡ σταθερότης τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως τοῦ κομμουνιστικοῦ καὶ τοῦ ἐλευθέρου κόσμου εἶναι πολὺ προβληματική. Οἱ καλὲς προθέσεις τῆς Δύσεως δὲν ἀρκοῦν. Τὸ πᾶν θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν σοβαρότητα τῶν διενέξεων μέσα στὸν κομμουνιστικὸ κόσμο.

γ) Οἱ δυνατότητες ἐκμεταλλεύσεως τῆς σοβιετοκινεζικῆς διενέξεως διαφέρουν ἀπὸ χώρα σὲ χώρα. Ἡ Ἰνδία γιὰ παράδειγμα κερδίζει ἀπὸ αὐτήν. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν Ἀλβανία καὶ τὴν Γιουγκοσλαυΐα οἱ ὁποῖες ὅμως παραμένουν στὴν σφαῖρα τῆς κομμουνιστικῆς ἰδεολογίας. Οἱ δυνατότητες ὅμως τῆς Δύσεως σ' αὐτὸν τὸν τομέα εἶναι πολὺ περιωρισμένες πρᾶγμα ποὺ ὀφείλεται στὴν εἰδικὴ φύσι τῆς λογικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ποὺ κυριαρχοῦν στὸν κομμουνιστικὸ κόσμο. Οἱ δυνατότητες αὐτὲς θὰ αὐξηθοῦν ἂν οἱ γεωπολιτικοὶ παράγοντες ἀρχίσουν νὰ παίζουν μεγαλύτερο ρόλο στὴν διένεξι. Ἡ σημερινὴ ἀμερικανικὴ τάσις νὰ ἀποκαταστήσῃ σχέσεις μὲ τὴν ΕΣΣΔ σὰν νὰ πρόκειται γιὰ ἕνα ἀνεπτυγμένο ἐθνικὸ κράτος καὶ γιὰ σύμμαχο, πρέπει νὰ θεωρηθῇ τοὐλάχιστον σὰν ἐξαιρετικὰ πρόωρη.

δ) Οἱ προσπάθειες ὡρισμένων δυτικῶν χωρῶν νὰ ἀποκαταστήσουν χωριστὲς σχέσεις μὲ ὡρισμένες κομμουνιστικὲς χῶρες χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὴν κοινὴ πολιτικὴ τῆς Δύσεως, εἶναι ἐπιζήμιες καὶ ἐπικίνδυνες γιὰ τὸν δυτικὸ κόσμο καὶ τὴν ἀμυντικὴ συμμαχία του. Ὅσο οἱ χῶρες τοῦ κομμουνιστικοῦ συνασπισμοῦ θὰ κυβερνῶνται ἀπὸ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα, ἀδιάφορο ἂν αὐτὰ εἶναι ὀρθόδοξα ἢ ρεβιζιονιστικά, ἡ πολιτικὴ τῆς Δύσεως ἀπέναντί τους θὰ εἶναι ἐπιτυχὴς

μόνον ἐὰν εἶναι ἑνιαία καὶ ἂν παίρνη ὑπ' ὄψι της τὴν ριζικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὶς κομμουνιστικὲς χῶρες καὶ στὶς κανονικὲς χῶρες.

⁂

Μετὰ τὴν εἰσήγησι ἐπηκολούθησε συζήτησις:

Ὁ καθηγητὴς κ. Φεντένκο, διαφωνῶντας πρὸς τὸν κ. Γκάλαϊ, ἐξέφρασε τὴν ἄποψι ὅτι ἡ σοβιετοκινεζικὴ διένεξις εἶναι ζήτημα διακρατικῶν σχέσεων καὶ ὅτι οἱ ἰδεολογικὲς διαφορὲς παίζουν μόνον δευτερεύοντα ρόλο. Ἤδη ὁ Στάλιν δὲν ἤθελε τὴν ἐπικράτησι τοῦ ΚΚ στὴν Κίνα γιατὶ διαπίστωσε ὅτι αὐτὸ θὰ δημιουργοῦσε ἕνα ἐμπόδιο στὴν ἡγεμονία Κρεμλίνου ἐπὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψις καθορίζει τὴν πολιτικὴ τῆς Μόσχας ἀπέναντι στὴν Κίνα. Γιὰ νὰ ἐμποδίση τὴν αὔξησι τοῦ κινεζικοῦ γοήτρου ἡ Μόσχα ἀρνεῖται νὰ ὑποστηρίξη τὴν ἐπαναστατικὴ ἐπέκτασι τῆς Κίνας στὴν Ἀσία. Ἀπέσυρε τοὺς τεχνικούς της ἀπὸ τὴν Κίνα γιὰ νὰ ἐπιβραδύνη τὴν ἐκβιομηχάνισί της. Ἀρνήθηκε νὰ μοιρασθῆ μὲ τὸ Πεκῖνον τὸ μυστικὸ τῆς ἀτομικῆς βόμβας. Γενικὰ ἡ Μόσχα δὲν θέλει νὰ γίνη ἡ Κίνα ἰσχυρότερη σὲ κανένα τομέα: οὔτε βιομηχανικῶς, οὔτε στρατιωτικῶς, οὔτε διεθνῶς. Σήμερα ἡ Κίνα δὲν ἔχει ἄλλα μέσα γιὰ νὰ ἀσκήση πίεσι ἐπὶ τῆς Μόσχας ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰδεολογία. Καταγγέλλοντας τὸν ρεβιζονισμὸ τοῦ Χρουστσὼφ οἱ κινέζοι ἡγέτες παρουσιάζονται σὰν φύλακες τῆς κομμουνιστικῆς ὀρθοδοξίας. Κατηγοροῦν τὴν Μόσχα γιὰ συνθηκολόγησι μὲ τὸν καπιταλισμὸ καὶ γιὰ ἐγκατάλειψι τῆς παγκοσμίου προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως. Ζητοῦν ἐπίσης ἴσα δικαιώματα γιὰ ὅλα τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα τοῦ κόσμου καὶ διαμαρτύρονται ἐναντίον τῆς ἡγεμονίας τῆς Μόσχας. Τὸ Πεκῖνο κατηγορεῖ τὴν Μόσχα ὅτι προσπαθεῖ νὰ ὑποτάξη ὁλοκληρωτηκὰ τὰ ἀδελφὰ κόμματα στὶς ἐντολές της. Οἱ ἰδεολογικὲς φράσεις περὶ μαρξισμοῦ — λενινισμοῦ ποὺ ἐκτοξεύονται στὴν σοβιετοκινεζικὴ διένεξι, κατέληξε ὁ καθηγητὴς Φεντένκο, χρησιμεύουν ἁπλῶς στὴν συγκάλυψι τῆς συγκρούσεως ἀνάμεσα στὰ συμφέροντα τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων τῶν δύο χωρῶν.

⁂

Ὁ καθηγητὴς Γκλοβίνσκυ ἀπέδειξε μὲ στοιχεῖα ὅτι ἡ οἰκονομικὴ βοήθεια ποὺ ἔδωσε ἡ ΕΣΣΔ στὴν Κίνα ἦταν ἀσήμαντη ὅταν τὴν συγκρίνωμε μὲ τὴν βοήθεια ποὺ ἔδωσε σὲ ἄλλες καθυστερημένες χῶρες ὅπως ἡ Αἴγυπτος. Ὁ οἰκονομικὸς παράγων ἔδωσε ἀφορμὴ στὴν σημερινὴ διένεξι. Ἕνας ἄλλος παράγων εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Κίνα, ὅπου ὁ κομμουνισμὸς εἶναι νέος, ἔχει ἰσχυρότερες ἰμπεριαλιστικὲς τάσεις ἐνῶ ἡ ΕΣΣΔ ἡ ὁποία πέρασε πιὰ τὴν κομμουνιστική της νεότητα ἄρχισε νὰ ἐπιζητῆ λιγώτερο τὴν γενικὴ ἐπικράτησι. Γι' αὐτὸ ἡ διένεξις εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένη μὲ γεωπολιτικὰ στοιχεῖα. Οἱ ἰμπεριαλιστικὲς τάσεις τῆς Κίνας, κατέληξε ὁ κ. Γκλοβίνσκυ δὲν ὑπαγορεύονται ἀπὸ ὑλικοὺς παράγοντες, γιατὶ ἡ Κίνα δὲν χρειάζεται τὸ Θιβέτ, τὰ Ἱμαλάϊα ἢ τὴν Σιβηρία γιὰ νὰ εὐημερήση. Πυρῆνας τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ της εἶναι ἡ κομμουνιστικὴ ἰδεολογία τῆς κυριαρχίας.

⁂

Ὁ κ. Βεντένσκυ ἀναφέρθηκε στὴν προσπάθεια τῶν κινέζων ἡγε-

τῶν νὰ ἐκβιομηχανίσουν τὴν χώρα τους καὶ ἀπέδειξε μὲ στοιχεῖα ὅτι ἡ ΕΣΣΔ ἀντιτάχθηκε στὸ «μεγάλο ἅλμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς» ποὺ ἐπεχείρησε τὸ ΚΚ Κίνας.

***

Ὁ κ. Χαγιένκο ἀνάφερε ὅτι οἱ ρῶσοι κατηγοροῦν τοὺς κινέζους πῶς προσπαθοῦν νὰ κινεζοποιήσουν τὸν μαρξισμὸ — λενινισμό. Ἐὰν ὅμως εἶναι τώρα δυνατὸν νὰ κινεζοποιηθῆ ὁ μαρξισμὸς — λενινισμὸς στὸ παρελθὸν εἶχε ρωσοποιηθῆ. Ἡ Κίνα καὶ ἡ Ρωσία εἶναι μεγάλες αὐτοκρατορίες οἱ ὁποῖες προσπαθοῦν νὰ προσαρμόσουν μία ἰδεολογία στὰ ἰμπεριαλιστικά τους συμφέροντα. Συνεπῶς αὐτὸ ποὺ ἐμφανίζεται σὰν ἰδεολογικὴ διαμάχη μπορεῖ σὲ τελευταία ἀνάλυσι νὰ ἀναχθῆ σὲ μία σύγκρουσι συμφερόντων μεταξὺ δύο αὐτοκρατοριῶν. Σ' αὐτὴ τὴν σύγκρουσι ἡ Κίνα εἶναι ἰσχυρότερη ἰδεολογικῶς καὶ γι' αὐτὸ προτιμᾶ νὰ δίνη ἐκεῖ τὴν μάχη. Ὁ ὁμιλητὴς συμφώνησε μὲ τὸν εἰσηγητὴ ὅτι εἶναι ἀπίθανος ἕνας πόλεμος μεταξὺ Κίνας καὶ ΕΣΣΔ ἀλλὰ ὄχι λόγῳ τῆς ὑπάρξεως τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ ποὺ λέγεται Ἀμερική, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῆς Κίνας. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ἡ Κίνα δὲν θὰ ἐπιτεθῆ οὔτε καὶ ἐναντίον τῆς Ἀμερικῆς.

***

Σὲ συνέχεια μίλησε ὁ δρ. Κιριμὰλ ὁ ὁποῖος τόνισε ἐπίσης ὅτι ἡ ΕΣΣΔ καὶ ἡ Κίνα εἶναι μεγάλες αὐτοκρατορίες ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ πρώτη κληρονόμισε τὸν παλαιὸ ρωσικὸ ἰμπεριαλισμὸ ἐνῶ ἡ Κίνα προσπαθεῖ τώρα νὰ ἀναγεννήση τὴν «οὐράνια αὐτοκρατορία». Οἱ δύο ἰμπεριαλισταὶ συγκρούονται μεταξύ τους. Ἡ Κίνα σὰν νεώτερη εἶναι πιὸ ἐπιθετική. Ἡ ἰδεολογία εἶναι ἁπλῶς τὸ πεδίο στὸ ὁποῖο διεξάγεται ἡ σύγκρουσις.

***

Ὁ κ. Μυρονένκο, ποὺ ἦταν ὁ ἑπόμενος ὁμιλητής, ἐξέτασε τὴν δυνατότητα τοῦ πολέμου μεταξὺ ΕΣΣΔ καὶ Κίνας. Ὁ ὁμιλητὴς ὑπογράμμισε ὅτι ὁ κινεζικὸς πληθυσμὸς ἔχει τὴν τάσι νὰ συγκεντρώνεται πρὸς τὸν νότο καὶ ὄχι στὰ βορειοανατολικά. Οἱ βόρειες περιοχὲς τῆς Κίνας ἔχουν πολὺ μικρὸ ποσοστὸ κινεζικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπίσης ὁ πληθυσμὸς τῆς Μαντζουρίας δὲν σημειώνει καμμία αὔξησι. Αὐτὸ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι σήμερα ἡ Κίνα χρειάζεται ἕνα ἀγροτικὸ ἀποικισμό. Οἱ βόρειες περιοχές της ὅμως δὲν προσφέρονται γιὰ τὴν γεωργία, ἐνῶ ὁ ἀποικισμὸς τῆς Μαντζουρίας ἔχει ὁλοκληρωθῆ. Οὔτε μπορεῖ ἡ Κίνα νὰ ἐλπίζη ὅτι θὰ αὐξήση οὐσιαστικὰ τὴν ἀγροτική της παραγωγὴ προσαρτῶντας τὴν ἐξωτερικὴ Μογγολία καὶ τὶς παραμεθόριες περιοχὲς τῆς ΕΣΣΔ. Ἡ Κίνα εἶναι ἀκόμη πολὺ ἀδύνατη οἰκονομικῶς γιὰ νὰ ἀρχίση μία βιομηχανικὴ ἀποικιοποίησι τοῦ βόρειου καὶ τοῦ βορειοδυτικοῦ τμήματος τῆς χώρας καὶ ἐξ ἄλλου ὑπάρχουν περισσότερα ὀρυκτὰ καὶ περισσότερες πηγὲς ἐνεργείας στὴν Κεντρικὴ Κίνα. Ὁ Μάο καλλιεργεῖ τὸν σωβινισμὸ στὸν λαό του, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ ἀποσπάση τὴν προσοχή του ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς δυσχέρειες ποὺ προκάλεσε τὸ «μέγα ἅλμα πρὸς τὰ ἐμπρός». Δὲν ὑπάρχουν

οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπέκτασι τῆς Κίνας πρὸς βορρᾶν δηλαδὴ πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῶν σοβιετικῶν ἐδαφῶν.

⁂

Ὁ κ. Κάσσιν, εἶπε ὅτι ἡ σοβιετοκινεζικὴ διένεξις εἶναι ἕνα εἶδος ἐνδοκομματικῆς πάλης καὶ ὁ ρόλος ποὺ παίζουν σ' αὐτὴν τὴν πάλη τὰ συνοριακὰ ζητήματα δὲν εἶναι τόσο σημαντικὸς ὅσο τείνουν νὰ πιστέψουν ὡρισμένοι δυτικοὶ παρατηρηταί. Ἡ Κίνα δὲν ἔχει παραισθήσεις γιὰ τὴν στρατιωτικὴ δύναμι τῆς ΕΣΣΔ καὶ δὲν σκέπτεται νὰ ἀρχίση ἕνα πόλεμο ἐναντίον της. Ὁ ὁμιλητὴς ἀπέρριψε τὴν ἄποψι ὅτι ἡ Κίνα προσπαθεῖ νὰ πετύχη μία κυριαρχικὴ θέσι. Ἐκεῖνο ποὺ θέλει εἶπε, εἶναι νὰ πετύχη τὴν ἰσότητα δικαιωμάτων γιὰ ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κομμουνιστικοῦ συνασπισμοῦ. Οἱ κινέζοι εἶναι ὑπὲρ τῶν μικρῶν τοπικῶν πολέμων καὶ κατηγοροῦν τὸν Χρουστσὼφ ὅτι ἀπαρνούμενος τοὺς ἐπαναστατικοὺς πολέμους ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὰ μικρὰ ἔθνη τὴν δυνατότητα νὰ ἀπελευθερωθοῦν. Ἐπίσης εἶναι ἐναντίον τῶν «ἐρωτοτροπιῶν μὲ τοὺς ἰμπεριαλιστάς». Ἔτσι ἡ διένεξις δὲν εἶναι διένεξις θεωρίας, ἀλλὰ διένεξις πολιτικῆς. Οἱ κινέζοι γνωρίζουν ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ Χρουστσὼφ θὰ καθιστοῦσε τὴν Κίνα δορυφόρο τῆς Μόσχας.

⁂

Ἕνας ἄλλος ὁμιλητής, ὁ κ. Πισμένυ, εἶπε ὅτι οἱ σοβιετικοὶ ἡγέται χρησιμοποιοῦν τὴν διένεξι μὲ τὴν Κίνα σὰν ἕνα ὅπλο στὴν ἐσωτερική τους πολιτική. Προσπαθοῦν νὰ παρουσιασθοῦν σὰν «ὑπερασπισταὶ τῆς εἰρήνης» γιατὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὅλοι οἱ σοβιετικοὶ πολῖται ἔχουν σὰν κοινὸ γνώρισμα τὸν φόβο τοῦ πολέμου. Στὴν πολεμική τους ἐναντίον τῶν κινέζων, οἱ σοβιετικοὶ ἡγέται παρουσιάζουνται σὰν ὑπερασπισταὶ τῆς εἰρήνης γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὴν κοινωνικοπολιτικὴ καὶ ἰδεολογικὴ ἑνότητα τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας.

⁂

Κλείνοντας τὴν συζήτησι ὁ κ. Γκάλαϊ διαφώνησε πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁμιλητὰς ποὺ ὑποστήριξαν ὅτι ἡ σοβιετοκινεζικὴ διένεξις εἶναι πρῶτα ἀπὸ ὅλα γεωπολιτική. Ἂν ἦταν ἔτσι, εἶπε ὁ κ. Γκάλαϊ, θὰ ἔπρεπε νὰ προχωρήσουμε ὡς τὶς ἀκραῖες λογικὲς συνέπειες αὐτῆς τῆς θεωρίας, ποὺ μᾶς λένε ὅτι ὁ πόλεμος μεταξὺ ΕΣΣΔ καὶ Κίνας θὰ ἦταν ἀναπόφευκτος, ὅτι ἡ Κίνα θὰ ἐγκατέλειπε τὸν κομμουνιστικὸ συνασπισμὸ καὶ ὅτι θὰ ἦταν ὀρθὸ γιὰ τὴν Δύσι νὰ μεταχειρισθῆ τὴν Κίνα σὰν σύμμαχο, ἐνῶ ὅλες αὐτὲς οἱ ἐξελίξεις φαίνονται ἀπίθανες.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ Κ.Κ.Σ.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΡΙΣΙ

Ὑπὸ Α. ΜΠΑΜΠΙΤΣ

Στὶς 9 Δεκεμβρίου 1953 συνῆλθε ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ γιὰ νὰ συζητήση γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἀγροτικῆς κρίσεως ἀπὸ τὴν ὁποία ὑποφέρει ἡ ΕΣΣΔ. Ὅλες οἱ συζητήσεις στὴν ὁλομέλεια οἱ ὁποῖες ἔγιναν μὲ βάσι τὴν σχετικὴ εἰσήγησι τοῦ Χρουστσὼφ περιεστράφησαν γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῶν χημικῶν λιπασμάτων. Καὶ ἡ ἀπόφασις ἡ ὁποία ἐλήφθη στὸ τέλος ἀφορᾶ ἀκριβῶς τὰ μέτρα γιὰ μιὰ ὑπερταχεία αὔξησι τῆς παραγωγῆς χημικῶν λιπασμάτων.

Πράγματι, ὁ Χρουστσὼφ βλέπει σήμερα σὰν μοναδικὴ λύσι ἀπὸ τὴν κρίσι τὰ χημικὰ λιπάσματα. Μιλῶντας στὴν διάσκεψι τῶν στελεχῶν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς ΕΣΣΔ στὶς 26 Σεπτεμβρίου 1963, ὁ Χρουστσὼφ ἐξήγγειλε τὸ νέο πρόγραμμά του γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας του. Τὸ πρόγραμμα αὐτό, τὸ ὁποῖο εἰσηγήθηκε τὸν Δεκέμβριο στὴν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ἐφηρμόζετο κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία. Ἀπὸ τὸ 1954 ποὺ ἐξαγγέλθηκε πομπωδῶς τὸ πρόγραμμα γιὰ τὴν ἀξιοποίησι τῶν χέρσων ἐδαφῶν τῆς Σιβηρίας καὶ τοῦ Καζακστὰν ἡ προσπάθεια ἦταν νὰ αὐξηθῆ ἡ καλλιεργουμένη ἔκτασις. Ἐφαρμόζοντας τὴν ἀπόφασι ποὺ εἶχε πάρει ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ τὸν Μάρτιο τοῦ 1954 «περὶ αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς δημητριακῶν καὶ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν χέρσων ἐδαφῶν» οἱ ἁρμόδιοι τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς ΕΣΣΔ αὔξησαν τὰ καλλιεργούμενα ἐδάφη τῆς χώρας κατὰ 400 ἑκατομμύρια στρέμματα. Μία νέα ὤθησι σ' αὐτὴν τὴν **πολιτικὴ τῆς ἐκτατικῆς καλλιεργείας** ἔδωσε ἡ ἀπόφασις τῆς ὁλομελείας τῆς ΚΕ τὸ 1962 ποὺ πῆρε νέα μέτρα γιὰ τὴν αὔξησι τῶν καλλιεργουμένων ἐδαφῶν. Ἐνῶ ὅμως μὲ τεράστιες δαπάνες καὶ μὲ κολοσσιαῖες ἐπενδύσεις ἐπραγματοποιεῖτο αὐτὴ ἡ συνεχὴς ἐπέκτασις τῶν καλλιεργουμένων ἐδαφῶν, δὲν ἐλαμβάνετο καμμία μέριμνα γιὰ τὴν αὔξησι τῶν ἀποδόσεων. Ἔτσι ἡ ἀπόδοσις τῶν τεραστίων ἐκτάσεων ποὺ ἀπεδίδοντο στὴν καλλιέργεια ἦταν πολὺ μικρή. Ἡ ἀξιοποίησις τῶν στεππῶν τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ἀπεδείχθη ἀντιοικονομική. Ταυτόχρονα ἡ ἀπορρόφησις τῶν ἐπενδύσεων

πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι εἶχε δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις στὴν ἀπόδοσι καὶ τῶν ἐδαφῶν ποὺ ἐκαλλιεργοῦντο ἀπὸ παλαιότερα. Πολλοὶ σοβιετικοὶ ἐπιστήμονες ἐχαρακτήρισαν αὐτὸ τὸ σύστημα τῆς ἐκτατικῆς καλλιεργείας σὰν «σύστημα καθυστερήσεως». Τὸ κόμμα ὅμως ἀπέρριψε τὶς ἀπόψεις των καὶ τοὺς ἐτιμώρησε διώχνοντάς τους ἀπὸ τὶς θέσεις των.

Τώρα μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποτυχία αὐτοῦ τοῦ «μεγαλειώδους» προγράμματος ποὺ προκάλεσε τὴν ὄξυνσι τῆς ἀγροτικῆς κρίσεως καὶ τὴν ἐπιδείνωσι τῆς ἐπισιτιστικῆς καταστάσεως, ὁ Χρουστσὼφ ἀναγκάσθηκε νὰ κάνῃ στροφὴ καὶ ἐπιδιώκει συγκεντρώνοντας τὶς προσπάθειες σὲ μιὰ μικρότερη ἐπιφάνεια νὰ ἐπιτύχῃ μεγαλύτερη ἀπόδοσι. Μὲ ἄλλα λόγια υἱοθετεῖ τὰ δυτικὰ συστήματα τῆς ἐντατικῆς ἀντὶ τῆς ἐκτατικῆς καλλιεργείας. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ δίνει ὅλη τὴν προσοχή του στὸ θέμα τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς χημικῶν λιπασμάτων. Μιλῶντας στὴν διάσκεψι τῶν στελεχῶν τῆς ἀγρτικῆς οἰκονομίας, ὁ Χρουστσὼφ εἶπε: «Ὁλόκληρο τὸ κόμμα καὶ ὅλοι οἱ σοβιετικοὶ πολῖτες πρέπει νὰ κατανοήσουν καλὰ ὅτι ἡ κυριώτερη βάσις γιὰ τὴν βελτίωσι τῆς γεωργίας μας εἶναι τώρα ἡ παραγωγὴ χημικῶν λιπασμάτων». («Πράβντα», 2 Ὀκτωβρίου 1963).

Μετὰ ἀπὸ αὐτό, ἡ ΕΚ τοῦ κόμματος καὶ τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο τῆς ΕΣΣΔ ἀπηύθυναν μία ἐγκύκλιο πρὸς τοὺς ὑπευθύνους τῆς χημικῆς βιομηχανίας τῆς χώρας ὅπου ἀνάμεσα στὰ ἄλλα τονίζουν τὰ ἑξῆς: «Ἡ παραπέρα ἐπέκτασις τῶν καλλιεργουμένων ἐπιφανειῶν θὰ ἀπέδιδε λιγώτερο ἀπὸ ὅσα θὰ ἀποδώσῃ ἡ αὔξησις τῆς παραγωγῆς χημικῶν λιπασμάτων. Παράγοντας τὰ λιπάσματα σὲ ἀρκετὲς ποσότητες μποροῦμε νὰ ἔχουμε τὰ δημητριακὰ ποὺ θέλουμε αὐξάνοντας τὴν ἀπόδοσι τῶν καλλιεργουμένων ἐδαφῶν. Μέσα στὰ λίγα ἑπόμενα χρόνια ἡ αὔξησις τῆς ἀποδόσεως πρέπει νὰ μᾶς δώσῃ τοὐλάχιστον 60 ἑκατ. τόννους δημητριακῶν. Ὁ ἀγῶνας γιὰ μεγαλύτερη ἀπόδοσι εἶναι πρῶτα ἀπὸ ὅλα ἀγῶνας γιὰ αὔξησι τῆς παραγωγῆς χημικῶν λιπασμάτων».
(«Πράβντα» 6 Ὀκτωβρίου 1963).

Στὴν εἰσήγησί του πρὸς τὴν ὁλομέλεια τοῦ Δεκεμβρίου 1963 ὁ Χρουστσὼφ εἶπε ὅτι ἐνῶ σήμερα ἡ μέση ἀπόδοσις στὴν ΕΣΣΔ εἶναι 100 κιλὰ δημητριακῶν γιὰ κάθε στρέμμα, μὲ τὰ χημικὰ λιπάσματα μπορεῖ νὰ ἀνεβῇ στὰ 300 κιλά. Αὐτὸ πρόσθεσε, θὰ ἐσήμαινε ὅτι μὲ 80 ἑκατ. ἑκτάρια ἔναντι τῶν 136 ἑκατομμυρίων ποὺ καλλιεργήθηκαν τὸ 1962 θὰ εἴχαμε 230 ἑκατ. τόννους δημητριακὰ δηλαδὴ τὴν ποσότητα ποὺ προβλέπει τὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματος γιὰ τὸ 1970. Πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ἀνάλογες προβλέψεις ἔκανε ὁ Χρουστσὼφ καὶ ὅταν ἐπρότεινε τὸ πρόγραμμά του γιὰ τὴν αὔξησι τῶν καλλιεργουμένων ἐπιφανειῶν ὁπότε εἶχε διακηρύξει ὅτι «οἱ νέες ἐκτάσεις θὰ δώσουν τρόφιμα ἀρκετὰ γιὰ νὰ διαθρέψουν 100 ἑκατ. ἀνθρώπους». Τὶς ἴδιες προβλέψεις εἶχε κάνει ἐπίσης καὶ πρὸ διετίας ὅταν εἰσηγήθηκε τὴν κατάργησι τῆς ἀγραναπαύσεως ἡ ὁποία κατὰ τοὺς ἰσχυρισμούς του θὰ ἐπέτρεπε τὴν αὔξησι τῆς παραγωγῆς δημητριακῶν κατὰ 40 περίπου ἑκατ. τόννους! Ὅλες αὐτὲς οἱ «προβλέψεις» τοῦ Χρουστσὼφ διαψεύσθηκαν παταγωδῶς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν προτάσεών του ὁδήγησε στὰ γνωστὰ δυσάρεστα γιὰ τὴν ΕΣΣΔ ἀποτελέσματα.

Ἐμφανίζοντας τώρα σὰν πανάκεια τὴν αὔξησι τῆς παραγωγῆς χημικῶν λιπασμάτων ὁ Χρουστσὼφ ἀποκρύπτει τὴν πραγματικότητα. Καὶ ἡ πραγματικότης εἶναι ὅτι ἡ σοβιετικὴ ἀγροτικὴ οἰκονομία ὑποφέρει ἀπὸ πολλὲς ὀργανικὲς ἀσθένειες. Σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημες σοβιετικὲς στατιστικὲς 140 ἑκατ. στρέμματα σπαρμένα μὲ δημητριακὰ δὲν ἔγινε δυνατὸν νὰ θεριστοῦν τὸ 1963 ἐνῶ ἄλλα 130 ἑκατ. στρέμματα θερίστηκαν πολὺ ἀργά, μὲ μεγάλη ἀπώλεια καρποῦ. Συνεπῶς σήμερα, τὸ σύστημα τῆς σοβιετικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἔγκαιρη συγκομιδὴ τοῦ προϊόντος. Πολὺ περισσότερο βέβαια θὰ δυσκολευθῇ νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ ἂν μὲ τὴν χρῆσι χημικῶν λιπασμάτων ἡ παραγωγὴ αὐξηθῇ. Ἡ ἀδυναμία αὐτὴ ὀφείλεται στὴν γραφειοκρατία τῆς κρατικοποιημένης οἰκονομίας, στὴν ἔλλειψι μέσων καὶ στὴν ἀδιαφορία τῶν ἀπαλλοτριωμένων ἀγροτῶν. Τὸ πρόβλημα λοιπὸν δὲν εἶναι τόσον ἁπλὸ ὅσο θέλει νὰ τὸ παρουσιάσῃ ὁ Χρουστσὼφ. Βέβαια ἡ παραγωγὴ χημικῶν λιπασμάτων στὴν ΕΣΣΔ εἶναι πολὺ μικρὴ σὲ σύγκρισι μὲ τὶς δυτικὲς χῶρες (σήμερα στὴν ΕΣΣΔ χρησιμοποιεῖται περίπου τὸ ¼ τῆς ποσότητος τῶν χημικῶν λιπασμάτων ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ ΗΠΑ). Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα εἶναι ὄχι μόνο τεχνικό, ἀλλὰ κυρίως κοινωνικὸ καὶ πολιτικό. Εἶναι πρόβλημα συστήματος.

Ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χρουστσὼφ στὴν εἰσήγησί του παραδέχθηκε ὅτι μεγάλες ποσότητες τῶν ἤδη παραγομένων λιπασμάτων δὲν μεταφέρονται ἐγκαίρως ἢ δὲν χρησιμοποιοῦνται ἐγκαίρως ἢ ἀφίνονται νὰ καταστραφοῦν ἐντελῶς ἢ εἶναι πολὺ κακῆς ποιότητος. Ὁ σοβιετικὸς τύπος γράφει συχνὰ γιὰ περιπτώσεις

ποὺ τὰ χημικὰ λιπάσματα ἀφίνονται γιὰ ὁλόκληρα χρόνια στὸ ὕπαιθρο καὶ καταστρέφονται. Γράφει ὅτι ἡ ποιότης των εἶναι κακή. Ὅτι λείπουν οἱ ἀποθῆκες. Ὅτι λείπουν τὰ μεταφορικὰ μέσα. Ὅτι λείπει πρὸ πάντων τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ ὅλους. Ὅταν ἡ σοβιετικὴ ἀγροτικὴ οἰκονομία ἀπεδείχθη ἀνίκανη νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ 20 ἑκατ. τόνους χημικῶν λιπασμάτων ποὺ παρήχθησαν τὸ 1963 πῶς θὰ μπορέσῃ νὰ ἀπορροφήσῃ τὰ 35 ἑκατ. τόνους ποὺ σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφασι τῆς ΚΕ θὰ παραχθοῦν τὸ 1965; Ἤδη ὁ σοβιετικὸς τύπος προειδοποιεῖ γιὰ τὴν ὕπαρξι αὐτοῦ τοῦ προβλήματος. Τὸ περιοδικὸ «Μαλαντόϊ Κομμουνὶστ» (ἀριθ. 18 τοῦ 1963) γράφει: «Ἡ παραγωγὴ χημικῶν λιπασμάτων θὰ αὐξηθῆ. Τὰ λιπάσματα ὅμως δὲν εἶναι σιτάρι. Ἔχουμε δεῖ λόφους ἀπὸ πεταμένα, πετρωμένα λιπάσματα. Ἔχουμε δεῖ λιπάσματα νὰ σαπίζουν ἢ νὰ τὰ παρασέρνουν οἱ βροχές».

Ὡς τώρα ὁ τομεὺς τῆς παραγωγῆς χημικῶν λιπασμάτων ἦταν ὀλιγώτερο σημαντικὸς στὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματος γιὰ τὴν χημικὴ βιομηχανία. Στὴν ὁλομέλεια τοῦ Νοεμβρίου 1962 ὁ Χρουστσὼφ μιλῶντας γιὰ τὴν χημικὴ βιομηχανία δὲν εἶπε οὔτε μία λέξι γιὰ τὴν παραγωγὴ λιπασμάτων. Τώρα, μετὰ τὴν ἀποτυχία ὅλων τῶν ἄλλων προγραμμάτων του, ὁ Χρουστσὼφ ἀναγκασμένος νὰ ἐφεύρῃ μία νέα πανάκεια ἀνακάλυψε τὸ σωσίβιο τῶν χημικῶν λιπασμάτων. Εἶναι ὅμως φανερὸ καὶ πρέπει καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὸ γνωρίζῃ, ὅτι τὸ μέγα πρόβλημα τῆς σοβιετικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας εἶναι πολὺ βαθύτερο καὶ δὲν ἀντιμετωπίζεται μὲ τέτοια μεμονωμένα μέτρα.

****

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ

EST ET OUEST

1952: Ἐξαγγέλεται πρόγραμμα διὰ τὴν ταχυτάτην αὔξησιν τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καὶ διακηρύσσεται ὅτι εἰς τὸ ἐγγύτατον μέλλον ὁ ἄρτος θὰ διανέμεται δωρεὰν εἰς τοὺς σοβιετικοὺς πολίτας.

1953: Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στάλιν οἱ ἐπίγονοί του ὁμολογοῦν τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ἡ ΕΣΣΔ ἀγοράζει διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν της τρόφιμα ἀπὸ τὰς δυτικὰς χώρας. Ἐπίσης τὸ καθεστὼς προβαίνει εἰς παραχωρήσεις πρὸς τοὺς ἀγρότας διὰ νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον των πρὸς τὴν παραγωγήν. Τὸν Σεπτέμβριον ὁ Χρουστσὼφ ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας τῆς Κ.Ε. ὁμολογεῖ ἐπισήμως τὴν κακίστην κατάστασιν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ τονίζει τὴν ἀνάγκην νὰ ληφθοῦν ἀμέσως μέτρα διὰ τὴν βελτίωσίν της.

1954: Ἀρχίζει ἡ ἐκστρατεία διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν παρθένων ἐδαφῶν τῆς Σιβηρίας καὶ τοῦ Καζακστάν. Διακηρύσσεται ὅτι συντομώτατα χάρις εἰς αὐτὴν τὴν ἀξιοποίησιν θὰ ἐξασφαλισθῆ ἀνεκτὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον εἰς τοὺς σοβιετικούς.

1957: Ὁ Χρουστσὼφ εἰς λόγον του ἐκφωνηθέντα κατὰ τὸν Μάϊον διαπιστώνει τὴν ἀνόρθωσιν τῆς σοβιετικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ ὑπόσχεται ὅτι συντόμως καὶ μέχρι τὸ 1961 τὸ ἀργότερον ἡ χώρα του θὰ ἔχῃ ξεπεράσει τὶς ΗΠΑ εἰς τὴν κατὰ κεφαλὴν παραγωγὴν ἀγροτικῶν προϊόντων.

1958: Ἀποφασίζεται ἡ διάλυσις τῶν μηχανοτρακτερικῶν σταθμῶν καὶ ἡ παράδοσις τοῦ ὑλικοῦ των εἰς τὰ κολχὸζ ὥστε νὰ τονωθοῦν ἡ πρωτοβουλία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον των διὰ τὴν παραγωγήν. Ἐπίσης καταργεῖται ἡ ὑποχρεωτικὴ παράδοσις τῶν προϊόντων τῶν κολχὸζ εἰς τὸ Κράτος. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἀνακοινώνεται ὅτι ἡ ἀγροτικὴ παραγωγὴ τῆς χώρας ἔφθασεν εἰς σημεῖον ρεκόρ.

1959: Ἀρχίζει ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ 7ετοῦς οἰκονομικοῦ προγράμματος διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Χρουστσὼφ ὑπόσχεται ὅτι ἡ χώρα του θὰ ξεπεράση κατὰ τὸ 1965 τὴν κατὰ κεφαλὴν παραγωγὴν ἀγροτικῶν προϊόντων τῶν ΗΠΑ κατὰ τὸ 1958. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὅμως ἡ ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε. διαπιστώνει πτῶσιν τῆς παραγωγῆς καὶ λαμβάνει νέα μέτρα διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας.

1960: Ὁ Χρουστσὼφ ἀναφέρει εἰς τὸ Πρεζίντιουμ τῆς ΚΕ (29-10-60) ὅτι ὑπάρχει ἄμεσος κίνδυνος ἡ ἀγροτικὴ παραγωγὴ τῆς χώρας νὰ ἐπανέλθη εἰς τὰ καταστρεπτικὰ ἐπίπεδα τοῦ 1953.

1961: Ἀποφασίζεται ἡ αὔξησις τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν. Ὁ Χρουστσὼφ δηλώνει ὅτι ἐγκαταλείπεται ἡ προτίμησις πρὸς τὴν βαρείαν βιομηχανίαν χάριν τῆς ταχυτέρας ἀναπτύξεως τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ἡ δήλωσις ἔγινε τὴν 21ην Μαΐου πρὸς μίαν ἀγγλικὴν ἀντιπροσωπείαν καὶ ἐδημοσιεύθη μόνον εἰς τὸν δυτικὸν τύπον. Τὸν Ἰούνιον ὅμως αὐξάνονται σημαντικῶς αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι καὶ συνεπῶς ἐγκαταλείπεται τὸ σχέδιον περὶ προτεραιότητος πρὸς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν. Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους τὸ συνέδριον τοῦ ΚΚΣΕ ἐγκρίνει τὸ 20ετές του πρόγραμμα διὰ τοῦ ὁποίου οἱ στόχοι οἱ ὁποῖοι προεβλέποντο ἀπὸ τὸ 7ετὲς οἰκονομικὸν πρόγραμμα διὰ τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν κατὰ τὸ 1965 ἀναβάλλονται διὰ τὸ 1970. Ἡ ἀφθονία ἀναβαλλομένη διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὁρίζεται διὰ τὸ 1980.

1662: Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ (Μάϊος) διαπιστώνει τὴν ἐπικίνδυνον στασιμότητα τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς εἰς ἐπίπεδα αἰσθητῶς κατώτερα τοῦ 1958 καὶ λαμβάνει νέα μέτρα διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσίν της καὶ τὴν μείωσιν τῆς γραφειοκρατίας. Τὴν 1ην Ἰουνίου αὐξάνονται σημαντικῶς αἱ τιμαὶ τῶν κυριωτέρων τροφίμων. Κατόπιν τούτου προκαλοῦνται αἱματηραὶ ταραχαὶ εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς ΕΣΣΔ Νοβοτσερκράσκ Κεμέροβο κλπ.)

1963: Καταστρεπτικὴ πτῶσις τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πρόκλησιν μεγάλων ἐλλείψεων. Ἡ ΕΣΣΔ ἀγοράζει τεραστίας ποσότητας σίτου ἀπὸ δυτικὰς χώρας καὶ πληρώνει ἀμέσως εἰς χρυσόν. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ (Δεκέμβριος) ἐξετάζει ἐκ νέου τὸ πρόβλημα καὶ ἀποφασίζει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χημικῆς βιομηχανίας διὰ νὰ ἐξασφαλισθῆ ὁ καλύτερος ἐφοδιασμὸς τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας μὲ χημικὰ λιπάσματα ὥστε νὰ αὐξηθῆ ἡ στρεμματικὴ ἀπόδοσις.

Ο ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΥΣ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ὑπὸ Σ. ΚΑΜΠΥΣ

Ἂν θελήσουμε νὰ ἔχουμε μία πραγματικὰ πλήρη εἰκόνα τῆς σοβιετικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ νὰ ἐρευνήσουμε τὰ αἴτια τῆς μονίμου ἀγροτικῆς κρίσεως ποὺ μαστίζει τὴν ΕΣΣΔ, πρέπει νὰ ἐξετάσουμε καὶ τὸν ἰδιωτικὸ τομέα τῆς σοβιετικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Τὸ 1935, ὅταν ἡ γενικὴ ἀναγκαστικὴ κολλεκτιβοποίησις τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας κατέστρεψε τὴν γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ παραγωγὴ τῆς χώρας καὶ προκάλεσε πραγματικὸ λιμὸ (1932) καὶ μόνιμες ἀνυπέρβλητες δυσχέρειες στὸν ἀνεφοδιασμὸ τῶν πόλεων, ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ἀναγκάσθηκε νὰ ψηφίση ἕνα νόμο μὲ τὸν ὁποῖο ἐπέτρεπε σὲ κάθε οἰκογένεια κολχόζνικων νὰ ἔχη ἕνα δικό της κομμάτι γῆς ἀπὸ 2,5 ἕως 5 στρέμματα. Σὲ ὡρισμένες περιπτώσεις τὸ κομμάτι αὐ-

τὸ φτάνει καὶ τὰ 10 στρέμματα. Ἐπέτρεψε ἐπίσης σὲ κάθε οἰκογένεια νὰ διατηρῇ γιὰ τὶς προσωπικές της ἀνάγκες μία ἀγελάδα, δύο μοσχάρια, μερικὲς κότες κλπ. Ἡ ΚΕ δικαιολόγησε τότε αὐτὴν τὴν ἀποφασί της μὲ τὴν ἀδυναμία τῶν κολχὸζ νὰ ἱκανοποιήσουν ὅλες τὶς ἀνάγκες μιᾶς ἀγροτικῆς οἰκογενείας. Φυσικά, ἀνέφερε ἡ ἀπόφασις, τὸ δικαίωμα ὑπάρξεως αὐτῆς τῆς μικρῆς ἀτομικῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας ἦταν ἕνα «προσωρινὸ μέτρο» τὸ ὁποῖο θὰ ἔπαυε νὰ ἰσχύῃ μόλις τὰ κολχὸζ ἐγίνοντο ἀρκετὰ ἰσχυρὰ καὶ ἀποδοτικά.

Τὰ κολχὸζ ὅμως δὲν ἔγιναν οὔτε πιὸ ἰσχυρὰ οὔτε πιὸ ἀποδοτικὰ καὶ ἔτσι τὸ 1939, τὸ καθεστὼς κάνοντας ἄλλη μία ἀναγκαστικὴ ὑποχώρησι, ἐπέτρεψε στοὺς ἐργάτες καὶ στοὺς ὑπαλλήλους ποὺ ζοῦσαν σὲ ἀγροτικὲς περιφέρειες νὰ ἔχουν κοντὰ στὰ σπίτια τους ἕνα δικό τους κτηματάκι γύρω στὸ 1,5 στρέμμα καὶ νὰ τὸ καλλιεργοῦν. Ἐπέτρεψε ἐπίσης στοὺς εἰδικοὺς τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας (γεωπόνους, κτηνιάτρους κλπ.) νὰ ἔχουν ἕνα δικό τους κτῆμα 2,5 στρεμμάτων. Τὸ μέτρο αὐτὸ ἔγινε ἀναγκαῖο γιατὶ οἱ ἐργάτες, οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ εἰδικοὶ ποὺ ζοῦσαν στὴν ὕπαιθρο ὑπέφεραν πολὺ ἀπὸ τὴν ἔλλειψι τροφίμων λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν κρατικῶν καταστημάτων νὰ τοὺς τὰ προμηθεύσουν.

Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ἔγιναν καὶ νέες ὑποχωρήσεις μὲ τὰ διατάγματα τῆς 2ας Νοεμβρίου 1945 καὶ 26ης Σεπτεμβρίου 1953 μὲ τὰ ὁποῖα τὸ δικαίωμα διατηρήσεως ἀτομικῶν λαχανοκήπων καὶ ζώων ἐπεξετάθη καὶ σὲ ἄλες κατηγορίες ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων.

***

Τὰ κρατικὰ οἰκονομικὰ προγράμματα ποὺ καταρτίζονται κάθε χρόνο δὲν περιλαμβάνουν στὰ σχέδιά τους τὸν ἀτομικὸ τομέα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ὁ τομεὺς αὐτὸς ὅμως ἔχει καταστῆ ἕνας σοβαρὸς παράγων τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ σὲ τρόφημα.

Τὸ 1961, σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημες σοβιετικὲς στατιστικές, στὴν ΕΣΣΔ ἐκαλλιεργοῦντο 204,6 ἑκατομμύρια ἑκτάρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα 4,27 ἑκατομμύρια ἑκτάρια ἀποτελοῦσαν ἀτομικὰ κτήματα τῶν κολχόζνικων καὶ 2,47 ἑκ. ἑκτάρια ἀτομικὰ κτήματα ἄλλων κατηγοριῶν ἐργατοϋπαλλήλων. Συνολικὰ ὁ ἀτομικὸς τομεὺς ἐκάλυπτε 6,74 ἑκατομμύρια ἑκτάρια δηλαδὴ μόλις τὸ 3,3% τοῦ συνόλου τῆς καλλιεργουμένης ἐπιφανείας στὴν ΕΣΣΔ. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐτήσια ἔκδοσι τῆς στατιστικῆς ὑπηρεσίας τῆς ΕΣΣΔ τοῦ 1962.

Ἀπὸ τὴν ἴδια ἔκδοσι συνάγεται ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος αὐτῶν τῶν ἀτομικῶν κτημάτων (τὸ 52%) καλλιεργεῖται μὲ πατάτα. Τὰ ἀτομικὰ κτήματα δίνουν 53,5 ἑκατομμύρια τόννους πατάτας τὸ χρόνο ἔναντι 30,8 ἑκατομμυρίων ποὺ δίνουν τὰ κολχόζ. Δηλαδὴ τὰ ἀτομικὰ κτήματα δίνουν τὸ 64,4% τῆς συνολικῆς παραγωγῆς πατάτας τῆς ΕΣΣΔ. Ἡ μέση ἀπόδοσις τῆς πατάτας κατὰ ἑκτάριο εἶναι 7,1 τόννοι γιὰ τὰ κολχὸζ καὶ 11,6 τόννοι γιὰ τὰ ἀτομικὰ κτήματα. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι τὰ κολχὸζ χρησιμοποιοῦν τὰ πιὸ σύγχρονα μέσα ἐνῶ ὁ ἀγρότης καὶ ὁ ἐργάτης ποὺ δουλεύουν στὰ ἀτομικά τους κτήματα τὰ βράδυα, μετὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη δουλειά τους ἢ τὶς Κυριακές, χρησιμοποιοῦν ἐντελῶς πρωτόγονα μέσα. Καὶ ὅμως ἡ ἴδια διαφορὰ ἀποδόσεως ὑπάρχει καὶ στὰ φροῦτα. Σύμφωνα μὲ τὶς ἴδιες πάντοτε ἐπίσημες σοβιετικὲς στατιστικὲς κάθε ἑκτάριο τῶν κολχὸζ ποὺ καλλιεργεῖται μὲ φροῦτα δίνει 1,5 τόννους καρποῦ ἔναντι 3,1 τόννων ποὺ δίνει κάθε ἀτομικὸ ἑκτάριο. Τὸ ἴδιο ἰσχύει ἐπίσης καὶ γιὰ τὰ σταφύλια: 3,9 τόννοι γιὰ τὸ κάθε ἑκτάριο τῶν κολχὸζ καὶ 7,3 τόννοι γιὰ τὸ κάθε ἑκτάριο τοῦ ἀτομικοῦ κτήματος.

Ἀκόμη μεγαλύτερες εἶναι οἱ διαφορὲς ἀποδόσεως στὸν τομέα τῆς κτηνοτροφίας. Ἡ κρατικὴ καὶ ἡ κολλεκτιβοποιημένη κτηνοτροφία ἔχουν ἀποτύχει ἐντελῶς ἐνῶ ἡ μικρὴ ἀτομικὴ κτηνοτροφία παρὰ τοὺς περιορισμοὺς καὶ τὴν ἔλλειψι κάθε κρατικῆς ὑποστηρίξεως

ἀκμάζει. Σήμερα στὴν Ρωσία τὸ 30,2% τῶν κερασφόρων ζώων, τὸ 46,5% τῶν ἀγελάδων, τὸ 26% τῶν χοίρων, τὸ 21% τῶν προβάτων καὶ τὸ 81% ἀπὸ τὶς κατσίκες ἀνήκουν σὲ ἰδιῶτες. Ὁ ἰδιωτικὸς τομεὺς δίνει τὸ 45% τῆς συνολικῆς παραγωγῆς κρέατος τῆς χώρας, τὸ 45,6% τῆς παραγωγῆς γάλακτος, τὸ 79% τῆς παραγωγῆς αὐγῶν καὶ τὸ 22% τῆς παραγωγῆς μαλλιοῦ. Βλέπουμε ἔτσι ὅτι τὰ κολχὸζ καὶ τὰ σοβχὸζ ποὺ ἔχουν τὸ 70% τῶν κερασφόρων ζώων στὴν ΕΣΣΔ, τὸ 74% τῶν χοίρων καὶ τὸ 79% τῶν προβάτων δίνουν μόνο ἕνα 10% παραπάνω κρέας ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸ τομέα ὁ ὁποῖος ἐξ ἄλλου δίνει τὸ 79% τῶν αὐγῶν παρὰ τὴν ἔλλειψι μέσων ποὺ τὸν διακρίνει. (Ὅσοι συντηροῦν ζῶα δυσκολεύονται πολὺ στὴν ἐξεύρεσι τῶν ἀπαραιτήτων ζωοτροφῶν οἱ ὁποῖες σπανίζουν στὴν ΕΣΣΔ).

Θέλοντας νὰ αὐξήση τὴν ἀγροτικὴ παραγωγὴ τῆς χώρας, τὸ καθεστὼς ἔκανε καὶ ἄλλη μία ὑποχώρησι τὸ 1958 ὅταν μὲ ἕνα κοινὸ διάταγμα τῆς Κ.Ε. καὶ τῆς Κυβερνήσεως ἀπαλλάχθηκαν οἱ ἀτομικοὶ καλλιεργηταὶ ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσι νὰ παραδίδουν ἀναγκαστικὰ ἕνα μέρος τοῦ προϊόντος των στὸ Κράτος. Ἡ αὐξανομένη ὅμως ἀποτυχία τῶν κολχὸζ καὶ τῶν σοβχὸζ καὶ ἡ ἔντασις τῆς ἀγροτικῆς κρίσεως ἀνάγκασαν τὶς ἀρχὲς νὰ μὴ ἐφαρμόσουν στὴν πρᾶξι αὐτὸ τὸ διάταγμα. Ἀπὸ τὸ 1961 ἰδίως, οἱ τοπικὲς ἀρχὲς ἀναγκάζουν μὲ διαφόρους τρόπους τοὺς ἀτομικοὺς καλλιεργητὰς νὰ ἐκπληρώνουν τὶς λεγόμενες «κοινωνικές των ὑποχρεώσεις» δίνοντας ἕνα μέρος τῶν προϊόντων τους στὸ Κράτος. Οἱ μορφὲς αὐτὲς τῆς ἐκμεταλλεύσεως εἶναι ἐξαιρετικὰ ποικίλες. Σὲ ὡρισμένες περιοχὲς λ.χ. ὅσοι θέλουν νὰ παρακολουθήσουν μία κινηματογραφικὴ ταινία ὑποχρεώνονται ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πληρωμὴ τοῦ εἰσιτηρίου των νὰ δώσουν καὶ ἀπὸ ἕνα αὐγὸ («Καζακστάνσκαγια Πράβντα» 26 Δεκεμβρίου 1962). Μὲ αὐτοὺς τοὺς τρόπους κατὰ τὸ 1962 τὸ Κράτος πῆρε ἀπὸ τὸν ἀτομικὸ τομέα τὸ 14% τοῦ κρέατος καὶ τῶν πουλερικῶν, τὸ 15% τοῦ μαλλιοῦ, τὸ 34% τῶν αὐγῶν, τὸ 26% τῆς πατάτας κλπ. («Ἡ ΕΣΣΔ μὲ ἀριθμοὺς κατὰ τὸ 1962» ἔκδοσις Μόσχας 1963).

***

Ἡ ἀδυναμία τοῦ κρατικοῦ ἐμπορίου νὰ ἐφοδιάση τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων μὲ ἀρκετὰ φροῦτα καὶ λαχανικὰ ἔχει αὐξήσει κατὰ πολὺ τὴν σημασία τῶν ἐλευθέρων ἀγορῶν (παζάρια) ὅπου ὁ καθένας μπορεῖ νὰ πουλήση ἐλεύθερα τὰ ἀγροτικὰ προϊόντα του. Ὅπως γράφει ἡ «Ἰσβέστια» τῆς 5ης Ἰουνίου 1963, κατὰ τὸ 1962 στὰ παζάρια αὐτὰ πουλήθηκαν ἀγροτικὰ προϊόντα συνολικῆς ἀξίας 3,93 δισεκατομμυρίων ρουβλίων. Ἡ ἐφημερίδα ἀναφέρει ὅτι οἱ οἰκογένειες τῶν πόλεων προμηθεύονται τὸ 60% τῶν λαχανικῶν τους, τὸ 50% τῶν φρούτων τους, τὸ 35% τῶν αὐγῶν τους καὶ τὸ 25% τῶν σαλατικῶν τους ἀπὸ τὶς ἐλεύθερες ἀγορές.

Τὸ καθεστὼς φοβισμένο ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ ἰδιωτικοῦ ἐμπορίου προσπάθησε νὰ τὸ διοχετεύση σὲ «συνεταιρισμοὺς» γιὰ νὰ τὸ θέση κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό του. Ἡ προσπάθεια ὅμως αὐτή, ἡ ὁποία ἄρχισε κυρίως ἀπὸ τὸ 1958, ἀπέτυχε. Ἡ ἴδια ἐφημερίδα ποὺ προαναφέραμε γράφει ὅτι κατὰ τὸ 1962 μόνο τὸ 0,95% τῶν προϊόντων τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως διετέθη διὰ τῶν συνεταιρισμῶν.

Οἱ σοβιετικοὶ ἡγέτες, βρίσκονται τώρα μπροστὰ σὲ ἕνα δύσκολο δίλημμα. Καὶ ἡ ἰδεολογία τους καὶ τὸ σύστημά τους τοὺς σπρώχνουν στὴν καταπολέμησι τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Ἡ ἴδια ὕπαρξις τοῦ ἀτομικοῦ τομέως στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία ἀποτελεῖ τὴν πιὸ λαμπρὴ ἀπόδειξι τῆς ἀποτυχίας τῆς κρατικοποιημένης οἰκονομίας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὅμως, ἡ ἐξαφάνισις τοῦ ἀτομικοῦ τομέως στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία θὰ ἔδινε τὴν χαριστικὴ βολὴ στὸν ἤδη δυσχερέστατο ἐπισιτισμὸ τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ,

θὰ ἔριχνε ἀκόμη πιὸ χαμηλὰ τὸ βιοτικό του ἐπίπεδο καὶ θὰ μεγάλωνε τὴν ἤδη σοβαρὴ ἀγροτικὴ κρίσι. Τὸ σωστὸ λοιπὸν θὰ ἦταν νὰ ἐνισχύσουν αὐτὸ τὸν τομέα ποὺ ἀποδείχθηκε κατὰ πολὺ ἀποδοτικώτερος ἀπὸ τὸν κρατικοποιημένο. Αὐτὸ ὅμως ἔρχεται σὲ ἀντίθεσι καὶ πρὸς τὶς πεποιθήσεις τῶν σοβιετικῶν ἡγετῶν καὶ πρὸς τὶς γενικώτερες ἐπιδιώξεις των. Οἱ θεωρητικοὶ μάλιστα τοῦ κόμματος ἀνησυχοῦν πολὺ ἀπὸ αὐτὴν τὴν μικρὴ ἀλλὰ τόσο ἀκμαία ἑστία καπιταλισμοῦ ποὺ ἀναπτύσσεται μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ κομμουνιστικοῦ συστήματος. Ἡ «Ἰσβέστια» τῆς 29ης Αὐγούστου 1962, ἡ «Πράβντα» τῆς 25ης καὶ τῆς 27ης Αὐγούστου 1962, ἡ «Κομσολόλσκαγια Πράβντα» τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 1962 κλπ. κατέκριναν τοὺς κολχόζνικους ὅτι ἀφιερώνουν ὅλο τὸ ἐνδιαφέρον τους στὰ ἀτομικά τους κτήματα παραμελῶντας τὰ κολχὸζ καὶ πρόσθεσαν ὅτι αὐτὸ ἰσχύει ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ μέλη τοῦ κόμματος καὶ τῆς νεολαίας.

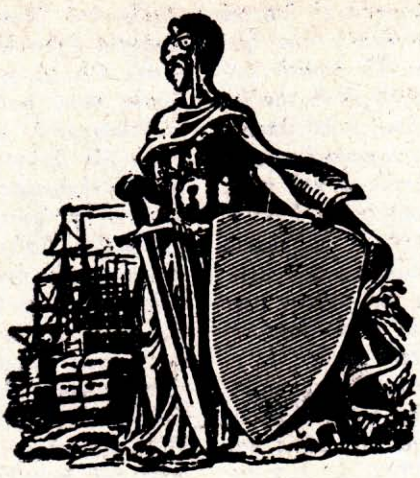
Τὶς ἀνησυχίες αὐτὲς ἐξέφρασε καὶ ἡ «Λιτερατούρναγια Γκαζέττα» τῆς 7ης Σεπτεμβρίου 1963 ἡ ὁποία διακήρυξε ὅτι τὸ καθεστὼς ζημιώνει ἀπὸ τὴν ὕπαρξι τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως ἐπειδὴ οἱ ἀγρόται ἐγκαταλείπουν τὰ κρατικὰ κτήματα. «Ἀλλά, πρόσθεσε, αὐτὴ εἶναι μία ζημία ποὺ μπορεῖ νὰ ὑπολογισθῇ καὶ νὰ ἐκφρασθῇ μὲ ἀριθμούς. Ὑπάρχει ὅμως μία βαθύτερη ζημία ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπολογισθῇ οὔτε μὲ ἀριθμοὺς οὔτε σὲ χρήματα. Εἶναι μία τρομακτικὴ ζημία. Ἀκόμη καὶ μέλη τῆς Κομσομὸλ ποὺ σύμφωνα μὲ τὸ πρόγαμμα τοῦ Κόμματός μας θὰ ζήσουν στὴν κοινωνία τοῦ κομμουνισμοῦ, δουλεύουν ὁλόψυχα στὰ ἀτομικὰ κτήματα τῶν οἰκογενειῶν τους ὅπου ἐργάζονται μὲ ζῆλο ἀκόμη καὶ κομματικοὶ καθοδηγηταί. Πῶς μπορεῖ ὅμως τὸ πνεῦμα τοῦ κέρδους ποὺ δημιουργεῖται ἔτσι μέσα τους νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὶς ἀπαιτήσεις ποὺ ἔχουμε ἀπὸ ἕνα οἰκοδόμο τοῦ κομμουνισμοῦ; Αὐτὴ ἡ ζημία εἶναι αἰσθητὴ σήμερα καὶ θὰ μεγαλώνη στὰ ἑπόμενα χρόνια ἐὰν δὲν ληφθοῦν τὰ πιὸ ἀποφασιστικὰ μέτρα». Ἡ ἐφημερίδα ὅμως δὲν λέει ποιὰ εἶναι αὐτὰ τὰ μέτρα. Καὶ τὸ γεγονὸς παραμένει ὅτι καὶ στὴν ἴδια τὴν ΕΣΣΔ ὁ ἀτομικὸς τομεὺς εἶναι ἀσύγκριτα πιὸ ἀποδοτικὸς ἀπὸ τὴν δῆθεν ἀνώτερη σοσιαλιστικὴ οἰκονομία.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ἡ «Σοβιετολογία» εὐχαριστεῖ ὅλους τοὺς πολυπληθεῖς συνδρομητάς, ἀναγνώστας καὶ φίλους της ποὺ τῆς ἔστειλαν γράμματα ἢ τῆς τηλεφώνησαν γιὰ νὰ τῆς ἐκφράσουν τὴν ἐκτίμησι καὶ τὴν συμπάθειά τους λόγω τῆς προσφάτου ἀστόχου καὶ βάσει ἀνακριβῶν στοιχείων δημοσιογραφικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον της. («Βῆμα» καὶ «Νέα» 14 Φεβρουαρίου)

Τοὺς καλεῖ νὰ τὴν ὑποστηρίξουν μὲ μεγαλυτέρο φανατισμὸ διαδίδοντάς την σὲ ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλύτερο κῦκλο καὶ ἐγγράφοντας νέους συνδρομητάς.

Ἀπὸ τὴν πλευρά της ὑπόσχεται νὰ συνεχίσῃ ἀνεπηρέαστη ἀπὸ ὁποιαδήποτε πικρία τὸ καθαρῶς ἐθνικὸ ἔργο της παραμένοντας πιστὴ στὴν ἀποστολή της σὰν τὸ μοναδικὸ ὑπερκομματικὸ ὄργανο τοῦ φωτισμένου δημοκρατικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ ἀντικομμουνισμοῦ στὴ χώρα μας.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΙΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ὑπὸ Ν. ΓΚΑΛΑΥ

Τελευταῖα πληροφορηθήκαμε ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ περασμένου ἔτους ἔγιναν καὶ ἄλλες μεταβολὲς στὰ στελέχη καὶ στὴν ἡγεσία τῶν Ἔνοπλων Δυνάμεων τῆς ΕΣΣΔ. Οἱ μεταβολὲς αὐτὲς κρατήθηκαν γιὰ ἀρκετὸ καιρὸ μυστικὲς ἀλλὰ τώρα γνωρίζουμε ὅτι ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ποὺ ἀντικαταστάθηκαν ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ΓΕΣ στρατάρχης Ζαχάρωφ καὶ ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Μόσχας, στρατάρχης Κριλῶφ. Προηγούμενα εἶχαν γίνει καὶ ἄλλες μεταβολὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ κυριώτερες ἦσαν ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Κεντρικῆς Πολιτικῆς Διευθύνσεως Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ, στρατάρχη Γκολικῶφ ἀπὸ τὸν πρώην πρεσβευτὴ στὸ Βελιγράδι, Ἐπίσεφ.

Φαίνεται ἀπὸ πολλὲς ἐνδείξεις ὅτι μέσα στὸ κόμμα καὶ στὴν στρατιωτικὴ ἡγεσία καὶ ἰδίως ἀνάμεσα σ' αὐτὴν καὶ στὴν κομματικὴ ἡγεσία ὑπῆρξαν διαφωνίες ἐπὶ στρατιωτικῶν θεμάτων οἱ ὁποῖες καὶ συζητήθηκαν σὲ μία σύνοδο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ποὺ συνῆλθε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1962. Οἱ διαφωνίες ἀφοροῦσαν τόσο τὴν ἐσωτερικὴ ὀργάνωσι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ὅσο καὶ θέματα πειθαρχία.ς Ἔχουμε κάθε λόγο νὰ πιστεύουμε ὅτι ὁ Γκολικῶφ ὑποστηριζόμενος καὶ ἀπὸ ἄλλους σημαντικοὺς παράγοντες διαμαρτυρήθηκε ἐναντίον τῆς καταργήσεως τοῦ παλαιοῦ συστήματος πειθαρχίας καὶ τῆς ἀντικαταστάσεώς του ἀπὸ τὶς νέες μεθόδους τῆς λεγομένης «συνειδητῆς πειθαρχίας». Διαφωνίες ὑπῆρξαν ἐπίσης καὶ στὸν τρόπο διεξαγωγῆς τῆς πολιτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ καθοδηγήσεως τοῦ στρατοῦ.

Στὸ σοβιετικὸ περιοδικὸ «Γιοῦνοστ»

(ἀριθ. 7 τοῦ 1962) δημοσιεύθηκε ἄλλωστε μία μελέτη γιὰ τὴν σύγκρισι ἀνάμεσα στοὺς ὑποστηρικτὰς τοῦ παλαιοῦ τρόπου πειθαρχίας καὶ στὴν νέα συνειδητὴ πειθαρχία ποὺ ἐπιδιώκει νὰ εἰσαγάγη στὸ στράτευμα ὁ χρουστσωφισμός.

Ὁ Χρουστσὼφ ἄρχισε τὴν ἀναδιοργάνωσι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς χώτου τὸ 1960. Ἀπὸ τότε ὡς σήμερα ἔγιναν πολλὲς σοβαρὲς ἀλλαγὲς στὴν ἀνωτάτη ἡγεσία τοῦ στρατεύματος. Ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν παραμένει πάντοτε ὁ Μαλινόφσκυ. Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς ὅμως τῶν δυνάμεων τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας στρατάρχης Κόνιεφ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Γκρέτσκο. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ΓΕΣ στρατάρχης Σοκολόφσκυ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Ζαχάρωφ ὁ ὁποῖος μὲ τὴν σειρά του ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Μπιριούζωφ. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Κεντρικῆς Πολιτικῆς Δ)νσεως Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ Γκολικὼφ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Τσοΰκωφ. Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς τῶν χερσαίων δυνάμεων καὶ ὑφυπουργὸς ἀμύνης Γκρέτσκο ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Τσού κωφ. Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων καὶ ὑφυπουργὸς ἀμύνης ναύαρχος Γκορσὼφ παρέμεινε στὴν θέσι του. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀεροπορικῶν δυνάμεων πτέραρχος Βερσίνιν παρέμεινε ἐπίσης στὴν θέσι του. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν πυραυλικῶν δυνάμεων καὶ ὑφυπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν Νεντέλιν ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Μπιριούζωφ. Ὁ Μπιριούζωφ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Γκριλώφ. Ὁ Γκριλὼφ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Βαρέντσεφ. Καὶ τέλος ὁ Βαρέντσεφ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Καζάκωφ. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης Μπιριούζωφ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Σουντέτς. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ὑπηρεσιῶν ἀνεφοδιασμοῦ Μπαγκραμιὰν παρέμεινε στὴν θέσι του. Ὁ ἀρχιεπιθεωρητὴς τοῦ ὑπουργείου ἀμύνης στρατάρχης Ροκοσόφσκυ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Μοσκαλένκο. Στὸ ἴδιο διάστημα δημιουργήθηκε καὶ ἕνα σῶμα ἐπιθεωρητῶν τοῦ στρατεύματος ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς στρατάρχες Τιμοσένκο, Γερεμένκο, Σοκολόφσκυ, Κόνιεφ, Ροκοσόφσκυ καὶ Ζαχάρωφ.

Ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀναφέρουμε παραπάνω πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ Ἐπίσεφ ποὺ ἀνέλαβε τὴν Πολιτικὴ Διεύθυνσι τοῦ Στρατοῦ δὲν εἶναι στρατιωτικὸς ἀλλὰ διπλωμάτης. Ἐπίσης ὅτι ὁ στρατάρχης Κόνιεφ ἀνεκλήθη ἀπὸ τὴν ἀποστρατεία του κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κρίσεως τοῦ Βερολίνου. Καὶ ὅτι ὁ στρατάρχης Νεντέλιν ἀρχηγὸς τῶν πυραυλικῶν δυνάμεων σκοτώθηκε σὲ δυστύχημα.

Στὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ ἐξετάζουμε, πέντε ὑφυπουργοὶ τῆς ἀμύνης μεταφέρθηκαν στὸ σῶμα τῶν ἐπιθεωρητῶν τὸ ὁποῖο ἔχει ἁπλῶς τυπικὸ καὶ συμβουλευτικὸ χαρακτῆρα. Ὅλοι ἄλλωστε ὅσοι εἶναι μέλη αὐτοῦ τοῦ σώματος εἶναι πάνω ἀπὸ 65 ἐτῶν, πρᾶγμα ποὺ δείχνει ὅτι ὁ Χρουστσὼφ δημιούργησε αὐτὸ τὸ σῶμα μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἀπομακρύνη εὐγενικὰ τοὺς γέρους στρατάρχες ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ δρᾶσι.

Μὲ τὶς μεταβολὲς αὐτὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ σπουδαιότερη εἶναι ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Γκολικὼφ στὴν Πολιτικὴ Διεύθυνσι τοῦ στρατοῦ μειώθηκε κάπως ἡ μέση ἡλικία τῶν ἡγετῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς ΕΣΣΔ. Στὸ τέλος τοῦ πολέμου οἱ περισσότεροι σοβιετικοὶ στρατηγοὶ καὶ στρατάρχες ἦσαν 43 - 48 ἐτῶν. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐξακολουθοῦν νὰ βρίσκωνται σὲ ἀνώτερες θέσεις ἀλλὰ εἶναι τώρα ἀρκετὰ πάνω ἀπὸ 60 ἐτῶν. Ἀπὸ τοὺς 10 σημαντικωτέρους στρατιωτικοὺς ἡγέτες τοῦ 1945 μόνον δύο ἐξακολουθοῦν νὰ κατέχουν σήμερα ὑπεύθυνες θέσεις: Ὁ Μαλινόφσκυ ποὺ εἶναι 65 ἐτῶν καὶ ὁ Μπαγκραμιὰν ποὺ εἶναι 66 ἐτῶν. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους 8 οἱ δύο πέθαναν (Τολμπούχιν καὶ Γκοβόρωφ) δύο βρίσκονται σὲ δυσμένεια καὶ σὲ ἀποστρατεία (Ζούκωφ καὶ Βασιλέφσκυ) καὶ οἱ ἄλλοι 4 εἶναι ἐπιθεωρηταὶ (Ροκοσόφσκυ, Κόνιεφ, Νερετσκώφ, Γερεμένκο).

Παρὰ τὴν προσπάθεια τοῦ Χρουστσὼφ νὰ διοχετεύση νέο αἷμα στὰ ἀνώτερα κλιμάκια τῶν σοβιετικῶν Ἐνόπλων Δυνά-

μεων δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι πραγματοποιήθηκε μία ἀνανέωσις. Σήμερα ὁ νεώτερος ἀπὸ τοὺς ὑφυπουργοὺς ἀμύνης εἶναι ὁ Ἐπίσεφ 55 ἐτῶν. Ὁ ἑπόμενος εἶναι ὁ Μπιριούζωφ 59 ἐτῶν καὶ οἱ ἄλλοι εἶναι ἀρκετὰ πιὸ ἡλικιωμένοι.

Οἱ μεταβολὲς ποὺ πραγματοποιοῦνται δὲν ἀποβλέπουν ὅμως μόνον στὴν προώθησι νεωτέρων ἀνδρῶν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ συνεχὴς ἀλλαγὴ στὴν ἡγεσία τῶν πυραυλικῶν δυνάμεων. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ δείχνει ὅτι δὲν πᾶνε ὅλα καλὰ σ' αὐτὸν τὸν κλάδο τὸν ὁποῖο ὁ Χρουστσὼφ ἀπὸ τὸ 1960 θεωρεῖ σὰν τὸν σημαντικώτερο ὅλων.

Ὑπάρχει ἐπίσης ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ στρατάρχη Ζαχάρωφ ἀρχηγοῦ τοῦ ΓΕΣ ὁ ὁποῖος ἦταν μέγας εἰδικὸς στὰ συμβατικὰ ὅπλα .Τὸν ἀντικατέστησε ὁ στρατάρχης Μπιριούζωφ, πρώην ἀρχηγὸς τῶν πυραυλικῶν δυνάμεων, πρᾶγμα πολὺ χαρακτηριστικό. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἀλλαγὲς δείχνουν τὴν προσπάθεια τοῦ Χρουστσὼφ νὰ στρέψη τὸ κέντρο βάρους τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς χώρας του ἀπὸ τὰ συμβατικὰ στὰ σύγχρονα πυραυλικὰ καὶ πυρηνικὰ ὅπλα. Σ' αὐτὸ ὀφείλεται καὶ ἡ γοργὴ ἄνοδος τοῦ στρατάρχη Μπιριούζωφ ὁ ὁποῖος εἶναι εἰδικὸς αὐτῶν τῶν ὅπλων καὶ φορεὺς τῆς χρουστσωφικῆς πολιτικῆς γιὰ προσαρμογὴ τῶν πυρηνικῶν καὶ πυραυλικῶν δυνάμεων στὶς τελευταῖες ἀπαιτήσεις τόσο τοῦ θερμοῦ ὅσο καὶ τοῦ ψυχροῦ πολέμου ὅπως ἔδιξε ἡ κρίσις τῶν κουβανικῶν πυραυλικῶν βάσεων. Ὁ Μπιριούζωφ ἐκλήθη σὰν εἰδικὸς τῶν πυραύλων γιὰ νὰ ἐξαλείψη τὶς ἀτέλειες στὴν τεχνικὴ ἀνάπτυξι αὐτοῦ τοῦ κλάδου καὶ ἀνέλαβε τὸ ΓΕΣ γιὰ νὰ συγχρονίση τόσο τὴν διάρθρωσι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς ΕΣΣΔ ὅσο καὶ τὸ σοβιετικὸ στρατιωτικὸ δόγμα. Ἡ ἄνοδός του διευκολύνθηκε ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία ποὺ εἶχε σὰν ὀργανωτὴς τῆς ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης τῆς ΕΣΣΔ ποὺ φάνηκε καὶ μὲ τὴν κατάρριψι τοῦ ἀμερικανικοῦ ἀεροπλάνου Υ2 κατὰ τὸ 1960.

Ἐπάνω στὸ θέμα ἐὰν πρέπει ἢ ὄχι οἱ πυραυλικὲς δυνάμεις νὰ γίνουν τὸ κυριώτερο ὅπλο ὑπῆρξαν σοβαρὲς διαφωνίες. Ὅταν ὁ στρατάρχης Κόνιεφ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν θέσι τοῦ ὑφυπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν δυνάμεων τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας κυκλοφόρησαν φῆμες ὅτι ἦταν ἀντίθετος στὴν ὑπερτίμησι τῶν νεωτέρων ὅπλων καὶ στὴν μείωσι τῶν συμβατικῶν δυνάμεων τῆς ΕΣΣΔ. Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικὸ ὅτι ὅταν ὁ Χρουστσὼφ ἀνήγγειλε τὴν νέα στρατιωτικὴ πολιτική, κατὰ τὸ 1960, κανεὶς ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς στρατάρχες δὲν δημοσίευσε ἔστω καὶ ἕνα ἄρθρο γιὰ νὰ ὑποστηρίξη αὐτὴν τὴν πολιτική. Ὁ Χρουστσὼφ τοὺς ἀπομακρύνει βαθμιαῖα μὲ ὅσο μπορεῖ πιὸ εὐγενικὸ τρόπο καὶ προωθεῖ στὶς θέσεις τους τοὺς φορεῖς τῆς νέας πολιτικῆς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Μπιριούζωφ καὶ ὁ Γκρέτσκο οἱ ὁποῖοι διεκδικοῦν τὴν θέσι τοῦ ὑπουργοῦ ἀμύνης ὅταν θὰ ἔρθη ἡ ὥρα νὰ ἀπομακρυνθῆ ὁ στρατάρχης Μαλινόφσκυ ποὺ τὴν κατέχει σήμερα.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΝΕΑ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

Ὑπὸ Β. ΑΛΜΠΕΡΤ

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1963 συνῆλθε μία ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ἡ ὁποία συζήτησεσε διάφορα ἰδεολογικὰ θέματα καὶ ζητήματα προπαγάνδας. Ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα θέματα ποὺ συζήτησε ἦταν καὶ τὸ τῆς καταπολεμήσεως τῆς θρησκείας. Ἡ ὁλομέλεια διαπίστωσε μὲ ἀνησυχία ὅτι τὸ θρησκευτικὸ αἴσθημα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ἀντὶ νὰ μειωθῆ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κομμουνιστικῆς ἐξουσίας ἀντίθετα ἔχει αὐξηθῆ. Γι' αὐτὸ ἀποφάσισε νὰ ἀρχίση ἀμέσως μία νέα, καλύτερα ὀργανωμένη ἀπὸ ἄλλοτε ἐκστρατεία ἐναντίον τῆς θρησκείας. Μιλῶντας στὴν ὁλομέλεια, ὁ Λ. Ἰλίτσεφ ὑπεύθυνος τῶν ὑπηρεσιῶν προπαγάνδας τῆς ΕΣΣΔ, εἶπε: «Ἡ θρησκεία εἶναι ὁ κύριος ἐχθρὸς μιᾶς ἐπιστημονικῆς (σ. Σ. δηλ. μαρξιστικῆς) ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς στὴ χώρα μας. Ἡ θρησκεία εἶναι τὸ πιὸ ἐπίμονο ἀπὸ τὰ ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος ἀπὸ τὰ ὁποῖα σοβα-

ρὰ τμήματα τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀπελευθερωθῆ». ((Ἰσβέστια 19 Ἰουνίου 1963).

Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ σημειώθηκε μία σοβαρὴ αὔξησις τῆς ἀντιθρησκευτικῆς δραστηριότητος: «Σὲ ὅλα τὰ χωριὰ ἐμφανίσθηκαν σχολεῖα, λέσχες, βιβλιοθῆκες καὶ γωνιὲς ἀθεϊστῶν καὶ ἄρχισαν νὰ δίδωνται περισσότερες διαλέξεις γιὰ τὸν ἐπιστημονικὸ ἀθεϊσμό. Γιὰ τὶς διαλέξεις αὐτὲς ἐπιστρατεύοναι ἐξέχοντες ἰατροὶ καὶ δημοσιογράφοι, ἐνῶ τὰ ἀντιθρησκευτικὰ βιβλία καὶ φυλλάδια ἐκδίδονται τώρα σὲ μεγαλύτερους ἀριθμούς. Ἄρχισε νὰ διεξάγεται μία ἀκούραστη πάλη ἐναντίον τῆς θρησκευτικῆς φιλοσοφίας, στρεφόμενη ἐναντίον τῆς θρησκευτικῆς ἰδεολογίας, τῶν φανατικῶν ὀπαδῶν της καὶ τῶν προπαγανδιστῶν της» (περιοδικὸ «Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία» ἀριθ. 9 καὶ 10, 1963).

Ὁ σοβιετικὸς τύπος παραδέχεται ὅτι τὸ θρησκευτικὸ αἴσθημα παραμένει ἰσχυρὸ ὄχι μόνο μέσα στὸ λαὸ ἀλλὰ ἀκόμη καὶ στὰ κομματικὰ μέλη καθὼς καὶ στὰ μέλη τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας. Τὸ περιοδικὸ «Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία (ἀριθ. 7 τοῦ 1963) ἀναφέρει ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ πιστοὶ ἀκόμη καὶ σὲ ἐπιχειρήσεις ποὺ ἔχουν χαρακτηρισθῆ σὰν «πρωτοπόρες στὴν οἰκοδόμησι τοῦ κομμουνισμοῦ» ἐνῶ τὸ περιοδικὸ «Κομμουνίστ» (ἀριθ. 14 τοῦ 1963) ἀναφέρει ὅτι πολλὰ μέλη τῆς Κομσομὸλ ἐξακολουθοῦν νὰ πηγαίνουν στὶς ἐκκλησίες ἢ νὰ προσεύχωνται στὰ σπίτια τους. Τὸ ἴδιο περιοδικὸ (ἀρ. 16, 1963) ἀναφέρει ὅτι πολλὲς οἰκογένειες ποὺ ἔχουν κομματικὰ μέλη βαφτίζουν τὰ παιδιά τους στὴν ἐκκλησία. Ἕνα ἄλλο περιοδικὸ τὸ «Ἀγκανιόκ» (ἀρ. 41 τοῦ 1961) ἀναφέρει ὅτι στὸ διαμέρισμα ἑνὸς κοριτσιοῦ μέλους τῆς Κομσομὸλ ἀνακαλύφθηκε ὁλόκληρο εἰκονοστάσιο. Ἡ ἐφημερίδα τῆς νεολαίας «Κομσομόλσκαγια Πράβντα» (22 Νοεμβρίου 1963) ρίχνει ἕνα νέο σύνθημα: «τὸ λογικὸ ἐναντίον τῆς θρησκείας» καὶ καλεῖ τὰ μέλη καὶ τὰ στελέχη τῆς Κομσομὸλ νὰ ἀναπτύξουν μεγαλύτερη ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα μέσα στὸν κλῆρο γιατὶ τὸν τελευταῖο καιρὸ πολλοὶ νέοι γίνονται ἱερεῖς.

Τὸ περιοδικὸ «Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία», ποὺ εἶναι τὸ κυριώτερο ἀθεϊστικὸ ὄργανο στὴν ΕΣΣΔ, στὸ τεῦχος του ἀριθ. 8 τοῦ 1963, δίνει ὡρισμένα ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἔκτασι τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος στὸ ρωσικὸ λαό. Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ἀναφέρει ὅτι μόνον μέσα στὸ 1962 καὶ μόνο στὴν περιοχὴ τῆς Μόσχας, οἱ ἐκκλησίες συγκέντρωσαν ἀπὸ εἰσφορὲς τῶν πιστῶν τὸ κολοσσιαῖο ποσὸ τῶν 6.668.000 ρουβλίων. Ἐπίσης τὸ ἐργαστήριο τοῦ Πατριαρχείου μόνο του, κατασκεύασε 16-18 ἑκατομμύρια κεριὰ συνολικοῦ βάρους ὀκτακοσίων τόννων.

Ἡ γραμμὴ τοῦ κόμματος γιὰ τὴν νέα ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς θρησκείας εἶναι ἡ ὅλη ἐκστρατεία νὰ βασισθῆ σὲ προπαγανδιστικὰ μέσα καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ διοικητικὰ μέτρα ποὺ ἐφηρμόζοντο ἄλλοτε ὅπως οἱ διωγμοὶ τῶν πιστῶν, τὸ κλείσιμο ἐκκλησιῶν, ἡ φυλάκισις κληρικῶν κλπ. Τὸ περιοδικὸ «Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία» στὸ τεῦχος του ἀριθμὸς 9 τοῦ 1963 παραδέχεται ὅτι τὰ διοικητικὰ μέτρα «ἔρριχναν λάδι στὴν φωτιά». «Μὲ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν, γράφει, δὲν ἐμειώνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν καὶ ἀντίθετα ἐδημιουργοῦντο εὐνοϊκὲς συνθῆκες γιὰ τὴν ἐμφάνισι διαφόρων αἱρέσεων οἱ ὁποῖες κάνουν μεγάλο κακό».

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ καθεστὼς καταδιώκει τὶς αἱρέσεις καὶ εἶναι ἐναντίον τους ὄχι βέβαια γιατὶ ὑποστηρίζει τὴν ἐπίσημη Ἐκκλησία ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ αἱρέσεις ξεφεύγουν ἀπὸ τὸν ἔλεγχό του ἐνῶ τὴν φανερὴ καὶ ἐπίσημη Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ τὴν παρακολουθεῖ καὶ νὰ τὴν ἐλέγχη. Καὶ τὸ περιοδικὸ ποὺ προαναφέραμε διαπιστώνει

ὅτι στὶς περιοχὲς ὅπου ἐδιώχθη περισσότερο ἡ ἐπίσημη Ἐκκλησία, «ἀκμάζουν κλειστὲς καὶ δυναμικὲς αἱρέσεις».

Τὸ καθεστὼς ἀναγκάζεται λοιπὸν νὰ ἀνέχεται τὴν ὕπαρξι τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ὑπερβολικὴ χρῆσι καταπιεστικῶν μέτρων ἐναντίον της. Τὸ περιοδικό, «Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία» στὸ τεῦχος του ἀριθμὸς 11 τοῦ 1963 δικαιολογεῖ αὐτὴν τὴν τακτικὴ γράφοντας ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ πολὺ καιρὸ ἔχει ἐγκαταλείψει τὴν ἀντικαθεστωτική της δραστηριότητα καὶ συνεπῶς δὲν χρειάζονται διοικητικὰ μέτρα ἐναντίον της. «Ἡ θρησκεία, γράφει, εἶναι ἕνα σύστημα ἀντιλήψεων, μία γενικὴ θεώρησις τῆς ζωῆς καὶ γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ καταπολεμηθῆ μόνον μὲ ἰδεολογικὰ ὅπλα. Συνεπῶς ὁ ἀγώνας ἐναντίον τῆς θρησκείας πρέπει νὰ βασίζεται σὲ πολιτικὲς καὶ ἐπιστημονικὲς θέσεις».

Ἡ ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα δὲν εἶχε παύσει βέβαια ποτὲ νὰ διεξάγεται στὴν ΕΣΣΔ, ἀλλὰ τώρα τὸ καθεστὼς προσπαθεῖ νὰ τῆς δώσῃ νέα ποιότητα καὶ κυρίως νὰ τὴν καταστήσῃ πιὸ ἀποτελεσματική. Τὸ περιοδικὸ «Κομμουνίστ» ἀριθμὸς 14 τοῦ 1963 λ.χ. διαπιστώνει ὅτι ἕνα σοβαρὸ μειονέκτημα τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας εἶναι ὅτι διεξάγεται μεταξὺ τῶν ἀθέων ἐνῶ οἱ πιστοὶ συνεχίζουν στὸν δικό τους κύκλο τὸ ἔργο τους. Ἐπίσης διαπιστώνει ὅτι «ἀκόμη καὶ οἱ γριὲς κάνουν καλύτερη θρησκευτικὴ προπαγάνδα ἀπὸ αὐτὴ ποὺ κάνουν οἱ ἀθεϊσταὶ προπαγανδισταί»! Οἱ διαλέξεις περὶ ἀθεΐας, γράφει τὸ περιοδικό, προσελκύουν μόνον τοὺς ἀθεϊστὰς καὶ τὴν ἴδια ὥρα ποὺ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἤδη δὲν πιστεύουν ἀκοῦν τὴν διάλεξι, οἱ θρησκευόμενοι μένουν στὸ σπίτι τους καὶ προσεύχονται ἢ βρίσκονται στὴν ἐκκλησία.

Μιλῶντας πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα ὁ Λ. Ἰλίτσεφ εἶπε στὴν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ: «Ἕνας ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας εἶπε: «ἡ ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα δὲν φθάνει ὡς ἐμᾶς. Οἱ ἀθεϊσταὶ ἐργάζονται στὶς λέσχες μὲ τοὺς ἀθεϊστὰς καὶ ἐμεῖς ἐργαζόμεθα στὶς ἐκκλησίες μὲ τοὺς πιστούς. Οἱ ἀθεϊσταὶ δὲν ἔρχονται σὲ ἐμᾶς καὶ οἱ πιστοὶ δὲν πηγαίνουν στὶς λέσχες. Δὲν ἐνοχλούμεθα ἀμοιβαίως» («Ἰσβέστια» 19 Ἰουνίου 1963).

Τὸ κόμμα καλεῖ τοὺς προπαγανδιστὰς νὰ ἀλλάξουν αὐτὴν τὴν κατάστασι καὶ νὰ ἀνατρέψουν τὴν «συνύπαρξι» μεταξὺ ἀθεΐας καὶ θρησκείας. Ἐπίσης ὁ σοβιετικὸς τύπος ἐπισύρει τὴν προσοχὴ στὸ γεγονὸς ὅτι συχνὰ καὶ ἡ καταπολέμησις τῆς θρησκείας διεξάγεται κατὰ ἐντελῶς τυπικὸ τρόπο. Δὲν ὑπάρχει οὔτε μία ἐπιχείρησις σὲ ὁλόκληρη τὴν χώρα ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ μία «ὁμάδα ἀθεϊστῶν», ἀλλὰ στὶς περισσότερες περιπτώσεις ἡ ὁμάδα αὐτὴ εἶναι ἁπλῶς ἡ ἴδια ἡ ὁμάδα τῶν κομματικῶν στελεχῶν καὶ οὐσιαστικὰ ὑπάρχει μόνο στὰ χαρτιὰ («Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία» ἀριθμὸς 8, 1963).

Τὸ ἴδιο περιοδικὸ διαπιστώνει ὅτι «ἡ ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα μένει σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο. Ὁ σύγχρονος προπαγανδιστὴς χρειάζεται σοβαρὴ ἐπιστημονικὴ μόρφωσι καὶ γνῶσι τῶν θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν καὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ συγχρόνου πιστοῦ. Πολὺ συχνὰ ὅμως τὸ ἔργο αὐτὸ γίνεται ἀπὸ ἀνεκπαίδευτους ἀνθρώπους. Αὐτοὶ διαβάζουν ἁπλῶς ἕνα κείμενο ποὺ συνέταξε ἡ ὑπηρεσία προπαγάνδας τοῦ κόμματος καὶ μετὰ δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ ἀπαντήσουν οὔτε στὰ πιὸ στοιχειώδη ἐρωτήματα. Ἕνας τέτοιος προπαγανδιστὴς εἶπε: «Ὁ συνομιλητής μου ἦταν ἕνας πολὺ μορφωμένος ἄνθρωπος. Δὲν ἤμουν σὲ θέσι νὰ ἀποδείξω τίποτα σ' αὐτὸν ἐνῶ ἐκεῖνος κυριολεκτικὰ κουρέλιασε τὰ ἐπιχειρήματά μου καὶ σιγὰ - σιγὰ μὲ ἔκαμε νὰ ἀρχίσω νὰ ἀμφιβάλλω γιὰ τὸν ὑλισμὸ καὶ τὸν ἀθεϊσμό... Σήμερα τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ κλήρου εἶναι πολὺ ὑψηλό... Οἱ σημερινοὶ θεολόγοι προσπαθοῦν νὰ ἀποδείξουν τὴν ἁρμονία μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ θρησκείας, τὴν δυνατότητα τῆς συνυπάρξεώς της.. Σήμερα ὑπάρχουν πιστοὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐπιστήμονες καὶ ἐρευνηταὶ οἱ ὁποῖοι ἑρμηνεύουν τὰ φαινόμενα μὲ ἰδεαλιστικὸ τρόπο... Ὑπάρχουν ἱεροκήρυκες ποὺ εἶναι οἱ καλύτεροι ρήτορες στὴν περιοχή τους καὶ ἀρκετοὶ

ἀπὸ αὐτοὺς γιὰ νὰ ἀποκτήσουν τὶς γνώσεις καὶ τὴν πεῖρα ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ καταπολεμήσουν τὴν ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα παρακολούθησαν ἐπὶ πολλὰ χρόνια τὰ μαθήματα προπαγάνδας ποὺ ὀργανώνουν τὸ Κόμμα καὶ ἡ Κομσομόλ... Δὲν εἶναι δυνατὸν λοιπὸν πιὰ ἡ ἀθεϊστική μας προπαγάνδα νὰ παρουσιάζῃ τοὺς κληρικοὺς σὰν ἐκμεταλλευτὰς καὶ ἀμαθεῖς».

Στὶς 25 Ὀκτωβρίου 1963 ἡ ἐφημερίδα «Ἰσβέστια» δημοσίευσε ἕνα ἄρθρο μὲ τίτλο «Μὴ ἐρωτοτροπεῖτε μὲ τὸν Θεό» μὲ τὸ ὁποῖο ἔκανε κριτικὴ ἐναντίον τοῦ γνωστοῦ κομμουνιστοῦ συγγραφέως Κ. Σιμόνωφ ἐπειδὴ αὐτὸς κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς συνεντεύξεώς του ἐδήλωσε ὅτι «ὡρισμένες θρησκευτικὲς πεποιθήσεις ἔχουν τὴν ὠφέλιμη πλευρά τους» καὶ ὑπερασπίσθηκε τοὺς σοβιετικοὺς πολίτας ποὺ «βρίσκουν μία ἠθικὴ ὀμορφιὰ καὶ ἀνύψωσι σὲ ὡρισμένα σημεῖα τῆς Βίβλου». Ἡ ἐπίθεσις αὐτὴ μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ σκεπτόμενοι κομμουνισταὶ βλέπουν τὴν θρησκεία μὲ σεβασμὸ καὶ νοιώθουν τὴν ἕλξι της.

Παρ᾽ ὅλα αὐτὰ οἱ τοπικὲς ἀρχὲς δὲν παύουν νὰ ἐφαρμόζουν ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ διοικητικὰ μέτρα. Κάπου - κάπου ὁ σοβιετικὸς τύπος ἀναφέρει μόνο ἐλάχιστα ἀπὸ αὐτά, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θεωρεῖ σὰν «ἐπιζήμιες ὑπερβολές». Σὲ πολλὲς περιπτώσεις διάφορες προφάσεις οἱ ἀρχὲς κατεδαφίζουν ἐκκλησίες, ἐνῶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις οἱ θρησκευόμενοι ἀπολύονται ἀπὸ τὶς ἐργασίες των ἢ ἐὰν εἶναι σπουδασταὶ ἀποβάλλονται ἀπὸ τὶς σχολές των. Ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες οἱ πιστοὶ παραπέμπονται στὰ δικαστήρια ἢ καὶ ἐκτοπίζονται μὲ ἀόριστες κατηγορίες περὶ «παρασιτισμοῦ» κλπ. Ἐπίσης σὲ πολλὰ κολχὸζ ὅσοι πηγαίνουν στὴν ἐκλησία δὲν παίρνουν οἰκοδομικὰ ὑλικὰ κλπ. («Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία» ἀριθ. 9, 1963).

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὕστερα ἀπὸ προσπάθειες 50 σχεδὸν ἐτῶν τὸ θρησκευτικὸ αἴσθημα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ παραμένει ἰσχυρότατο καὶ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστὼς βρίσκεται μακρύτερα ἀπὸ τὴν ἐπίτευξι τῶν σκοπῶν του σ᾽ αὐτὸν τὸν τομέα ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισε. Αὐτὸ ἀναγκάζονται νὰ τὸ διαπιστώσουν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ σοβιετικοὶ ἡγέται καὶ νὰ προχωρήσουν γιὰ μία ἀκόμη φορὰ σὲ μία νέα ἀλλαγὴ τακτικῆς στὸν αἰώνιο πόλεμό τους ἐναντίον τῆς θρησκείας.

Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

Ὑπὸ Ν. ΤΕΟΝΤΟΡΟΒΙΤΣ

Ὑπερτάτη ἀρχὴ στὰ θέματα τοῦ δόγματος, τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας στὴν Ὀρθόδοξη Ρωσικὴ Ἐκκλησία εἶναι ὁ Πατριάρχης τῆς Μόσχας καὶ πασῶν τῶν Ρωσιῶν ὁ ὁποῖος βρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀναγνωρισμένης ἀπὸ τὸ Κράτος ἱεραρχίας τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Πατριάρχης προεδρεύει στὴν Ἱερὰ Σύνοδο ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ 5 μόνιμα καὶ 3 προσωρινὰ μέλη. Τὰ μόνιμα μέλη εἶναι οἱ μητροπολῖται τῶν παλαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν δηλαδὴ τοῦ Κρουτίτσι, τοῦ Κιέβου καὶ τοῦ Λένινγκραντ. Ἐπίσης μόνιμα μέλη εἶναι ὁ ἐπίσκοπος ποὺ διευθύνει τὸ τμῆμα ἐξωτερικῶν σχέσεων καὶ ὁ ἐπίσκοπος ποὺ διευθύνει τὸ τμῆμα διοικητικῶν ὑποθέσεων τοῦ Πατριαρχείου. Τὰ τρία προσωρινὰ μέλη καλοῦνται νὰ μετάσχουν στὶς ἐργασίες τῆς Συνόδου μὲ βάσι τὴν ἡλικία τους.

Τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας ἔχει 6 τμήματα τὰ ὁποῖα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ ἔχουν ἐπικεφαλῆς των ἐπισκόπους ἢ πρωθιερεῖς. Τὰ τμήματα αὐτὰ εἶναι: 1) Τὸ τμῆμα διοικητικῶν ὑ-

ποθέσεων, ὑπεύθυνο γιὰ τὴν ἐκτέλεσι τῶν ἀποφάσεων τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ γιὰ τὸν σύνδεσμο μὲ τὶς ἐκκλησιαστικὲς περιφέρειες.

2) Τὸ τμῆμα ἐξωτερικῶν σχέσεων ποὺ διευθύνει τὰ ἱδρύματα καὶ τὶς ἐκκλησίες τοῦ Πατριαρχείου ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν Ρωσία καὶ διατηρεῖ τὶς σχέσεις μὲ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία καθὼς καὶ μὲ τὶς ξένες ἐκκλησιαστικὲς ἀρχές.

3) Τὸ τμῆμα ἐκπαιδεύσεως ποὺ διευθύνει τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα τῆς Ἐκκλησίας.

4) Τὸ οἰκονομικὸ τμῆμα τὸ ὁποῖο ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἔσοδα τῆς ἐκκλησίας καὶ μὲ τὴν διάθεσί τους ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ Πατριαρχείου. ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ἔχει τὴν συντήρηση τῶν θεολογικῶν σχολῶν, τὴν οἰκονομικὴ μέριμνα γιὰ τὴν φιλοξενία ξένων ἀντιπροσωπειῶν καὶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἀντιπροσώπων στὸ ἐξωτερικό, τὴν συντήρησι ἀποστολῶν τοῦ Πατριαρχείου στὸ ἐξωτερικό, διευθύνει ἕνα ἐργοστάσιο κηροποιΐας καὶ μερικὰ ἐργαστήρια γιὰ τὴν κατασκευὴ ἱερῶν ἀντικειμένων, ἀμφίων κ.λ.π.

5) Τὸ τμῆμα χορηγήσεων, ποὺ φροντίζει γιὰ τὶς συντάξεις τῶν ἡλικιωμένων κληρικῶν καὶ τῶν ἐργαζομένων στὰ διάφορα ἱδρύματα τῆς Ἐκκλησίας.

6) Τέλος τὸ ἐκδοτικὸ τμῆμα, ποὺ ἔχει τὴν μέριμνα γιὰ τὴν ἔκδοσι τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ «Ἐφημερὶς τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας», τοῦ ἐτησίου ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου, τῶν ἐγκυκλίων τοῦ Πατριάρχου καὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων.

Τὰ τελευταῖα χρόνια μετὰ τὸν β' παγκόσμιο πόλεμο ἄρχισε νὰ μεγαλώνῃ ἡ σημασία τοῦ τμήματος Ἐξωτερικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου. Τοῦτο ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἄρχισε νὰ ἀποκαθιστᾶ σχέσεις μὲ τὶς ὀρθόδοξες ἐκκλησίες τῶν Βαλκανίων καὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καθὼς καὶ μὲ τὶς μὴ ὀρθόδοξες ἐκκλησίες ὁλόκληρου τοῦ κόσμου. Μετὰ τὸ 1950 μποροῦμε νὰ θεωρήσουμε τὸ τμῆμα Ἐξωτερικῶν Σχέσεων σὰν τὸ πιὸ σημαντικὸ ἀπὸ ὅλα τὰ τμήματα τοῦ Πατριαρχείου. Τὸ Πατριαρχεῖο ἀνταλλάσσει ἀντιπροσωπεῖες μὲ τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες καὶ διατηρεῖ στενὲς ἐπαφὲς μὲ αὐτές. Οἱ ἀπεσταλμένοι του ἐφαρμόζουν τὴν σοβιετικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τὴν ὁποία ἐξυπηρετοῦν πιστὰ μέσα στὸν κόσμο τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ γενικώτερα μέσα στὸν ἐκκλησιαστικὸ κόσμο. Ἔτσι ὑποστηρίζουν μὲ ὅλα τὰ μέσα τὶς διάφορες «ἐπιθέσεις εἰρήνης» τῆς Μόσχας καὶ τὶς προτάσεις της γιὰ ἀφοπλισμό, ὑπερασπίζονται τοὺς κομμουνιστὰς τῶν δυτικῶν χωρῶν (Μπελογιάννης, Γλέζος, Ρόζεμπεργκ) κ.λ.π.

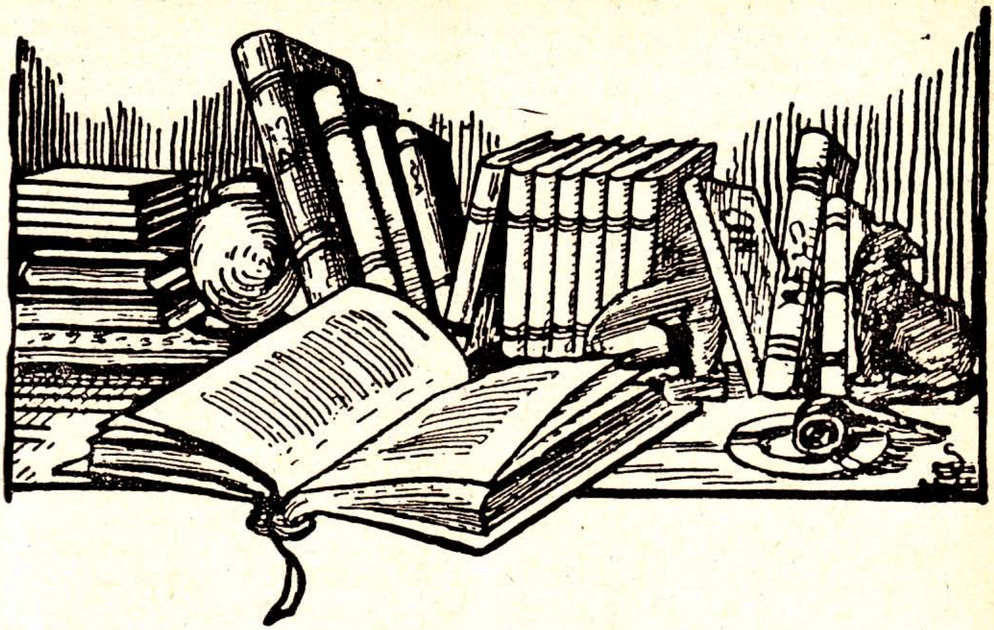
Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀπὸ τὸ 1959 ἄρχισε νὰ περιορίζεται πολὺ ἡ δραστηριότης τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ΕΣΣΔ καὶ ταὐτόχρονα νὰ πολλαπλασιάζεται ἡ δραστηριότης της στὸ ἐξωτερικό. Ἀπὸ τὸ 1959 ἔκλεισαν τρία θεολογικὰ σεμινάρια, τὰ περισσότερα μοναστήρια καὶ πολλὰ ἐργαστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Πολλοὶ κληρικοί, ἀναμεσά τους καὶ τέσσερις ἐπίσκοποι παραπέμφθηκαν στὰ δικαστήρια. Τὸ Κράτος ὑπεχρέωσε τὴν Ἐκκλησία νὰ ἀλλάξῃ κατὰ τὸ 1961 τοὺς κανόνας τῆς λειτουργίας της καὶ ταὐτόχρονα ἐξαπέλυσε μία νέα μεγάλη ἀθεϊστικὴ ἐκστρατεία.

Τὴν ἴδια ὥρα, πολλαπλασιάζονται οἱ ἀποστολὲς τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας στὸ ἐξωτερικό. Ἐνῶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ρωσίας παραμένουν κενὲς 17 θέσεις ἐπισκόπων, στὸ ἐξωτερικὸ ἔχουν τοποθετηθῆ 11 ἐπίσκοποι. Σήμερα ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἔχει 73 θέσεις ἐπισκόπων ἀπὸ τὶς ὁποῖες 17 παραμένουν κενές. Ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους ποὺ βρίσκονται σὲ ὑπηρεσία οἱ 11 ὑπηρετοῦν στὸ ἐξωτερικό. Ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψι μας ὅτι ἐλάχιστοι εἶναι οἱ ὀρθόδοξοι ἐκτὸς τῆς Ρωσίας ποὺ ὑπάγονται στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας, γίνεται φανερὸ ὅτι ἡ ἀπασχόλησις 11 ἐπισκόπων μὲ αὐτοὺς ὀφείλεται σὲ πολιτικοὺς καὶ ὄχι σὲ ἐκκλησιαστικοὺς λόγους.

Ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ τῶν ἐξελίξεων στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας εἶναι ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια στὶς θέσεις τῶν ἐπισκόπων προωθοῦνται ὁλοένα καὶ νεώτεροι κληρικοί. Σήμερα ὑπάρχουν ἤδη 20 ἐπίσκοποι κάτω τῶν 55 ἐτῶν ποὺ ὑπηρετοῦν μέσα στὴν ΕΣΣΔ καὶ ἄλλοι ἕξη ποὺ ὑπηρετοῦν στὸ ἐξωτερικό. Οἱ βασικώτερες θέσεις στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας κατέχονται ἀπὸ μητροπολῖτες καὶ ἐπισκόπους ἡλικίας κάτω τῶν 40 ἐτῶν ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους εἶναι καὶ ὁ μητροπολίτης Νικόδημος ὁ ὁποῖος διευθύνει τὸ τμῆμα Ἐξωτερικῶν Σχέσεων καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει γεννηθῆ τὸ 1929.

Σήμερα ὁ Πατριάρχης Ἀλέξιος εἶναι ὁ μόνος ἐπίσκοπος ποὺ εἶχε πάρει τὸ σχῆμα πρὶν ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι. Ἀπὸ ὅλους τοὺς μητροπολῖτες μόνον δύο ἔγιναν κληρικοὶ πρὶν ἀπὸ τὸν β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν ὀφείλεται μόνο στοὺς θανάτους τῶν γηραιοτέρων κληρικῶν ἀλλὰ ἐπίσης καὶ σὲ μία συστηματικὴ ἐκκαθάρισι τῶν τάξεων τοῦ κλήρου ποὺ ἄρχισαν οἱ σοβιετικὲς ἀρχὲς ἀπὸ τὸ 1959 καὶ ἡ ὁποία συνεχίζεται καὶ σήμερα. Στὴν διάρκεια αὐτῆς τῆς ἐκκαθαρίσεως 13 ἐπίσκοποι ποὺ κατεῖχαν τὰ ἀξιώματά τους πρὶν καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου ἀναγκάσθηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς θέσεις των. Τέσσερις ἀπὸ αὐτοὺς ὁδηγήθηκαν στὰ δικαστήρια ἐνῶ γιὰ τὴν ἀπομάκρυνσι τῶν ὑπολοίπων ἐννέα προβλήθηκαν «λόγοι ὑγείας» ἢ «ἰδιωτικοὶ λόγοι». Τὰ γνωστὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐκκαθάρισι αὐτὴν εἶναι ἐλάχιστα καὶ μόνον ὁ χρόνος θὰ μᾶς ἀποκαλύψη σὲ ὅλη της τὴν ἔκτασι τὴν νέα τραγωδία ποὺ ἐκτυλίσσεται ἀπὸ τὸ 1959 στὴν Ρωσικὴ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία.

Τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας καὶ ὅλος ὁ μηχανισμός του βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν διαρκῆ ἔλεγχο τοῦ κόμματος ὁ ὁποῖος στὸ κέντρο ἀσκεῖται ἀπὸ τὴν «Ἐπιτροπὴ γιὰ τὶς Ὑποθέσεις τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» ἡ ὁποία ὑπάγεται στὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο τῆς ΕΣΣΔ, καὶ στὶς κατώτερες βαθμῖδες ἀπὸ τὰ κατὰ τόπους ὄργανα αὐτῆς τῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ κόμματος καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν. Ἡ κυριαρχία τοῦ κόμματος ἐπάνω στὸ Πατριαρχεῖο καὶ στὴν Σύνοδο ἐκδηλώνεται μὲ συνεχεῖς ἐκκαθαρίσεις κληρικῶν στὶς θέσεις τῶν ὁποίων προωθοῦνται ἄλλοι τοὺς ὁποίους εὐνοεῖ τὸ κόμμα. Ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης, ὁ μόνος ἐπιζῶν ἀπὸ τὴν προεπαναστατικὴ ἱεραρχία, εἶναι ἕνας οὐσιαστικὸς αἰχμάλωτος, περιβαλλόμενος ἀπὸ κληρικοὺς τῆς «νέας σχολῆς» οἱ ὁποῖοι ὡς συνοδικοὶ καθορίζουν τὶς ἀποφάσεις τοῦ Πατριαρχείου. Καὶ οἱ 5 μόνιμοι συνοδικοί, δηλαδὴ οἱ μητροπολῖτες Νικόδημος, Πητηρίμ, Ποιμὴν καὶ Ἰωάννης καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κυπριανὸς ἀνήκουν στὴν κατηγορία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποὺ εἶναι εἴτε εὐνοούμενοι, εἴτε ἀνεκτοὶ ἀπὸ τὸ κόμμα λόγῳ του συμβιβασμοῦ των μὲ αὐτό. Ἐκεῖνοι ποὺ κυριαρχοῦν μέσα στὴν Σύνοδο εἶναι ὁ μητροπολίτης Νικόδημος ἡλικίας 35 ἐτῶν καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κυπριανὸς 52 ἐτῶν ποὺ εἶναι καὶ τὰ νεώτερα μέλη τῆς Συνόδου. Οἱ νέοι κληρικοὶ καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν εἶναι πράκτορες τοῦ κόμματος ἀλλὰ πραγματικοὶ χριστιανοὶ καὶ ἀσφαλῶς τέτοιοι εἶναι οἱ περισσότεροι, εἶναι πάντως ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸ ὁλοκληρωτικὸ καθεστὼς κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖο ζοῦν. Βλέπουν τὸ παρελθὸν τῆς χώρας των καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ μία ἄποψι ποὺ τοὺς ἔχουν ἐπιβάλει καὶ ἀντιμετωπίζουν ζητήματα ὅπως τῆς εἰρήνης, τῆς συνυπάρξεως, τῶν σχέσεων κομμουνισμοῦ καὶ καπιταλισμοῦ κ.λ.π. σύμφωνα μὲ τὴν κομματικὴ γραμμή. Οἱ νεώτεροι κληρικοὶ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδύνατον καὶ πρακτικὰ ἀλλὰ καὶ ψυχολογικὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν ἔλεγχο καὶ τὸν ἐπηρεασμὸ τῶν πράξεων καὶ τῶν σκέψεών τους ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ἄνοδος τῆς νεωτέρας γενεᾶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν στὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἔργο αὐτῆς τῆς τελευταίας, ἀλλὰ τοῦ κόμματος.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙ ΣΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙ

Ὑπὸ Κ. ΝΤΟΜΑΝΕΝΚΩΦ

Ὅπως εἶναι γνωστὸ οἱ κομμουνισταὶ ὑποτάσσουν στὴν προπαγάνδα ἀπολύτως ὅλες τὶς μορφὲς καὶ ὅλα τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἐκφράζουν τὰ συναισθήματά τους, ἀνταλλάσσουν τὶς ἰδέες, τὶς πληροφορίες καὶ τὶς γνώσεις των καὶ γενικὰ ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους. Αὐτὸ ἰσχύει γιὰ τὴν Τέχνη, τὸν ἀθλητισμό, τὴν ἐπιστήμη, τὴν παιδεία κλπ. Ἰδιαίτερη προσοχὴ πάντως δίνουν στὰ μέσα ἐκεῖνα ποὺ ἐπιδροῦν ἐπάνω στὴν παιδικὴ ψυχὴ καὶ διαμορφώνουν τὸ μυαλὸ καὶ τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου στὸ πρῶτο στάδιο τῆς ἡλικίας του.

Ἤδη τὸ 1920 ὁ Λένιν διακήρυσσε ὅτι «ὅλο τὸ ἔργο τῆς μορφώσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεολαίας πρέπει νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ ἰδεολογία». Τὴν ἴδια ἐποχὴ ὁ ἀρχηγὸς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, Ζηνόβιεφ τόνιζε: «Γιὰ ἐμᾶς, παιδεία, ἀγκιτάτσια καὶ προπαγάνδα εἶναι πράγματα ἀξεχώριστα». Τὸ 1922 τὸ 11ο συνέδριο τοῦ Κ.Κ.Σ.Ε. μὲ ἀπόφασί του ὑπογράμμισε τὴν ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῆ μία νέα παιδικὴ λογοτεχνία «ποὺ θὰ προωθῆ τὴν κομμουνιστικὴ ἐκπαίδευσι τῆς νέας γενεᾶς». Τὸ 1924, τὸ 13ο συνέδριο τοῦ κόμματος

διακήρυξε ὅτι «εἶναι ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῆ μία παιδικὴ λογοτεχνία ποὺ θὰ βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν προσεκτικὸ ἔλεγχο καὶ τὴν καθοδήγησι τοῦ κόμματος». Καὶ πράγματι ἀπὸ τότε ἡ παιδικὴ λογοτεχνία στὴν ΕΣΣΔ μπῆκε κάτω ἀπὸ τὸν προσεκτικὸ ἔλεγχο καὶ τὴν καθοδήγησι τοῦ κόμματος. Ἄλλωστε ὅπως ξέρουμε ἀπολύτως τίποτε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκδοθῆ στὴν Σοβ. Ἕνωσι ἂν δὲν περάση προηγούμενα ἀπὸ λογοκρισία. Καὶ ἐπὶ πλέον τὸ Κράτος εἶναι ὁ μοναδικὸς ἐκδότης καὶ βιβλιοπώλης.

Τὴν γραμμὴ ἐπάνω στὴν ὁποία δημιουργήθηκε αὐτὴ ἡ κομματικὴ παιδικὴ λογοτεχνία τὴν ἐξέφρασε ἐπιγραμματικὰ ὁ συγγραφεὺς Ἀφντεένκο λέγοντας τὸ 1934 στὸ α΄ συνέδριο τῶν σοβιετικῶν συγγραφέων: «Ἡ πρώτη λέξις ποὺ θὰ μάθω στὸ παιδί μου ὅταν θὰ γεννηθῆ θὰ εἶναι ἡ λέξις «Στάλιν». Καὶ ἡ δεύτερη θὰ εἶναι ἡ λέξις «Ὀκτιαμπριάτα» («Ὀκτιαμπριάτα» εἶναι ἡ ὀνομασία τῆς παιδικῆς κομματικῆς ὀργανώσεως). Ἔτσι τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸν παιδικὸ κῆπο καὶ ἀπὸ τὸ νηπιαγωγεῖο μαθαίνουν ὅτι ὁ πραγματικὸς πατέρας τους εἶναι τὸ κόμμα καὶ ἀντὶ γιὰ προσευχὴ ἐδιδάσκοντο ὡς τὸ 1953 τὸ τραγοῦδι «εὐχαριστοῦμε τὸν σύντροφο Στάλιν»!

Ἐπάνω σ' αὐτὲς τὶς γραμμὲς κινεῖται ὁλόκληρη ἡ παιδικὴ σοβιετικὴ λογοτεχνία. Ὁ κύριος σκοπός της εἶναι πολιτικός. Πρέπει νὰ κάνη τὰ παιδιὰ καλοὺς κομμουνιστάς, πιστοὺς ὡς τὸ θάνατο στὸ κόμμα καὶ στὸν ἑκάστοτε ἀρχηγό του. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια κινεῖται καὶ ἡ παιδικὴ ποίησις.

⁂

Τρεῖς εἶναι οἱ σπουδαιότεροι δημιουργοὶ ποιημάτων γιὰ παιδιὰ στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι: Ὁ Σαμουὴλ Μάρσακ, ὁ Κόρνεϊ Τσουκόφσκυ καὶ ὁ Σεργκέϊ Μιχαλκώφ. Κοὶ οἱ τρεῖς τους ἐμφανίσθηκαν μετὰ τὸ 1923 ὅταν τὸ καθεστὼς ἀπαγόρευσε ὅλη τὴν ὡς τότε παιδικὴ λογοτεχνία χαρακτηρίζοντάς την σὰν «ἀστική.» Πάντως στὴν πρώτη περίοδο καὶ μετὰ τὸ 1923, οἱ σοβιετικοὶ συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ εἶχαν μιὰ κάποια καλλιτεχνικὴ (ὄχι βέβαια καὶ πολιτικὴ) ἐλευθερία. Ἔτσι τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ Μάρσακ ποὺ εἶναι ὁ παλαιότερος ἀπὸ τοὺς τρεῖς, δὲν ἀσχολοῦνται καὶ πολὺ μὲ τὴν διεξαγωγὴ κομμουνιστικῆς προπαγάνδας. Ὡς τὸ 1929 ὁ Μάρσακ παρέμεινε βασικὰ «ἀπολίτικος» καὶ οἱ νεαροὶ ἀναγνῶσται του διασκέδαζαν μὲ τὴν χαρωπὴ ποίησί του καὶ τὰ ἀνέκδοτά του. Σιγὰ - σιγὰ ὅμως ἄρχισε νὰ πραγματοποιεῖται ἡ ὁλοκληρωτικὴ ὑποταγὴ τῆς Τέχνης στὶς ἀνάγκες τοῦ κόμματος. Τὸ 1929 ὁ Μάρσακ ἐξέδωσε τὸ πρῶτο πολιτικὸ παιδικὸ ποιημά του «Πόλεμος μὲ τὸ Δνείπερο» μὲ τὸ ὁποῖο ἐξυμνοῦσε τὴν οἰκοδόμησι τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ σταθμοῦ τοῦ Δνειπρογκές, τὸ σταλινικὸ πενταετὲς πρόγραμμα καὶ τὴν δημιουργικὴ δύναμι τοῦ κομμουνισμοῦ. Τὸ ποίημα σημείωσε ἀποτυχία καὶ οἱ μόνοι ποὺ εὐχαριστήθηκαν ἀπὸ αὐτὸ ἦσαν οἱ ἡγέται τοῦ κόμματος. Βαθμιαῖα ὅμως ὁ Μάρσακ ἀνέλαβε τὸν ρόλο τοῦ προπαγανδιστοῦ τῆς κομματικῆς ἰδεολογίας στὸν παιδικὸ κόσμο. Προσπάθησε πάντως νὰ εἶναι προσεκτικὸς γιὰ νὰ μὴ ἀπωθήση τὸ κοινό. Προσέχει νὰ ἀποφεύγη τὸ κομματικὸ λεξιλόγιο καὶ νὰ κάνη τὴν προπαγάιδα του μὲ ὅσο τὸ δυνατὸ μεγαλύτερη τέχνη ὥστε νὰ μὴ φαίνεται. Στὸ ποίημά του «ὁλόγυρα στὸ χρόνο» γιὰ παράδειγμα, κάνει τὴν προπαγάνδα του περιγράφοντας ἕνα - ἕνα τοὺς 12 μῆνες τοῦ ἔτους. Μιλῶντας γιὰ τὸν Νοέμβριο λ.χ. λέγει:

«Ἡ ἑβδόμη Νοεμβρίου — εἶναι μιὰ κοκκινογραμμένη μέρα — κύτταξε ἀπὸ τὸ παράθυρό σου — ὅλα στὸ δρόμο εἶναι κόκκινα — σημαῖες φλογίζουν πορφυρὲς — κύτταξε μιὰ ὀρχήστρα προχωρεῖ — ἐκεῖ ποὺ χθὲς περνοῦσε τὸ λεωφορεῖο — ὅλος ὁ κόσμος νέοι καὶ γέροι — γιορτάζουν τὴν λεφτεριά τους — καὶ τὸ κόκκινο μπαλλόνι μου πετᾶ — ἴσια γιὰ τὸν οὐρανό».

Σ' ἕνα ἄλλο μακρὺ ποιημά του,

«τὸ ταχυδρομεῖο», περιγράφει τοὺς ταχυδρόμους τῶν διαφόρων χωρῶν. Ὁ σοβιετικὸς ταχυδρόμος εἶναι χαρούμενος, φιλικὸς καὶ ὅλοι τὸν χαιρετοῦν. Ὁ Ἄγγλος ἀντίθετα εἶναι δυστυχισμένος, σιωπηλός, τυπικὸς καὶ βιαστικός. Ὁ βραζιλιανὸς εἶναι κατάκοπος, γέρος καὶ ἀπελπισμένος.

Σ' ἕνα ἄλλο ποιημά του παίζει μὲ τὴν λέξι ὡραῖο ποὺ στὰ ρωσικὰ σημαίνει καὶ κόκκινο (κράσνι). Ἀποδίδει τὸ ἐπίθετο ὡραῖος — κόκκινος στὸ καλοκαίρι, στὸν ἥλιο, στὴν κόκκινη πλατεῖα κλπ. καὶ καταλήγει:

«Πιὸ εἶναι τ' ὀμορφώτερο πρᾶγμα στὸν κόσμο; — εἶναι ἡ χώρα ποὺ στὸ κέντρο της ἔχει τὴν κόκκινη πλατεῖα».

Σ' ἕνα ἄλλο ποιημά του ἐξυμνεῖ τὴν Κομσομόλ, σὲ ἄλλο περιγράφει τὴν διαφορὰ τῆς ζωῆς ἀνάμεσα στὴν τσαρικὴ καὶ στὴν σοβιετικὴ Ρωσία. Στὰ ποιηματά του οἱ τσάροι, οἱ βασιλεῖς, οἱ πλούσιοι κλπ. εἶναι πάντοτε κακοὶ ἐνῶ οἱ ἐργάτες καὶ πρὸ πάντων οἱ κομμουνισταὶ εἶναι πάντοτε καλοί. Σ' ἕνα ποιημά του, «ὁ Βασιληᾶς καὶ ὁ στρατιώτης» γράφει:

«Καὶ εἶπε ὁ Βασιληᾶς: Μπορεῖς νὰ ζήσης χωρὶς ἡγεμόνα; — καὶ ὁ στρατιώτης τοὖπε: βέβαια — καὶ σὺ μπορεῖς νὰ ζήσης χωρὶς φρουρό; — ὄχι ἀπάντησε ὁ Βασιληᾶς».

Στὰ ποιήματά του ὁ Μάρσακ δὲν καλλιεργεῖ μόνον τὴν πίστι πρὸς τὸν κομμουνισμὸ ἀλλὰ καὶ τὸ μῖσος πρὸς τὸν «καπιταλισμό». Στὸ ποιημά του «Μίστερ Τουΐστερ» γιὰ παράδειγμα σαρκάζει τοὺς ἀμερικανούς. Παρουσιάζει ἕνα ἀμερικανὸ «μπίζνεσμαν καὶ τραπεζίτη — ἰδιοκτήτη ἐργοστασίων — ἐφημερίδων καὶ πλοίων» ὁ ὁποῖος μέσα στὴν ἀνία του ἀποφασίζει νὰ ταξιδεύση στὸν κόσμο. Ἐπισκέπτεται καὶ τὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι ὅπου ὅμως ἔχει ἕνα φοβερὸ συναπάντημα. Στὸ ξενοδοχεῖο του μένει καὶ ἕνας νέγρος. Ὁ Τουΐστερ παθαίνει σὸκ καὶ βλέπει παντοῦ γύρω του νέγρους νὰ ξεπροβάλλουν ἀπὸ κάθε γωνιὰ καὶ νὰ τὸν τριγυρίζουν. Προσπαθῶντας νὰ ἀποφύγη τὸν μαῦρο ἐφιάλτη, ἀποκοιμᾶται στὸ τέλος κατάκοπος στὸ χὼλ τοῦ ξενοδοχείου του καὶ βλέπει ἕνα ὄνειρο: «Μπροστά του εἶναι ἡ Ἀμερικὴ — ἕνας γέρος ὑπηρέτης τοῦ ἀνοίγει τὴν πόρτα — στὴν Ἀμερικὴ τοῦ λέει δὲν ὑπάρχουν δωμάτια». Καὶ παντοῦ ὅπου ἀπευθυνθῆ ὁ κ. Τουΐστερ δὲν μπορεῖ νὰ βρῆ δωμάτιο:

«Τὸ δωμάτιο στὰ δεξιὰ τὄχει ἕνας κινέζος — τὸ δωμάτιο ἀριστερὰ τὄχει ἕνας μαλαῖος — στὸ ἐπάνω δωμάτιο εἶναι ὁ μογγόλος — στὸ κάτω εἶναι ἕνας μιγὰς» καὶ ὁ ἀμερικανὸς δὲν βρίσκει πουθενὰ μέρος νὰ σταθῆ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

*

Ὁ δεύτερος ἀπὸ τοὺς ποιητὰς ποὺ ἐξετάζουμε, ὁ Κόρνεϊ Τσουκόφσκυ ἀπευθύνεται στὰ πολὺ μικρὰ παιδιά. Εἶναι βαθὺς γνώστης τῆς ψυχολογίας των, κατέχει τὴν γλῶσσα τους καὶ ξέρει πῶς βλέπουν τὸν κόσμο ποὺ τὰ περιβάλλει. Μελέτησε προσεκτικὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ καὶ τὶς ἱκανοποιεῖ μὲ τοὺς στίχους του. Ὁ ρυθμός του μοιάζει μὲ χορευτικὸ καθὼς εἶναι γεμᾶτος ὁμοιοκαταληξίες καὶ μουσικότητα. Ἐφευρίσκει νέες λέξεις, ὅπως ἀκριβῶς κάνουν τὰ παιδιά, ποὺ δίνουν ἕνα εὐχάριστο χρῶμα στὴν ποιησί του. Μερικὲς λέξεις δὲν σημαίνουν τίποτα, ἀλλὰ ἑλκύουν τὰ παιδιὰ μὲ τὴν ἀκουστικότητά τους. Συχνὰ στὰ ποιηματά του ἀναποδογυρίζει τὴν πραγματικότητα. Βάζει ψάρια νὰ τρέχουν στὴν ξηρά, ποντίκια νὰ κυνηγοῦν τὶς γάτες, ἀλεποῦδες νὰ βάζουν φωτιὰ στὴν θάλασσα, κροκοδείλους νὰ μαγειρεύουν στὰ ποτάμια! Αὐτοὶ οἱ παραλογισμοὶ διασκεδάζουν τὰ παιδιὰ ποὺ ζοῦν μέσα σὲ ἕνα φανταστικὸ κόσμο καὶ ταυτόχρονα τὰ ἱκανοποιοῦν γιατὶ ἀνακαλύπτουν τὰ λάθη καὶ ἔτσι πιστοποιοῦν τὶς γνώσεις των. Τὰ ποιήματα τοῦ Τσουκόφσκυ ἔχουν καὶ ἀξιόλογη παιδαγωγικὴ ἀξία. Μαθαίνει στὰ παιδιὰ νὰ ἀγαποῦν τὴν καθαριότητα, νὰ μὴ βγαίνουν μόνα τους στοὺς δρόμους, νὰ τιμοῦν τοὺς ἱ-

ατρούς, νὰ ἔχουν ἀλληλεγγύη καὶ γενικὰ συμβάλλουν στὴν ὁμαλὴ ἀνάπτυξι τοῦ πνεύματος καὶ τῶν συναισθημάτων τοῦ παιδιοῦ. Στὸ ἔργο του δὲν ὑπάρχει καθόλου κομμουνιστικὴ προπαγάνδα. Αὐτὸ βέβαια ἀποτελεῖ μία ἐκπληκτικὴ ἐξαίρεσι μέσα στὴν σοβιετικὴ πραγματικότητα καὶ πολλὲς φορὲς ὁ τύπος καὶ διάφοροι συγγραφεῖς κατηγόρησαν τὸν Τσουκόφσκυ ὅτι «ἀποσπᾶ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν σοβιετικὴ ζωὴ καὶ τὰ μεταφέρει σὲ ἕνα κόσμο παραισθήσεων». Τὸ κόμμα ὅμως δὲν πῆρε ποτὲ κανένα μέτρο ἐναντίον τοῦ Τσουκόφσκυ ἀλλὰ ἀντίθετα τὸν ὑποστηρίζει. Αὐτὸ ὀφείλεται σὲ δύο λόγους: Ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι ὁ Τσουκόφσκυ ἐκτὸς ἀπὸ ποιητὴς εἶναι καὶ ἕνας λαμπρὸς δημοσιογράφος καὶ κριτικός. Μὲ τὸ δημοσιογραφικὸ καὶ κριτικὸ ἔργο του ἐξυπηρετεῖ ἀπολύτως τὸ κόμμα καὶ ἐφαρμόζει πιστὰ χωρὶς τὴν παραμικρὴ παρέκκλισι τὴν γραμμή του. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἐνῶ ἕνα πλῆθος κριτικῶν ποὺ ἦσαν μέλη καὶ στελέχη τοῦ κόμματος τιμωρήθηκαν γιὰ μὴ ἐφαρμογὴ τῆς κομματικῆς γραμμῆς, ὁ Τσουκόφσκυ ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι κομματικὸ μέλος κατώρθωσε νὰ ἐφαρμόζη πάντα αὐτὴ τὴν γραμμὴ κατὰ τρόπο ποὺ νὰ ἀποσπᾶ μόνον ἐπαίνους. Ὁ δεύτερος λόγος εἶναι ὅτι ὁ Τσουκόφσκυ εἶναι ἀναμφισβήτητα ὁ καλύτερος ποὺ ἔχει νὰ παρουσιάση ἡ ΕΣΣΔ στὸν τομέα τῆς παιδικῆς ποιήσεως καὶ τὸ κόμμα τὸν διατηρεῖ σὰν μία βιτρίνα γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ ἀλλὰ καὶ σὰν παράδειγμα πρὸς μίμησι στὸ ἐσωτερικό. Πολλὲς φορὲς τὸ κόμμα κάλεσε τοὺς προπαγανδιστὰς — ποιητάς του νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὸν Τσουκόφσκυ στὸν τομέα τῆς τεχνικῆς, τοῦ λεξιλογίου, τῆς παιδικῆς ψυχολογίας κλπ. καὶ νὰ τὸν μιμηθοῦν ὡς πρὸς τὴν μορφὴ τῆς ποιήσεώς των διατηρῶντας ὅμως τὸ πολιτικό τους περιεχόμενο.

⁂

Ὁ τρίτος συγγραφεύς, ὁ Σ. Μιχαλκὼφ παρουσιάστηκε στὴν παιδικὴ λογοτεχνία τὸ 1935, σὲ ἡλικία 22 ἐτῶν. Τὸ πρῶτο ποίημά του «Ὁ θεῖος Στέππα» ἔγινε δεκτὸ εὐνοϊκὰ ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς τοῦ κόμματος οἱ ὁποῖοι ἐνθουσιάσθηκαν ἀπὸ τὸν πνευματώδη στίχο, τὸ κουβεντιαστὸ ὕφος, τὴν ἄνετη οἰκειότητα καὶ προπάντων ἀπὸ τὸ πολιτικὸ περιεχόμενο τοῦ ποιήματός του ποὺ ἐξυπηρετοῦσε τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ κόμματος.

Ὁ «θεῖος Στέππα» εἶναι ἕνας ὑποδειγματικὸς κομμουνιστὴς καὶ προβάλλεται σὰν πρότυπο στὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα καλοῦνται νὰ τὸν μιμηθοῦν καὶ νὰ τοῦ μοιάσουν ἀφοσιωμένα στὸ κόμμα καὶ στὴν πατρίδα.

Στὸ ποίημά του «Σβετλάνα» ἐξυμνεῖ τοὺς συνοριακοὺς φρουροὺς τῆς ΕΣΣΔ. Ἔγραψε καὶ ποιήματα γιὰ τὸν ἐμφύλιο ἱσπανικὸ πόλεμο μὲ τὰ ὁποῖα καταφέρεται ἐναντίον τοῦ φασισμοῦ. Σὲ ἕνα τέτοιο ποίημά του παρουσιάζει τρία παιδιὰ ποὺ τὰ αἰχμαλώτισαν οἱ φασίστες καὶ τὰ ὁποῖα παρ' ὅλο ποὺ βασανίζονται προτιμοῦν νὰ πεθάνουν παρὰ νὰ προδώσουν.

Στὸ ποίημά του «Τὰ σύνορα» ὁ Μιχαλκὼφ ἐξυπηρετεῖ τὸ σύνθημα τοῦ κόμματος γιὰ ἀδιάκοπη ἐπαγρύπνησι παρουσιάζοντας ἕνα μαθητὴ συνοριακοῦ χωριοῦ ποὺ βοηθᾶ τὴν μεθοριακὴ ἀστυνομία στὴν ἀνακάλυψι καὶ σύληψι ἑνὸς «σαμποταριστή».

Στὸ ποίημά του «Μίσαλ Κορολκὼφ» παρουσιάζει ἕνα παιδὶ ποὺ οἱ «ξένοι ἰμπεριαλισταὶ» προσπαθοῦν νὰ τὸ κάνουν νὰ προδώση προσφέροντάς του σοκολᾶτες καὶ ἀπειλῶντας το χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώσουν.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου ὁ Μιχαλκὼφ ἔγραψε πολλὰ παιδικὰ πατριωτικὰ ποιήματα. Μεταπολεμικὰ ἔγραψε ἕνα μεγάλο ποίημα μὲ τὸν τίτλο «Μία ἀληθινὴ ἱστορία γιὰ παιδιὰ» ὅπου περιγράφει πῶς τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα ὡδήγησε τὸν σοβιετικὸ λαὸ στὴν νίκη ἐναντίον τῶν χιτλερικῶν καὶ τώρα καθοδηγεῖ τὸ ἔργο τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ κομμουνισμοῦ.

Μὲ τὸν ἀποσταλινισμὸ καὶ τὴν στρο-

φὴ πρὸς τὸν Λένιν ὁ Μιχαλκὼφ ἔγραψε ἕνα ποίημα «Στὸ Μουσεῖο τοῦ Λένιν» μὲ τὸ ὁποῖο καλλιεργεῖ μία θρησκευτικὴ λατρεία ὄχι μόνο πρὸς τὸν Λένιν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ κάθε τὶ ποὺ ἔχει σχέσι μ' αὐτὸν ἀκόμη καὶ πρὸς τὸ τσαγερὸ ὅπου ἔφτιαχνε τὸ τσάϊ του ὅταν ἦταν στὴν Φινλανδία!

Ὅπως γράφουν οἱ κριτικοί του, ὁ Μιχαλκὼφ καλλιεργεῖ τὴν ἀφοσίωσι τῶν παιδιῶν στὸν κομμουνισμό, ταυτόχρονα ὅμως διαπιστώνουν μὲ λύπη τους ὅτι πολὺ συχνὰ πέφτει στὴν ἀχρωμία, στὴν μονοτονία, στὸ διδακτικὸ ὕφος καὶ στὴν κοινὴ δημοσιογραφία. Ὅλα αὐτὰ εἶναι σωστά, ἀλλὰ ὁ Μιχαλκὼφ προβάλλεται σήμερα περισότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον παιδικὸ ποιητὴ στὴν ΕΣΣΔ γιατὶ ἔχει προσφέρει ὁλόκληρο τὸ ταλέντο του στὸ κόμμα.

***

Ὅσα εἴπαμε γιὰ τοὺς τρεῖς κυριωτέρους δημιουργοὺς τῆς σοβιετικῆς παιδικῆς ποιήσεως χαρακτηρίζουν γενικὰ καὶ τοὺς ἄλλους συναδέλφους των καὶ ὁλόκληρη τὴν παιδικὴ λογοτεχνία τῆς ΕΣΣΔ. Ὅσοι γράφουν εἴτε σὲ στίχο εἴτε σὲ πρόζα γιὰ τὰ παιδιά, ὀφείλουν πρῶτα ἀπὸ ὅλα νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψι τους τὴν σημασία ποὺ δίνει τὸ κόμμα στὴν καλλιέργεια μιᾶς κομμουνιστικῆς συνειδήσεως στοὺς μέλλοντες πολῖτες τῆς χώρας. Ὅποιος ἐξυπηρετεῖ αὐτὴ τὴν ἀνάγκη βλέπει τὰ βιβλία του νὰ τυπώνονται σὲ ἑκατομμύρια ἀντίτυπα, τὸ ὄνομά του νὰ διαφημίζεται καὶ ὁ ἴδιος νὰ γεμίζη ἀπὸ πλούτη, τιμὲς καὶ δόξα. Ὅποιος δὲν ἐξυπηρετεῖ αὐτὴν τὴν κομματικὴ ἀνάγκη βλέπει τὰ βιβλία του νὰ ἀπορρίπτωνται ἢ στὴν καλύτερη περίπτωσι νὰ τυπώνονται ἐντελῶς συμβολικὰ γιὰ λόγους ἐντυπώσεων, σὲ ἀσήμαντους ἀριθμοὺς ἀντιτύπων. Ἔτσι ὅπως καὶ ὅλες οἱ ἄλλες μορφὲς τέχνης καὶ ἡ παιδικὴ λογοτεχνία στὴν ΕΣΣΔ ἔχει ὑποταχθῆ στὸ κόμμα καὶ στὶς ἐπιδιώξεις του.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΣΕ «ΑΣΤΟΥΣ»

«Οἱ ἀστοὶ εἶναι τόσο ἀνόητοι ὥστε εἶναι ἕτοιμοι νὰ μᾶς προμηθεύσουν ἀκόμη καὶ τὸ σχοινὶ γιὰ νὰ τοὺς κρεμάσουμε».

Β. Ι. Λένιν

Στὶς 14 Φεβρουαρίου, προπαραμονὴ τῶν ἐκλογῶν, ἡ ἐφημερὶς «Τὸ Βῆμα» δημοσίευσε ὡρισμένα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο διαθέσεως τῶν μυστικῶν κονδυλίων ἀπὸ τὶς προηγούμενες κυβερνήσεις τῆς χώρας. Στὸ δημοσίευμα αὐτὸ ἐγίνετο λόγος καὶ γιὰ τὴν «Σοβιετολογία». Ἀνεφέρετο συγκεκριμένως ὅτι τὸ περιοδικό μας ἔπαιρνε γιὰ μιὰ ὡρισμένη χρονικὴ περίοδο ἀπὸ τὴν Προεδρία τῆς Κυβερνήσεως τὸ ποσὸ τῶν **24.000** δρχ. μηνιαίως, ἐνῶ ἀργότερα ἔπαιρνε μόνον **7.000** δρχ. Καὶ ἐτίθετο τὸ ἐρώτημα: ἀφοῦ **7.000** δρχ. ἦσαν ἀρκετὲς γιὰ νὰ ἐκδίδεται τὸ περιοδικὸ γιατὶ τοῦ ἐδίδοντο **24.000** δρχ; Καὶ «ποῖος ἐκαρποῦτο τὴν διαφοράν;».

Τὸ περιοδικό μας ἀπήντησε ἀμέσως μὲ ἐπιστολὴ ἡ ὁποία ἐδόθη προσωπικὰ στὰ χέρια τοῦ διευθυντοῦ τοῦ «Βήματος» στὶς 15 Φεβρουαρίου καὶ τῆς ὁποίας περίληψι (γιατὶ ἄραγε;) ἐδημοσίευσε ἡ ἐν λόγω ἐφημερὶς μόνον στὶς 25 Φεβρ. Ἡ «Σοβιετολογία» ξέρει πόσο τὴν ἐκτιμοῦν οἱ ἐκλεκτοὶ ἕλληνες ποὺ ἀποτελοῦν τὸ ἀναγνωστικό της κοινό. Θεωρεῖ πάντως ὑποχρέωσί της ν ἀδώση καὶ ἀπὸ τὶς στῆλες της μιὰ ἀπάντησι στὸ ἀνακριβὲς δημοσίευμα τοῦ «Βήματος» ποὺ δημοσιεύθηκε τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ στὴν ἐφημερίδα «Τὰ Νέα». (Ἡ ἐφημερὶς αὐτὴ παραβιάζοντας κάθε δημοσιογραφικὴ δεοντολογία δὲν δημοσίευσε τὴν ἐπιστολὴ ποὺ τῆς ἀπευθύναμε). Τὰ πραγματικὰ λοιπὸν στοιχεῖα τοῦ θέματος ἔχουν ὡς ἑξῆς:

1. Ἡ «Σοβιετολογία» δὲν πῆρε ποτέ της καμμία ἐπιχορήγησι ἀπὸ κανέναν. Οὔτε τὴν ἐξέδιδε ποτὲ ἡ Προεδρία ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀρχή. Ἁπλῶς, τὸ Ὑπουργεῖο Προεδρίας ἀ γ ό ρ α ζ ε ἕνα ἀριθμὸ ἀντιτύπων ἀπὸ κάθε τεῦχος μας. Τὸν ἀριθμὸ αὐτὸν τὸν καθόριζαν οἱ ἁρμόδιες ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐθνικῆς διαφωτίσεως ποὺ κατὰ τὴν κρίσι τους ἤθελαν νὰ καλύψουν. Καὶ φυσικὰ τὸ περιοδικό μας δὲν ἔδιδε δωρεὰν αὐτὰ τὰ τεύχη. Τὰ ἔδιδε ὅμως μ ὲ σ η μ α ν τ ι κ ὴ ἔ κ π τ ω σ ι. Ἔτσι ὅταν γιὰ μία ὡρισμένη περίοδο (μικρότερη πάντως ἀπὸ αὐτὴν ποὺ ἀναφέρει τὸ «Βῆμα») τὸ Ὑπουργεῖο χωρὶς καμμιὰ δική μας ἐνέργεια μὲ ἀποκλειστικῶς δική του πρωτοβουλία λόγω τῆς ἀπηχήσεως τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῆς ζητήσεώς του ἐκ μέρους τῶν διαμορφωτῶν τῆς κοινῆς γνώμης ἀνέβασε τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀντιτύπων ποὺ ἀγόραζε σὲ **4.800** κατὰ μῆνα καὶ κατέβαλλε **24.000** δρχ. Δηλαδὴ ἐπλήρωνε τὸ κάθε ἀντίτυπο πρὸς 5 δρχ. ἀντὶ γιὰ τὶς **10** δρχ. ποὺ εἶναι ἡ κανονική του τιμή. Τὸ «Βῆμα» ἔγραψε ὅτι παίρναμε **24.000** δρχ. ἀλλὰ δὲν ἔ γ ρ α ψ ε, ὅτι δίναμε

4.800 ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ μας ἴσως γιατὶ δὲν τὸ ἤξερε. Καὶ ὅμως ἡ «Αὐγή» τῆς 15ης Φεβρουαρίου, ἀναδημοσιεύοντας εὐχαρίστως τὴν χαρμόσυνη γι' αὐτὴν πληροφορία τοῦ «Βήματος» διευκρίνισε ὅτι ἡ Προεδρία γιὰ τὰ χρήματα ποὺ ἔδινε ἔπαιρνε ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ. Ἦταν λοιπὸν ἡ «Αὐγή» πιὸ κατατοπισμένη ἀπὸ τὸ «Βῆμα». Ἂς ἐλέγχη τὸ τελευταῖο τὶς πηγές του). Τὰ ἀντίτυπα αὐτὰ τὰ παραλάμβανε ἐπιτροπὴ ἀπὸ μόνιμους ὑπαλλήλους τοῦ Ὑπουργείου ποὺ συνέτασσε καὶ σχετικὸ πρακτικὸ καὶ ἔδινε ἀπόδειξι. Ὅταν ἀργότερα τὸ Ὑπουργεῖο περιώρισε τὰ ἀντίτυπα ποὺ ἀγόραζε σὲ 1.000, τὰ πλήρωνε πρὸς 7 δραχμὲς τὸ ἕνα δηλαδὴ σὲ τιμὴ Πρακτορείου, καὶ ἔδιδε 7.000 δρχ. Τὸ Ὑπουργεῖο λοιπὸν δὲν ἦταν οὔτε ἐκδότης οὔτε χορηγὸς τῆς «Σοβιετολογίας». Ἦταν ἀγοραστὴς ἀντιτύπων της. Γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρβει καμμία «διαφορά» μεταξὺ τῶν 24.000 δραχμῶν καὶ τῶν 7.000 δραχμῶν γιὰ νὰ τὴν «καρπωθῆ» κάποιος. Ἄλλωστε οἱ δημοσιογράφοι τοῦ «Βήματος» σὰν ἐπαγγελματίες, πρέπει νὰ γνωρίζουν ὅτι μὲ 7.000 δρχ. δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκδοθῆ ἕνα περιοδικὸ σὰν τὴν «Σοβιετολογία». Ὅπως ἐπίσης πρέπει νὰ γνωρίζουν ὅτι κάθε ἀντίτυπο τοῦ περιοδικοῦ μας ποὺ πληρωνόταν πρὸς 5 δρχ. κόστιζε μόνο γιὰ χαρτί, στοιχειοθεσία, διόρθωσι, ἐκτύπωσι καὶ βιβλιοδεσία γύρω στὶς 3 δρχ. χωρὶς νὰ λογαριάζουμε ἀμοιβὲς συνεργατῶν, μεταφραστικά, ἀποθηκευτικά, μεταφορικά, ἀλληλογραφίες, προμήθεια βιβλίων καὶ περιοδικῶν κλπ. κλπ. Δηλαδὴ ἡ Προεδρία ἀγόραζε τὰ ἀντίτυπα ἐλάχιστα ἐπάνω ἀπὸ τὸ καθαρὸ κόστος τους. Ἡ Προεδρία ἄλλωστε ἀγόρασε γιὰ τελευταία φορὰ ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ μας ἀπὸ τὸ τεῦχος τοῦ Ὀκτωβρίου 1963. Ἀλλὰ ἡ «Σοβιετολογία» ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκδίδεται. Γιατὶ δὲν ἐρωτοῦν ποιὸς «καρποῦται» τὴν ζημίαν;

Τώρα ἐὰν τὰ χρήματα μὲ τὰ ὁποῖα ἐπλήρωνε τὸ Κράτος τὰ τεύχη ποὺ ἀγόραζε ἦσαν ἀπὸ φανερὰ ἢ ἀπὸ μυστικὰ κονδύλια αὐτὸ τὸ ἀγνοοῦμε καὶ ἀσφαλῶς δὲν ἀφορᾶ ἐμᾶς.

2. Ἡ μὲ ὁποιαδήποτε τρόπο σύνδεσις τῆς «Σοβιετολογίας» μὲ ΕΡΕ, ὅπως ἄλλωστε καὶ μὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο κόμμα ὀφείλεται ἀσφαλῶς σὲ ἄγνοια καὶ στὸν πυρετὸ τῆς προεκλογικῆς μάχης. Τὸ περιοδικό μας δὲν εἶχε, δὲν ἔχει καὶ δὲν θὰ ἔχη ποτὲ καμμιὰ σχέσι μὲ κανένα κόμμα. Ὅσοι τὸ παρακολουθοῦν ξέρουν ὅτι ὁ προορισμός του εἶναι καθαρῶς ἐπιστημονικὸς καὶ ὑπερκομματικῶς ἐθνικός. Ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς «Σοβιετολογίας», ποὺ εἶναι τὸ μοναδικὸ εἰδικευμένο ὄργανο γιὰ τὴν μελέτη τοῦ κομμουνισμοῦ ποὺ διαθέτει ἡ χώρα μας δείχνει ὡς ποὺ μπορεῖ νὰ ὁδηγήσουν τὰ κομματικὰ πάθη τῶν «ἀστῶν».

3. Σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς χῶρες τοῦ ἐλευθέρου κόσμου ἐκδίδονται εἰδικὰ ὄργανα μελέτης τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ πάντοτε μὲ τὴν ἐνίσχυσι ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ (ἄμεση ἢ ἔμμεση) τοῦ Κράτους ποὺ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως τέτοιων εἰδικευμένων ὀργάνων. Αὐτὴν καὶ μόνο τὴν ἀνάγκη καλύπτει στὴν χώρα μας ἡ «Σοβιετολογία», προϊὸν ὑπερανθρώπου μόχθου τοῦ ἱδρυτοῦ της, ἡ ὁποία διαθέτει ἀνάμεσα στοὺς συνεργάτες της πολλοὺς ἀπὸ τοὺς κορυφαίους σοβιετολόγους τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἴδια καὶ ὁ ἐκδότης της, ὁ ὁποῖος εἶναι συνεργάτης πολλῶν ξένων σοβιετολογικῶν ἱδρυμά-

των καὶ περιοδικῶν καὶ ἐπανειλημμένως ἀντιπροσώπευσε τὴν Ἑλλάδα σὲ διεθνῆ συνέδρια σοβιετολόγων μὲ πρόσκλησι καὶ καταβολὴ τῶν ἐξόδων του ἀπὸ τὰ ξένα ἱδρύματα, ἀπολομβάνουν διεθνοῦς ἐκτιμήσεως. Ἡ «Σοβιετολογία» στέκεται σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο καὶ προσφέροντας τὴν βάσει ἀντικειμενικῶν κριτηρίων γνῶσιν τοῦ κομμουνισμοῦ ἀποτελεῖ πολύτιμο βοήθημα γιὰ ὅλους τοὺς μορφωμένους ἕλληνες, γιὰ ὅλα τὰ στελέχη τῆς κρατικῆς καὶ κοινωνικῆς μας ζωῆς, ποὺ ἀποτελοῦν καὶ τὸ ἀναγνωστικό της κοινό, γιὰ ὅλους τοὺς διαμορφωτὰς τῆς κοινῆς γνώμης. Καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἔκανε πάρα πολὺ καλὸ ἀκόμη καὶ ἀπὸ στενὰ ἐπαγγελματικὴ ἄποψι καὶ στὸ συντακτικὸ προσωπικὸ τοῦ «Βήματος» καὶ ὅλων τῶν ἐφημερίδων ἡ προσεκτικὴ μελέτη τοῦ περιοδικοῦ μας. Γιατὶ ἡ ἀβυσσαλέα ἄγνοια ποὺ δέρνει τοὺς περισσοτέρους δημοσιογράφους μας στὰ ζητήματα τοῦ κομμουνισμοῦ ζημιώνει καὶ τοὺς ἴδιους καὶ τὸν τόπο μας. Αὐτὸ φαίνεται καὶ μὲ τὴν ἄστοχη ἐπίθεσι μιᾶς τόσο σοβαρῆς ἀστικῆς ἐφημερίδος ὅπως εἶναι τὸ «Βῆμα» κατὰ τοῦ περιοδικοῦ μας. Ἡ ἐπίθεσι αὐτὴ ἐπαληθεύει τὸν Λένιν γιὰ ὅσα εἶπε περὶ τῆς ἀνοησίας τῶν ἀστῶν ποὺ εἶναι ἕτοιμοι νὰ προμηθεύσουν στοὺς κομμουνιστὰς ἀκόμη καὶ τὸ σχοινὶ μὲ τὸ ὁποῖο αὐτοὶ θὰ τοὺς κρεμάσουν, καὶ σίγουρα προσέφερε (ἀθέλητα) μεγίστη ἱκανοποίησι στὸν ἐγχώριο κομμουνισμό.

Σὲ ὅλες τὶς χῶρες τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, ὄργανα σὰν τὴν «Σοβιετολογία» δὲν ἔγιναν ποτὲ στόχος ἐπιθέσεως ἀστικῆς ἐφημερίδος. Ἐκεῖ, οἱ ἀστικὲς ἐφημερίδες θεωροῦν ὑπόθεσι τιμῆς νὰ μὴ ἀναμιγνύουν θέματα ποὺ ἀφοροῦν τὴν καθαρῶς ἐθνικὴ προπαγάνδα σὲ κομματικὲς διαμάχες καὶ προεκλογικὲς καμπάνιες. Καὶ ἀνεξαρτήτως κυβερνητικῶν μεταβολῶν, ὄργανα ποὺ ὑπηρετοῦν μόνο τὸ ἔθνος ὑποστηρίζονται σταθερά, περιβάλλονται ἀπὸ ἐκτίμησι καὶ σεβασμό. Πιστεύουμε ὅτι αὐτὸ θὰ γίνῃ καὶ στὴ χώρα μας. Γιατὶ ἐπὶ τέλους ὑπάρχουν καὶ ἄλλα πράγματα πέρα ἀπὸ τὰ κόμματα καὶ τὶς προεκλογικὲς ἐκστρατεῖες. Αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ πράγματα, περισσότερο ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλο ἔντυπο, ἐξυπηρετεῖ στὴ χώρα μας ἡ «Σοβιετολογία». Καὶ μὲ τὴν φανατικὴ ὑποστήριξι τῶν φίλων της, θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ τὰ ἐξυπηρετῇ.

⁂

Υ.Γ. Μερικοὶ φίλοι μᾶς πληροφόρησαν ὅτι τὸ δημοσίευμα τοῦ «Βήματος» ἔδωσε ἀφορμὴ καὶ στὴν «Ἀθηναϊκή» νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ περιοδικοῦ μας. Δὲν διαβάσαμε τὸ δημοσίευμά της γιατὶ εἶναι ἀδύνατο σὲ ἀνθρώπους μὲ καλὸ γοῦστο νὰ παρακολουθοῦν αὐτὴν τὴν ἐφημερίδα. Γιὰ νὰ ἀπαντήσουμε στὴν «Ἀθηναϊκὴ» θὰ ἔπρεπε πρῶτα νὰ τὴν διαβάσουμε καὶ μετὰ ν ἀκατέβουμε καὶ ἐμεῖς στὸ γνωστὸ ἐπίπεδό της. Ὁμολογοῦμε ὅμως ὅτι δὲν ἀντέχουμε τὸ πρῶτο καὶ δὲν θὰ καταφέρναμε τὸ δεύτερο.